

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ

บุญทิวา ลิ้มศิริลักษณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-382-5

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ตลอดจนได้ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ที่ได้กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ และท่านอาจารย์ศศิน สุขจรัส ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ข้อคิดและคำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาปาสมชาย – แม่นงลักษณ์ ลี้มศิริลักษณ์ ที่ให้ความรัก กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ด้วยดีเสมอมา รวมทั้งขอขอบคุณ คุณเอกลักษณ์และคุณชนาลักษณ์ ลี้มศิริลักษณ์ พี่ชายและน้องชายที่น่ารักของผู้เขียน ตลอดจนแรงใจที่ดีจากคุณสุนทรี กิ่งกระจ่าง และคุณณัฐธยาน์ จูวิวัฒน์ ซึ่งมีให้ผู้เขียนมาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปโดยปราศจากอุปสรรคทั้งปวง

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกทุก ๆ ด้านในการค้นคว้าข้อมูลแก่ผู้เขียน ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านซึ่งไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมดมา ณ ที่นี้ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

บุญทิวา ลี้มศิริลักษณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมุติฐานของการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
2. หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปกับการคุ้มครองสิทธิ	
   ของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	8
2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป.....	8
2.1.1 ระดับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป	
ตามกฎหมายระหว่างประเทศ.....	8
(1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ	
ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights,1948).....	12
(2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	
ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights,1966).....	15
2.1.2 ระดับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป	
ตามกฎหมายไทย.....	20
(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	25
(3) พระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	28
2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	30
2.2.1 ลักษณะพิเศษของการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	34
(1) ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม.....	34
(2) การเน้นประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม.....	36
(3) การเน้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	37
2.2.2 หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกขอในส่งตัวข้ามแดน ตามมาตรฐานสากล.....	38
(1) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1957.....	40
(2) สนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990.....	41
(3) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000.....	43
2.3 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในขั้นตอนต่างๆ.....	46
2.3.1 ชั้นพิจารณาของฝ่ายบริหาร.....	47
(1) ความคิดที่มีโทษประหารชีวิต.....	48
(2) ความคิดที่มีลักษณะทางการเมือง.....	49
2.3.2 ชั้นจับกุม.....	50
(1) การควบคุมตัวก่อนนำส่งศาล.....	51
(2) การปล่อยตัวชั่วคราว.....	53
2.3.3 ชั้นไต่สวนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	53
(1) การไต่สวนคดีของศาล.....	53
(2) การยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูง.....	57

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3. การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.....	59
3.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการปกติ.....	59
3.1.1 ความผิดที่สามารถส่งข้ามแดน(Extradition offense).....	59
3.1.2 การส่งคนชาติข้ามแดน(Surrender of Nationality).....	62
3.1.3 หลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง(Rule of speciality).....	64
3.1.4 หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ(Double Criminality).....	66
3.2 แบบพิธีในการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	67
3.3 วัตถุประสงค์และหลักการของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ.....	70
3.3.1 ความรวดเร็วในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	70
3.3.2 ประสิทธิภาพในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.....	72
3.3.3 การสละสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการต่อสู้คดี.....	73
3.4 หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ.....	75
3.4.1 หลักการความให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน.....	78
(1) การให้ความยินยอมต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ.....	78
(2) การให้ความยินยอมด้วยความสมัครใจ.....	79
(3) การให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร.....	79
(4) เพิกถอนความยินยอมมิได้.....	80
3.4.2 ความยินยอมพิเศษตามหลักเกณฑ์ว่าด้วย การพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง.....	81
3.4.3 ระยะเวลาในการส่งมอบตัว.....	86
3.5 หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ.....	87
3.5.1 การได้รับการแจ้งสิทธิอย่างเพียงพอ.....	89
3.5.2 หลักประกันการได้มาซึ่งความยินยอม.....	90

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5.3 ผู้มีอำนาจอนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.....91

3.6 ความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ
ในรูปแบบความตกลงพหุภาคี.....93

3.6.1 อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่ง
สหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 (Convention on Simplified Extradition
Procedure between Member States of The European Union).....93

3.6.2 อนุสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างภูมิภาคอเมริกา
(Inter-America Convention on extradition).....96

3.7 ความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
ในรูปแบบความตกลงทวิภาคี.....98

3.7.1 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐแห่งสหพันธรัฐ
สวีตเซอร์แลนด์กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998.....99

3.7.2 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับ
สหพันธรัฐเยอรมัน ค.ศ. 1978.....100

3.8 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อในต่างประเทศ.....102

3.8.1 ประเทศแคนาดา.....102

3.8.2 ประเทศอังกฤษ.....108

**4. วิเคราะห์กระบวนการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
แบบย่อในประเทศไทย.....122**

4.1 ปัญหาและอุปสรรคของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ
ในประเทศไทย.....122

4.1.1 การขาดหลักเกณฑ์ของกฎหมายภายใน.....122

(1) พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472.....122

(2) สนธิสัญญาทวิภาคีที่ไทยทำกับต่างประเทศ.....126

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจ.....	130
4.2 ร่างพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.....	131
4.2.1 หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ.....	131
4.2.2 วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ.....	133
(1) หลักความยินยอม.....	133
(2) สิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือ.....	136
(3) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ.....	138
(4) การเพิกถอนความยินยอม.....	139
(5) ระยะเวลาในการส่งมอบตัว.....	142
5. บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ.....	147
บรรณานุกรม.....	152
ประวัติผู้เขียน.....	160

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ
ชื่อผู้เขียน	บุญทิวา ลีศิริลักษณ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา)
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ให้มีความสอดคล้องกับสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990 (UN Model treaty on extradition, 1990) การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นวิธีการหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายอันเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลง ทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยการนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาใช้บังคับจะต้องคำนึงถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนอันเป็นสาระสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย กล่าวคือ การให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดน หรือ การสละสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องเกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริงของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน มิได้เกิดจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือถูกบังคับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอ โดยก่อนที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะให้ความยินยอมนี้ ต้องให้ศาลทำหน้าที่แจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนรวมถึงแจ้งถึงผลลัพธ์หลังจากที่ตนได้ให้ความยินยอมหรือสละสิทธิแล้ว รวมถึงแจ้งให้ทราบว่าบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำทางด้านกฎหมายจากทนายความหรือที่ปรึกษาทางกฎหมายด้วย และเพื่อเป็นการยืนยันว่าได้ให้ความยินยอมหรือสละสิทธิแล้วจะต้องมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าศาลโดยขณะสอบถามความยินยอมนี้ควรที่จะให้มีพยานหรือบุคคลที่ผู้ถูกต้องการตัวไว้ใจ หรือทนายความเข้าร่วมฟังการสอบถามด้วย เพื่อเป็นการยืนยันว่าความยินยอมเกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริง

Thesis Title	The protection of a person in the simplified extradition
Author	Boontiwa Limsirilak
Thesis Advisor	Dr. Uthai Arthivech
Department	Law (Criminal Law)
Academic Year	2005

ABSTRACT

It is necessary to improve and amend the Extradition Act B.E. 2472 of Thailand in compliant with the UN Model Treaty on Extradition, 1990. The simplified extradition is another mean specified in the rules which is a general standard accepted among countries aiming to eliminate unnecessary processes, and to expedite the extradition. This measure, in consequence, enhances the effectiveness of preventing and suppressing a crime. To introducing and using the simplified extradition, it is necessary to consider about protection of right of a person who is being extradite. Specifically, the consent of such person or the wavier of right to have a extradition hearing must be received willingly from such person, not by threatening, defrauding or forcing by government official of the requested country. Before such person gives consent, the court must inform such person about rights that he will receive under the extradition hearing and the result if he gives consent or waive his rights, including inform him that he has a right to receive legal advice or legal assistances from the lawyer or legal consultant. In order to ensure that such person give a consent or waiver, it needs to record such consent or waiver in written before the court. In addition, during giving a consent or waiver, there should be a person who extradited person trusts or his lawyer in order at the hearing to ensure that such consent or waiver is willingly made by such person.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้ความสำคัญโดยเรียกร้องและใฝ่หาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสังคมทางด้านตะวันตกเช่นในยุโรป หรือสังคมทางด้านตะวันออกเช่นในเอเชียโดยเกือบทุกสังคมพยายามสร้างเงื่อนไขหรือกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการรองรับสิทธิของคนในสังคมนั้นๆ ดังที่รุสโซได้กล่าววามมนุษย์เกิดมามีความเป็นเสรีแต่ทุกหนทุกแห่งจะอยู่ภายใต้เครื่องพันธนาการ สิทธิบางอย่างของมนุษย์มีขึ้นตามธรรมชาติ แต่สิทธิทางสังคมมิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติเพราะเป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนมูลฐานของสัญญาประชาคม ซึ่งการที่คนอยู่รวมกันในสังคมจึงจำเป็นต้องสละสิทธิทั้งหมดของตนเพื่อให้รัฐเป็นผู้กำหนดการใช้สิทธิขึ้น จึงเท่ากับว่ารัฐเป็นผู้ประกันเสรีภาพของบุคคล

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ อยู่แล้วก่อนที่จะมีรัฐเกิดขึ้น และสิทธินี้จะมีคุณค่าเมื่อมีการรักษาและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ สิทธิมนุษยชนอาจจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเนื่องจากขั้นตอนต่างๆในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การจับกุม การค้น หรือการคุมขัง ถือเป็น การลดทอนสิทธิของบุคคล กลไกที่ประเทศต่างๆใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ก็คือ กฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยรัฐจะใช้อำนาจผ่านองค์กรต่างๆ ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ เพื่อมอบความยุติธรรมให้กับประชาชนรวมถึงรัฐยังมีภาระหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา กล่าวคือ รัฐต้องสามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็ว โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่รองรับสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลายฉบับ แต่ฉบับที่ถือว่าสำคัญๆมี 2 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปัจจุบัน จากผลของความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารคมนาคม การติดต่อสื่อสารและการเดินทางไปมาระหว่างประเทศเป็นสิ่งปกติในสังคมโลกาภิวัตน์ การก่ออาชญากรรมจึงมักมีการขยายขอบเขตการกระทำ และผลของการกระทำข้ามพรมแดนจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคมปัจจุบันนี้จึงไม่อาจจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะภายในพรมแดนของประเทศใดประเทศหนึ่งได้ ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถดำเนินการกับเหล่าร้ายได้อย่างกว้างขวางที่สุดและปราศจากอุปสรรค โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอันเป็นความร่วมมือทางอาญาที่มีการคิดค้นและพัฒนาขึ้น เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดสามารถลอบหนีจากความผิดของตนและควรจะต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแม้ว่าผู้กระทำความผิดจะได้หลบหนีจากประเทศที่ได้กระทำความผิดไปอยู่อีกประเทศหนึ่งก็ตาม

ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2472 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยเป็นกฎหมายหลักของประเทศไทยในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ต่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยในกรณีที่ไทยมิได้มีสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศระบุไว้เป็นอย่างอื่น ประเทศไทยอาจให้ความร่วมมือกับต่างประเทศได้ตามหลักไมตรีจิต และหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยได้บังคับใช้มาเป็นเวลานานหลายสิบปีแล้วทำให้กฎหมายบางประการที่กำหนดไว้ในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่สามารถสนองรับกับสภาวะการณ์ปัจจุบันได้ ทำให้กฎหมายบางประการกลายเป็นอุปสรรคและก่อให้เกิดปัญหาในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับหลักการไม่ส่งคนชาติข้ามแดน ปัญหาเกี่ยวกับความผิดทางการเมือง หรือปัญหาของการไม่มีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ เป็นต้น ทำให้พระราชบัญญัตินี้ไม่สามารถแก้ไขปัญหหลายประการในทางปฏิบัติของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เช่น ปัญหาความล่าช้าในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ หลักการบัญญัติความผิดอาญาของทั้งสองประเทศไม่ตรงกัน เป็นต้น ส่งผลให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สิทธิภาพและยังไม่มี ความชัดเจน สอดคล้องกับรูปแบบของการก่ออาชญากรรมที่นับวัน จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับในปัจจุบันหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติของนา อารยประเทศได้พัฒนาไปเป็นอันมาก

การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีอาชญากรรมบ่อย ครั้งที่ความร่วมมือประสบความล้มเหลว เนื่องจากความแตกต่างของกฎหมายภายใน ของแต่ละประเทศ รวมถึงหลักเกณฑ์ของความตกลงและกฎหมายภายในเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ที่ให้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถสนองรับกับสภาพของความผิดที่มีพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทำให้องค์ การสหประชาชาติอันเป็นองค์กรระหว่างประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้จัดทำสนธิสัญญา ต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ.1990 (UN Model Treaty on Extradition,1990)ขึ้นเพื่อเป็น ตัวอย่างแก่ประเทศต่างๆ ในการจัดทำสนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างกันหรือเป็นต้นแบบ ในการบัญญัติกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ สนธิสัญญาดังกล่าวได้เสนอทางเลือกที่ชัดเจนและ รวดเร็วแก่รัฐภาคีที่สนใจในการเจรจาทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน โดยในขณะเดียว กันก็ให้ความคุ้มครองแก่รัฐผู้ร้องขอ และรัฐผู้รับคำร้องขอด้วย รวมถึงสนธิสัญญาดังกล่าวยังจะช่วย เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้เนื่องจากสามารถนำ ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีการเพิ่มหลักเกณฑ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นหลายประการ เช่น หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ หรือ การผ่อนคลาย หลักความผิดอาญาทั้งสองประเทศ (Double Criminality) เป็นต้น¹

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 นั้นแม้บุคคลผู้ถูก ต้องการตัวจะยินยอมรับการส่งตัวไปดำเนินคดีในประเทศผู้ร้องขอ ก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ กฎหมายได้กำหนดไว้ คือ ต้องมีการไต่สวนโดยศาล ซึ่งต้องใช้เวลาในการไต่สวนหลายเดือนกว่า ศาลจะทำการไต่สวนเสร็จแล้วมีคำสั่งว่าจะส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรแล้วสำนัก งานอัยการสูงสุดจะแจ้งผลการพิจารณาของศาลให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ ซึ่งในกรณีที่ศาล

¹ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญารั้งที่ 11 วันที่ 18-25 เมษายน 2548 “การพินิจกำลังและการโต้ตอบ : การดำเนินกลยุทธ์ร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรม ทางอาญา.” “เรื่องมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามแดน.” หน้า 32-36.

มีคำสั่งให้ส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนได้ กระบวนการส่งตัวจำเลยก็ยังไม้อาจกระทำ
ได้ เนื่องจากจำเป็นต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน จึงจะเริ่มดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้²
โดยกระทรวงการต่างประเทศก็จะแจ้งผลการพิจารณาของฝ่ายไทยให้รัฐที่ร้องขอทราบเพื่อนัด
หมายรับมอบตัวต่อไป ดังนั้น เพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในกรณีที่ผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนยินยอมรับ
การส่งตัวข้ามแดนไปดำเนินคดีในรัฐผู้ร้องขอ จึงได้มีการกำหนดให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธี
การแบบย่อ อันเป็นวิธีการที่จะทำให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็น
มาตรการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม หรือหากปรากฏว่าบุคคล
นั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดก็จะต้องปล่อยตัวทันที

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อนี้อาจจะมีการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของ
ผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนได้ เนื่องจากหลักสำคัญของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ จะต้อง
อาศัยความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการสละสิทธิที่ตนจะได้รับจากกระบวนการพิจารณา
ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ดังนั้น ควรจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอ
ในการให้ความยินยอมด้วย เช่น ความยินยอมต้องกระทำต่อหน้าศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใน
รัฐผู้รับคำร้องขอ หรือ ความยินยอมจะต้องเกิดจากความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน
หรือ การให้ช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลผู้ถูกร้องขออย่างเพียงพอเป็นต้น แต่ในปัจจุบันการ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตให้มีการส่งตัวข้ามแดน
หรือไม่ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น³ โดยไม่มีการผ่านกระบวนการทางศาลซึ่งถือว่าเป็น
องค์กรที่มีความเป็นอิสระในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาแนวคิดการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้จะถูก
ส่งตัวข้ามแดนกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยจะเน้นศึกษาถึงการคุ้มครอง

---

² พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 15 “ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอก็ให้ออกคำสั่งอนุญาตให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนต่อไป แต่มิให้ส่งตัวจำเลยออกไปนอกประเทศก่อนครบกำหนดสิบห้าวันและภายในกำหนดนั้น จำเลยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์

ถ้ามิได้ส่งจำเลยข้ามแดนภายในเวลาสามเดือนนับแต่วันที่คำสั่งของศาลถึงที่สุด หรือภายในกำหนดเวลากว่านั้นตามที่ศาลจะเห็นมีเหตุพอสมควรสั่งต่อไปแล้วให้ปล่อยตัวจำเลยไป”

³ พรชัย ด่านวิวัฒน์. (2540, ธันวาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.” *บทบัญญัติ*, 53, 4. หน้า 226.

ครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ และการนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อมาใช้ในประเทศไทย รวมถึงการเสนอแนะแนวทางปฏิบัติของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยศึกษาจากพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ไทยทำกับต่างประเทศ กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดา และประเทศอังกฤษ รวมถึงสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ศึกษากรณีตัวอย่างคดีที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกิดขึ้นในต่างประเทศเพื่อประกอบการศึกษาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนในประเทศไทย เพื่อหาจุดสมดุระหว่างการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อเป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง และเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ

1.2 สมมุติฐานของการวิจัย

ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ให้มีความสอดคล้องกับสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990 (UN Model treaty on extradition, 1990) การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นวิธีการหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นทำให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่การนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาใช้บังคับจะต้องคำนึงถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนอันเป็นสาระสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดูด้วยเช่นกัน ดังนั้น ควรมีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อที่เหมาะสมและมีความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะต้องถูกส่งตัวข้ามแดนไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิด หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบปกติ และการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาจุดสมมูลกันระหว่างประโยชน์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนกับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อที่มีหลักเกณฑ์มาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสำหรับการจัดทำร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาถึงความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 และสำหรับสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศจะศึกษาเฉพาะสนธิสัญญาที่มีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ เช่น สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น ส่วนกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของต่างประเทศผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษ โดยเน้นความสำคัญไปที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการ อนุสัญญาสหประชาชาติ สนธิสัญญารวมทั้ง

วิทยานิพนธ์ สื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่นๆทั้งที่เป็นของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2. ทำให้ทราบถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ เพื่อหาจุดสมดุลกันระหว่างประโยชน์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

3. เพื่อศึกษาถึงข้อดี ข้อเสีย ในการนำวิธีการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมาใช้ในประเทศไทย

4. ทำให้สามารถเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแบบอย่างในการจัดทำร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อของประเทศไทย

บทที่ 2

หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป กับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สิทธิมนุษยชน(Human Rights) หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์จะพึงมี หรืออีกนัยหนึ่งเราทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านี้เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ สิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่มีความเป็นสากลเท่าเทียมกันและไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้ สามารถกำหนดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประการ คือ

1. สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(Civil and Political Rights) และ
2. สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม(Economic , Social and Cultural Rights)¹

ในบทนี้จะศึกษาเฉพาะการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นสิทธิประเภทหนึ่งในสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน

2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

2.1.1 ระดับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึง “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) ในปัจจุบันไม่มีใครที่จะไม่รู้จัก โดยเฉพาะในบรรดานักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนและสังคม แม้คำว่า “สิทธิมนุษยชน” เพิ่งถือกำเนิดอย่างเป็นทางการในโลกนับแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 สืบเนื่อง

---

¹ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2542, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.” *บทบัณฑิตย์*, 55, 4.หน้า 167.

จากการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และเมื่อได้มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Rights) ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 อันเป็นการนำแนวความคิดในทางปรัชญาเกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์ ที่มีผู้ค้นคิดมานานนับพันปีมาบัญญัติในเอกสารฉบับเดียวกัน เพื่อรับรองสิทธิมนุษยย์ให้เป็นมาตรฐานสากล นับแต่นั้นเป็นต้นมาสิทธิมนุษยชนได้ทวีความสำคัญขึ้นตามลำดับ จนกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ของประเทศต่างๆที่จะต้องร่วมมือกันหาทางคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนให้ดีที่สุด ส่งผลให้ความคิดทางด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยมีการนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ คือองค์การสหประชาชาติเข้าร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยจนนำมาสู่การประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน² (Universal Declaration of Human Rights, 1948) ในที่สุด และต่อมาในปี ค.ศ. 1966 ก็ได้มีการประกาศกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights , 1966) โดยกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ได้มีการลอกบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีการบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาบางส่วนด้วย เช่น ปฏิญญาสากลฯ ข้อ 10 กำหนดว่า “ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการกระทำความผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา” เป็นต้น รวมถึงในกติการะหว่างประเทศฯ ก็ได้มีการเพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มมากขึ้นด้วย กล่าวคือ

สิทธิที่ให้การรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหลายประการ อาทิ

- บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย (ข้อ 14 วรรค 2)
- สิทธิของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านทนาย และหากไม่สามารถจัดหาทนายได้ รัฐต้องจัดหาให้โดยไม่คิดมูลค่า (ข้อ 14 วรรค 3(d))

² รัชนีกร โขติชัยสถิต. (2537). กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน. หน้า 11.

- สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง โดยปราศจากการชักเข้าไม่เป็นธรรม (ข้อ 14 วรรค 1)

- สิทธิของผู้ถูกลงโทษทางอาญาในการอุทธรณ์การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูง (ข้อ 14 วรรค 5)

- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักเข้า (ข้อ 14 วรรค 3(c))

เนื่องจากปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีฐานะเป็นเพียงเอกสารที่กำหนดสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเท่านั้น ไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลในการบังคับใช้แต่อย่างใด ประกอบกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองก็มีผลผูกพันเฉพาะกับประเทศที่ได้ร่วมลงนามเป็นภาคีสมาชิกเท่านั้น ส่งผลให้หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าประเทศต่างๆควรที่จะนำหลักการในกติการะหว่างประเทศฯมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ เช่น ประเทศไทยมีการบัญญัติการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น

แม้ว่าสิทธิมนุษยชนจะมีการประกาศอย่างเป็นทางการและประเทศต่างๆทั่วโลกให้การยอมรับว่าเป็นมาตรฐานสากลที่บุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใดพึงได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นหลักเกณฑ์ของความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิต่างๆของบุคคลในสังคม แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน เหตุที่สิทธิมนุษยชนยังคงเป็น “อุดมคติ” ที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในทุกประเทศเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้นและเกิดความเป็นธรรมในสังคม³ เป็นเพราะประเทศต่างๆมีระบบกฎหมาย ความคิดทางการเมือง สภาพสังคม วัฒนธรรม และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ทำให้หลักเกณฑ์บางประการในเรื่องสิทธิมนุษยชนขาดความสอดคล้องกันในแต่ละประเทศ อันมีผลต่อความร่วมมือกันในการพัฒนาการทางด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

³ แหล่งเดิม. หน้า 12.

การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนจะเน้นเฉพาะสิทธิมนุษยชนทางการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา เป็นต้น โดยจะศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารวมถึงกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่มุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เช่น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และเนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นความร่วมมือทางอาญาในการช่วยให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาคดีหรือลงโทษตามคำพิพากษาจึงอาจกล่าวได้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกัน ดังนั้น ขั้นตอนในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงควรมีการนำบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาที่บัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาใช้ประกอบในการพิจารณาคดีด้วย เท่าที่ไม่ขัดต่อหลักการในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น การให้ประกันตัวรวมถึงศึกษาในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยผู้เขียนจะศึกษาตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ไทยทำกับต่างประเทศ พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 และร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.....

เมื่อมีบุคคลกระทำความผิดขึ้น ตามหลักของกฎหมายอาญาแล้วบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การดำเนินคดีอาญากับบุคคลที่กระทำความผิดนั้นรูปแบบของการดำเนินคดีมีหลักว่าจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาได้กระทำความจริงโดยปราศจากข้อสงสัย และก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาลจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นเสมือนบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ส่วนรูปแบบของการดำเนินคดีจะต้องเป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศได้กำหนดเอาไว้

สิทธิมนุษยชนทางอาญา เป็นสิทธิมนุษยชนที่แต่ละประเทศให้การคุ้มครองโดยการปฏิบัติต้องกระทำผ่านทางหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล และราชทัณฑ์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อมีบุคคลถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้บุคคลนั้นก็ต้องเริ่มเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทันที การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาสิทธิของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความ

ผิดจะได้รับการคุ้มครองผ่านเข้ามาในขั้นตอนของการจับ การกักขัง การค้น การยึด การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาพิพากษาคดีในศาล รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องหา และผู้ต้องโทษ ควรที่จะมีความแตกต่างกันด้วย คือ ควรมีการแยกคุมขังระหว่างผู้ต้องหาและผู้ต้องโทษออกจากกัน ตามที่บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 10 วรรค 2 (a) “พึงจำแนกผู้ต้องหว่ากระทำความผิดจากผู้ต้องโทษ และพึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมแก่สถานะอันเป็นผู้ต้องโทษ

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป็นจำนวนมากและมีการรับรองไว้ในแต่ละประเทศแตกต่างกันไป ในบทนี้ผู้เขียนจะพิจารณาถึงสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเด็นสำคัญ ๆ ที่สหประชาชาติได้รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ. 1948) และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights ค.ศ. 1966) เพื่อรับรองสิทธิของบุคคลและคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ต่อการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในระยะต่อมาสาสน์ทั้ง 2 ฉบับก็ได้ถูกนำไปเป็นแบบอย่างในการจัดทำสาสน์รับรองสนธิสัญญาอื่น ๆ อีกหลายฉบับในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก รวมถึงกฎหมายภายในของแต่ละประเทศด้วย

(1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights , 1948)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 จะกำหนดหลักการที่ครอบคลุมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนในแง่มุมต่างๆในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะมีหลักประกันสิทธิต่างๆที่สำคัญ 4 ประการ คือ สิทธิส่วนบุคคล ข้อ 3-11 , สิทธิของปัจเจกชนในความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมที่เขามีส่วนรวม ข้อ 12-17 , อิสรภาพของพลเมืองและทางการเมือง ข้อ 18-21 และสิทธิที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ข้อ 22-27 แต่ผู้เขียนจะกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาไว้เป็นหลักสำคัญว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาพร้อมกับความมีอิสระ มีศักดิ์ศรี และสิทธิ

เท่าเทียมกัน ดังนั้น บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษโดยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้ และทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการปฏิบัติที่เป็นการล่วงละเมิดปฎิญาฯ และจากการขู่งให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และที่สำคัญบุคคลใดจะถูกจับ กักขัง โดยพลการมิได้ตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 9 ว่า “บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

หลักการดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย แม้บุคคลนั้นจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาก็ตาม การจับกุม กักขัง รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาด้วย กล่าวคือ จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ต่อมาจะพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงก็ตาม การปฏิบัติและการลงโทษต่อบุคคลดังกล่าวก็จะใช้วิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยามเกียรติความเป็นมนุษย์ของเขามีได้

ปฎิญาฯยังได้รับรองสิทธิของบุคคลและผู้ต้องโทษที่จะได้รับการชดใช้หากได้รับการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ดังบัญญัติว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการบำบัดอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูลฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

นอกจากนี้ปฎิญาฯสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ยังได้รับรองสิทธิของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาไว้หลายประการ ได้แก่

- ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการกระทำความผิดอาญาใดๆ ที่ตนถูกกล่าวหา (ข้อ 10)

- ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีของศาลโดยเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี (ข้อ 11 (1))

- จะถือว่าบุคคลใดๆ มีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆอันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษจำเลยหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญานั้นไม่ได้ (ข้อ 11 (2))

จากหลักการที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าองค์กรที่เป็นกลไกในการทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะต้องมีความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของตน โดยปราศจากความลำเอียงและปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรฝ่ายบริหารซึ่งกลไกนี้ในความหมายโดยทั่วไป ก็คือ ศาลยุติธรรม บุคคลทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันในการที่ให้ศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด รัฐไม่มีอำนาจจะกำหนดเป็นการเฉพาะรายหรือกลุ่มบุคคลว่าหากบุคคลเหล่านี้ได้กระทำความผิดจะต้องถูกตัดสินชี้ขาดโดยองค์กรอื่นนอกจากศาลยุติธรรม

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาระหว่างที่ดำเนินการพิจารณาคดีอยู่นั้นจะปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังมีได้มีคำตัดสินหรือคำพิพากษาชี้ขาดว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจึงต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเขามีได้กระทำความผิดจนกว่าจะมีคำตัดสินชี้ขาดของศาล หลักการนี้เป็นหลักการที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และที่สำคัญการพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผยให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบและติดตามการพิจารณาคดีได้ โดยจะต้องมีกฎหมายหรือมาตรการในการที่จะให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีหรือแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ก็คือ การจะลงโทษบุคคลใดในทางอาญานั้นจะต้องปรากฏชัดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายมิได้ ถือว่าเป็นการรับรองหลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ (Nulla poena sine lege)”

(2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966
(International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)

สืบเนื่องจากการที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมิได้มีสถานะเป็นกฎหมายจึงมีอาจผูกมัดให้รัฐภาคีปฏิบัติตามได้ โดยเหตุดังกล่าวนี้เองสหประชาชาติจึงได้แก้ไขจุดบกพร่องในรูปแบบของการทำสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดข้อผูกพันหรือพันธะทางกฎหมายแก่รัฐสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตาม และในบรรดาข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สหประชาชาติได้จัดทำขึ้น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองถือเป็น “ข้อตกลงระหว่างประเทศ” ที่นานาประเทศให้การยอมรับ⁴

ในปัจจุบัน ความพยายามของสหประชาชาติได้ประสบผลสำเร็จ โดยมีอารยประเทศมากมายได้เข้าร่วมเป็นภาคีของกติกาฉบับนี้ และบรรดาประเทศเหล่านั้นประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่ง ซึ่งให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในกติกาฉบับดังกล่าวนี้ ดังพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของกติกาฉบับนี้โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2535 และได้ยื่นภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ทำให้กติการะหว่างประเทศฉบับนี้มีผลใช้บังคับสำหรับประเทศไทยในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาสาระเป็นการรับรองหลักการว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หรือสิทธิมนุษยชนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิที่เรียกว่าสิทธิพลเมือง (Civil Rights) ซึ่งถือว่ามนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิเช่นนี้และเป็นการเน้นย้ำถึงพันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ โดยผู้เขียนจะมุ่งเน้นเฉพาะเนื้อหาสาระของสิทธิพลเมือง (Civil Rights) ในด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือนัยหนึ่งคือ สิทธิของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น

⁴ สฤทธิพร พรพาณิชย์พันธุ์. (2545). สิทธิของปัจเจกบุคคลในการฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 34.

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ดังกล่าวมีการบัญญัติข้อต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้รวม 53 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับหลักการทั่วไปและพันธกรณีแห่งรัฐภาคี ได้แก่ ภาค 1 ข้อ 1 และภาค 2 ข้อ 2-5
2. ส่วนที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิต่างๆ ได้แก่ ภาค 3 ข้อ 6-27
3. ส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อบังคับการตามสิทธิที่รับรอง ได้แก่ ภาค 4 ข้อ 28-53

สำหรับมาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในกติการะหว่างประเทศฯ จะปรากฏอยู่ในภาค 3 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

สิทธิในชีวิต (The Right to life)

กติการะหว่างประเทศฯ บัญญัติเป็นหลักว่ามนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to life) เป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลใดจะพรากชีวิตของผู้อื่นไปมิได้ดังนั้น คำพิพากษาประหารชีวิตบุคคลใดจะมีได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดออกจากรัจธรรมที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และเมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษ ลดโทษ หรือการนิรโทษกรรม และอภัยโทษ หรือการลดโทษประหารชีวิตนั้นพึงมีได้ในทุกกรณี โทษประหารชีวิตนี้จะต้องไม่ลงแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีและหญิงมีครรภ์⁵

หลักเกณฑ์นี้กำหนดไว้ชัดเจนว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ หากรัฐกำหนดโทษประหารชีวิตไว้แก่ผู้กระทำความผิด โทษนั้นจะต้องกำหนดโดยกฎหมายและกระทำได้เฉพาะความผิดที่ร้ายแรงเท่านั้น รวมถึงผู้ต้องโทษประหารชีวิตทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษหรือลดโทษได้ โดยมีข้อห้ามประหารชีวิตผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งตามหลักอนุสัญญาสิทธิเด็กถือว่าบุคคลดังกล่าวยังเป็นเด็กซึ่งจะต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ ทั้งนี้รวมถึงไม่ควรประหาร

⁵ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 6.

ชีวิตหญิงมีครรภ์ด้วย และยังได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติและการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ เช่นเดียวกับปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดว่า บุคคลใดจะถูกปฏิบัติต่อหรือถูกลงโทษโดยการทรมาน ทารุณกรรมโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมไม่ได้⁶

สิทธิในเสรีภาพของบุคคล

กติการะหว่างประเทศฯ กล่าวว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือกักขังหรือลิดรอนเสรีภาพโดยมิชอบไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย หากบุคคลใดถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งเหตุผลในขณะที่ถูกจับกุมและจะต้องทราบข้อหาโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม หลังจากนั้นจะต้องถูกนำตัวไปศาลหรือไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายโดยทันที และจะต้องได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควรหรือปล่อยตัวในเวลาที่เหมาะสม โดยจะต้องถือเป็นหลักว่า ผู้ถูกจับจะต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยมีหลักประกันว่าจะไม่หลบหนี⁷

ตามกรณีข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจะลิดรอนสิทธิในเสรีภาพของมนุษย์ โดยการจับกุม กักขัง หรือประการใดๆก็ตาม จะต้องกระทำตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยจะต้องมีมาตรการและขั้นตอนที่โปร่งใสและถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรอื่น และจะต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยมีหลักประกันการหลบหนีได้พอสมควร จะคุมขังบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไว้ตลอดการพิจารณาคดีไม่ได้

สิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญาอย่างละเอียดในข้อ 14 โดยให้การรับรองหลักความเสมอภาคในการพิจารณาของศาล โดยผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีความเป็นอิสระ (Independence) และความเป็นกลาง (Impartiality) หมายความว่า ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม

⁶ แหล่งเดิม. ข้อ 7.

⁷ แหล่งเดิม. ข้อ 9.

และเพื่อให้การพิจารณาเป็นธรรมอย่างแท้จริง การพิจารณาคดีจะต้องทำโดยเปิดเผย สาธารณชนมีความชอบธรรมที่จะเข้ารับฟังการพิจารณาคดี หรือติดตามการพิจารณาคดีจากสื่อมวลชนได้ รวมถึงยังได้รับรองหลัก Presumption of Innocence ที่มีสาระสำคัญว่า ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเยี่ยงผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดมิได้

แต่อย่างไรก็ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ก็ยอมรับการพิจารณาที่ไม่เปิดเผยทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ในกรณีดังต่อไปนี้

- เมื่อมีเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย

- เมื่อมีเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี

- เมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลเห็นว่า มีพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจกระทบต่อความยุติธรรม

แต่การมีคำพิพากษาต้องทำโดยเปิดเผยเว้นแต่

- มีความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน

- เมื่อเป็นคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรส หรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

หลักประกันในการดำเนินคดีอาญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรค 3 ให้หลักประกันขั้นต่ำแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในการพิจารณาคดีในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและโดยละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ (ข้อ 14 วรรค 3 (a))

- ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีอาญาได้อย่างเสมอภาค กล่าวคือ (ข้อ 14 วรรค 3(b))
    - (1) มีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี
    - (2) สามารถติดต่อกับทนายความได้ตามประสงค์
  - ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด มีสิทธิได้รับการพิจารณาโดยปราศจากความลำเอียงอย่างไม่เป็นธรรม (ข้อ 14 วรรค 3(c))
  - ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านทนาย และหากไม่สามารถจัดหาทนายได้ รัฐต้องจัดหาให้โดยไม่คิดมูลค่า (ข้อ 14 วรรค 3(d))
  - ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้ (ข้อ 14 วรรค 3(f))
  - ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิได้รับการพิจารณาต่อหน้า รวมทั้งการซักพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน นอกจากนั้นตนก็มีสิทธินำพยานฝ่ายตนเพื่อซักถามในศาลได้ (ข้อ 14 วรรค 3(d)(e))
  - ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ และไม่ถูกบังคับให้การที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง (ข้อ 14 วรรค 3(g))
  - กำหนดให้บุคคลที่ถูกพิพากษาลงโทษมีสิทธิอุทธรณ์การลงโทษ และอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูง เพื่อได้รับการทบทวนอีกครั้งตามกฎหมาย (ข้อ 14 วรรค 5)
  - การรับรองสิทธิของผู้ที่ถูกดำเนินคดีจนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว (ไม่ว่าจะมีผลให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้วก็ตาม)ว่าจะไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซึ่งในการกระทำผิดในข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิจารณาแล้วอีก ซึ่งเป็นไปตามหลัก “*Ne bis in idem*”
- กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีนั้นจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ไม่
ว่าผู้กระทำความผิดจะหลบหนีไป ณ ที่ใด และในขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา
ผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ไปพร้อมๆกันด้วย เมื่อผู้กระทำความผิดหลบหนีไปจากประเทศที่ได้
กระทำความผิด วิธีการที่จะช่วยนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมีหลายวิธี เช่น การลักพาตัว

การเนรเทศ หรือการขับไล่ แต่วิธีการที่นานาประเทศให้การยอมรับว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาคือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เมื่อได้ตัวมาแล้วก็ต้องนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป จะเห็นได้ว่าหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ที่กล่าวไว้ข้างต้น จะเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสำคัญและเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับและนำไปใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายภายในของแต่ละประเทศด้วย เช่น การร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศไทย เป็นต้น

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา โดยเน้นหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยก็ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้คล้ายคลึงกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

2.1.2 ระดับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมายไทย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือเป็นกระบวนการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษซึ่งเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่มุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และในขณะเดียวกันก็เน้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยควบคู่กันไปด้วย กล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยตรงหลายด้านด้วยกัน คือ เมื่อมีผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ต้องมีการดำเนินคดีทางอาญาแก่บุคคลนั้นเพื่อพิสูจน์ว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่หากกระทำผิดจริงก็ต้องถูกลงโทษ หรือถูกปล่อยตัวไปหากไม่ได้กระทำความผิด การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดมาสู่กระบวนการพิจารณาอาจมีการกระทำอันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาโดยมีการจับกุม คุมขัง ตรวจค้น และมีการลงโทษหากพิสูจน์ว่าได้กระทำความผิดจริง

เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำหน้าที่เป็นกลไกในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไปพร้อมๆกัน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินคดีอาญา ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำคัญๆ 2 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการปฏิบัติตามหลักที่ว่า “ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา” กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้จะเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาการก่ออาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ไม่อาจที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่รัฐจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นที่เน้นการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลักซึ่งมีหลายฉบับด้วยกัน แต่ในบทนี้ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในทางกฎหมายแล้วสิทธิย่อมเกิดขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย คือ กฎหมายยอมรับหรือกฎหมายให้อำนาจจึงจะมีสิทธิกระทำได้ ดังนั้น ประเภทของสิทธิตามกฎหมายอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามกฎหมายที่มาแห่งสิทธิ คือสิทธิมหาชนอันเกิดจากกฎหมายมหาชนและสิทธิเอกชนอันเกิดจากกฎหมายเอกชน สำหรับสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักของประเทศไทยที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย จะประกอบด้วยทนายความ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ กล่าวกันว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาสิทธิมนุษยชนกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมควรจะต้องศึกษารายละเอียดของคดีเซอร์เอนตันแคน⁸ เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมจับผู้ต้องหาผิดตัวและมีการทำพยานหลักฐานเท็จ

⁸ ดูรายละเอียดในรายงานการเสวนาทางวิชาการ , คดีเซอร์เอนตัน กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 55-67.

โดยคดีนี้ถือเป็นข้อบกพร่องในการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือโดยผิดพลาดของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่สะท้อนถึงปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้เป็นอย่างดี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ การบัญญัติให้องค์กรใช้อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดเจนก็ดี โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก็ดี ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 และมาตรา 28 วรรคสอง ได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมนั้นต้องให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และต้องพิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้บริสุทธิ์ให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้รัฐสามารถบัญญัติกฎหมายที่มีการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ภายใต้ขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นอกจากนี้รัฐโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะใช้อำนาจกระทำการใด ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของราษฎรได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 และเพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้นทั้งนี้ต้องละเว้นจากการกระทำที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ โดยมีได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนเชื้อชาติใดภาษาใด หรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่ใช้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้น

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย และผู้ต้องขังในคดีอาญาซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยได้บัญญัติรับรองไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและ

หมวด 8 ว่าด้วยศาล ตามลำดับขั้นตอนของการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานับตั้งแต่การจับกุม คမ်းขัง สอบสวน การพิจารณาและตัดสินคดีของศาล ไปจนถึงการลงโทษดังต่อไปนี้

การจับกุม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 237 ได้บัญญัติรับรองหลักสิทธิมนุษยชนในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมไว้ว่า ‘มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย’ การจับกุมบุคคลใดจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดไว้ให้สามารถกระทำได้นั้น และเมื่อจับกุมบุคคลใดไว้แล้วก็ต้องนำตัวบุคคลนั้นไปศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า และในปัจจุบันนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเพิ่มขึ้น โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้ที่มีอำนาจในการออกหมายจับเท่านั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ

การคุมขัง

การคุมขังถือว่าการกระทำที่เป็นการลดทอนเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายของบุคคลซึ่งถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชน¹⁰ เมื่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดถูกจับจะต้องถูกนำตัวมาเพื่อสอบสวนคดี ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับไว้ในมาตรา 237 กำหนดไว้ว่า ผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมตัวจะต้องนำไปศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่

⁹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9 วรรค 1 “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลดทอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้น โดยเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

¹⁰ แหล่งเดิม.

การสอบสวนคดี

การสอบสวนคดีถือว่าเป็นขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีของศาลที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากว่าหากเจ้าหน้าที่สอบสวนแล้วได้ความน่าเชื่อถือจากผู้ถูกจับได้กระทำความจริงก็จะมีกรแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบแล้วส่งตัวเพื่อให้อัยการนำคดีส่งฟ้องศาลต่อไปหรือหากสอบสวนได้ความว่าผู้ถูกจับมิได้กระทำความผิดจริงก็ต้องปล่อยตัวไป ดังนั้น กระบวนการสอบสวนคดีจึงต้องมีความรวดเร็วและเป็นธรรม จากเหตุที่กล่าวมานี้ทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนไว้ในมาตรา 241 โดยกำหนดไว้ว่า “ในคดีอาญาผู้ต้องหาข่มมีสิทธิได้รับการสอบสวนคดีด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม รวมถึง ในกรณีต้องการให้คำให้การของผู้ต้องหาที่มีความน่าเชื่อถือว่ามีได้เกิดจากการขู่เข็ญ หลอกลวง หรือถูกกระทำทรมานจึงได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

การนั่งพิจารณาคดีของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 ได้รับความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ว่า ในคดีอาญาจำเลยข่มมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เพื่อที่หากได้ความว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดจริงก็ต้องปล่อยตัวจำเลยทันที นอกจากนี้การให้ถ้อยคำของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องมิได้เกิดจากการขู่เข็ญ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกทรมานใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 243

การตัดสินคดีของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 233 กำหนดไว้ชัดเจนว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล และที่สำคัญผู้พิพากษาจะต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี

หลักที่สำคัญของการพิจารณาคดีอาญาอีกประการหนึ่ง ก็คือ การพิจารณาจะต้องการกระทำภายใต้ความเชื่อว่า “บุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์” เมื่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยความเชื่อนี้ก็จะทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานกระทำความผิดในการพิสูจน์ความผิด มิใช่กระทำโดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรืออาจกล่าวว่าการพิจารณาคดีอาญาจะต้องให้ผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือจำเลย เป็นประธานในคดี ซึ่งหลักนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 33 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะกำหนดความเกี่ยวพันระหว่างเอกชนกับรัฐหรือองค์กรของรัฐ จึงถือได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาอาญาเป็นกฎหมายมหาชนด้วย และเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีสบัญญัติ เนื้อหากฎหมายจึงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการค้นหาความจริงอันเกี่ยวกับการกระทำและการนำตัวผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายมาดำเนินการพิจารณาคดีและลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย¹¹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ประเทศไทยบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ พ.ศ. 2547 เพื่อให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญการแก้ไขนี้จะมีเนื้อหาของกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องพยายามรักษาความสมดุล (Balance) ระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการดำเนินคดีอาญาไปพร้อมๆกัน

หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา มีดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะไม่ถูกจับ ถูกค้นในที่รโหฐาน หรือถูกค้นตัวในที่สาธารณะโดยไม่มีหมายหรือ โดยปราศจากเหตุอันสมควร (ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78, มาตรา 92, มาตรา 93)

สิทธินี้เป็นสิทธิสากลที่มีการรับรองไว้ทั้งในระดับสหประชาชาติและในกฎหมายของทุกประเทศ เช่น ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุม

¹¹ ณรงค์ ใจหาญ. (2543). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 19.

หรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกกลั่นแกล้งหรือทารุณกรรมโดยพลการมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและอาชญากรรมที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย...” หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับรองสิทธินี้ไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 ไว้ว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยมั่นคงในร่างกายเคหสถาน เอกสาร และวัตถุสิ่งของ ต่อการค้น การยึด และการจับที่ไม่มีเหตุอันควรจะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมาย เว้นแต่จะโดยมีเหตุอันสมควรซึ่งได้มาโดยการสาบาน หรือปฏิญาณตนและหมายนั้นจะต้องระบุเฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ซึ่งถูกค้น ตัวบุคคลที่จะถูกค้นและสิ่งของที่จะถูกยึด” เป็นต้น

2. สิทธิที่จะไม่ถูกล่อลวง ชูเชิญ หรือให้สัญญาตามประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ที่บัญญัติว่า “ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลัง บังคับ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดในเรื่องที่ต้องหานั้น”

บทบัญญัติดังกล่าว นับเป็นการคุ้มครองสิทธิอีกประการหนึ่งตามกฎหมายไทย คือผู้ต้องหาต้องไม่ถูกล่อลวงให้ตอบคำถามที่มีคำตอบเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง หากคำให้การของผู้ต้องหาอันเกิดจากการล่อลวง ชูเชิญ หรือการให้สัญญาดังกล่าวจากพนักงานสอบสวนหรือบุคคลอื่นที่มีใช้พนักงานสอบสวนย่อมมีผลทำให้คำให้การนั้นใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะกฎหมายมีเจตนาที่จะให้ผู้ต้องหาให้การด้วยความสมัครใจและบริสุทธิ์ นอกจากนี้มาตรการดังกล่าวยังเป็นการปราบปรามเจ้าพนักงานมิให้ใช้วิธีการที่ทำให้ผู้ต้องหาเสียเปรียบในชั้นสอบสวน

3. สิทธิในการมีทนาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหา ในเรื่องสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการส่วนตัว หรือให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำตนในชั้นสอบสวน เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการต่อสู้คดีอาญาไว้โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 7/1 และมาตรา 8(3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การที่กฎหมายรับรองสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ นับว่ามีประโยชน์ต่อผู้ต้องหาในการที่จะได้รับคำแนะนำว่าสิ่งใดควรตอบ และสิ่งใดไม่ควรตอบ รวมถึงการมีทนายเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยจะทำให้คำให้การของผู้ต้องหาได้รับการรับรองว่าเกิดจากเจตนา

ที่บริสุทธิ์ของผู้ต้องหาจริงๆ มิให้เกิดจากการขู่ข่มขู่บังคับของเจ้าพนักงาน ส่วนในชั้นพิจารณา จะต้องให้คู่ความในศาลมีทนายเพื่อคอยช่วยเหลือในการพิจารณาคดีด้วย

4. สิทธิในการมีล่าม ในการสอบสวนและพิจารณาคดีอาญามีหลักสากลอยู่ประการหนึ่งว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิถูกสอบสวนและพิจารณาคดีในภาษาที่เขาเข้าใจได้ซึ่งถือว่าเป็นหลักประกันในการดำเนินคดีอาญา ดังเห็นได้จากมีการกำหนดหลักนี้ไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 วรรค 3

ข้อ 14 วรรค 3(จ) ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักนี้จึงได้บัญญัติสิทธิในการมีล่ามไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 โดยบัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า”

5. สิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหาอย่างเพียงพอ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเพียงแต่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเท่านั้นทำให้ผู้ต้องหาไม่ทราบว่าตนเองถูกกล่าวหาในความผิดฐานใดและไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้อง จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ในกรณีการแจ้งข้อหาว่า “พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาด้วย” เพื่อให้ผู้ต้องหาจะได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาหรือแจ้งข้อหาว่ากระทำความผิดในข้อหาอะไร และพนักงานสอบสวนกล่าวหาโดยอ้างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาอย่างไรอันเป็นหลักการทำนองเดียวกับที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังก่อนถามคำให้การจำเลยในชั้นพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง

สิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นมาตรการที่ได้มีการแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยส่ง

ผลให้สิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการคุ้มครองมากขึ้นกว่าในอดีต

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยจะมีรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามากขึ้น เช่น การออกหมายจับต้องออกโดยศาล หรือ การจับต้องมิหมายจับ แต่ไทยก็ยังให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาเป็นหลักสำคัญด้วย ดังที่เห็นได้จากการที่กฎหมายได้กำหนดข้อบังคับบางประการให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายจับจากศาลถ้าหากว่าเหตุจำเป็นเร่งด่วน เป็นต้นหรือการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

(3) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ประกาศใช้โดยมีจุดมุ่งหมายให้กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ หรือเป็นคดีความผิดอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือ คดีความผิดอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ¹² รวมทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้เป็นการเฉพาะเพื่อส่งเสริมให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นที่การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำให้มีการกำหนดอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ต่างไปจากอำนาจของพนักงานสอบสวนตาม

¹² พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 21.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ บางประการต่อไปนี้

การค้น¹³

1. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันสงสัยตามสมควรว่าบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

2. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การเข้าสู่ข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือ จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้¹⁴

การเข้าแฝงตัวเพื่อสอบสวนคดี

ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน การจัดทำเอกสารหรือ

¹³ แห่งเดิม. มาตรา 24.

¹⁴ แห่งเดิม. มาตรา 25.

หลักฐานใดหรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ¹⁵

จะเห็นได้ว่าการที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดอำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นการเฉพาะเป็นการช่วยให้เจ้าพนักงานสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทบัญญัติสอดคล้องกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime control model) ที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่ากระบวนการพิจารณาทางอาญาจะต้องมีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การก้ารอาชญากรรมเป็นหน้าที่อันสำคัญที่สุดของกระบวนการพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต่างจากหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due process model) ถือว่าอำนาจของเจ้าพนักงานและกระบวนการของรัฐจะต้องถูกควบคุม รูปแบบนี้มุ่งต่อต้านการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ชอบ¹⁶

2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในประเทศหนึ่งแล้วหลบหนีไปซ่อนตัวอีกประเทศหนึ่งเพื่อให้พ้นโทษทางอาญาในประเทศที่ได้กระทำความผิดไว้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาแก่รัฐที่มีเขตอำนาจในทางคดีอาญาที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างมาก เนื่องจากทุกประเทศต่างมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง และประเทศอื่นก็ไม่อาจไปก้าวล่วงอำนาจนี้ได้ วิธีการแก้ปัญหาในการที่จะนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปยังรัฐซึ่งผู้นั้นต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามีหลายรูปแบบ เช่น การเนรเทศ การจับได้ หรือการลักพาตัว แต่รูปแบบที่นานาประเทศให้การยอมรับว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็คือ “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน” (Extradition)¹⁷

¹⁵ แหล่งเดิม. มาตรา 27.

¹⁶ ณรงค์ภัทร ชีวนกุล. (2546). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลกรณีการจับโดยไม่มีหมายจับของตำรวจ. หน้า 6.

¹⁷ อุทัย อาทิวา และ ศศิน สุขจรัส. (2547). เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 2 เรื่อง “มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ระหว่างวันที่ 6-7 กันยายน 2547 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี. หน้า 508.

การให้คำจำกัดความคำว่า “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน” คืออะไรนั้น ได้มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมาย ดังนี้

“การส่งผู้ร้ายข้ามแดน คือ การส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษแล้วไปยังรัฐซึ่งผู้นั้นต้องหาว่าได้กระทำความผิดอาญา หรือถูกพิพากษาให้ลงโทษทางอาญาแล้วในดินแดนของรัฐที่ขอให้ส่งตัวโดยรัฐซึ่งบุคคลผู้นั้นปรากฏตัวอยู่”¹⁸

“การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) คือ การส่งคืนบุคคลผู้ซึ่งได้กระทำความผิดทางอาญาในประเทศหนึ่งโดยผู้มีอำนาจในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปอาศัยอยู่โดยส่งไปยังประเทศที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง”¹⁹

ดร. พรชัย คำนวิวัฒน์ ได้ให้ความหมาย “การส่งผู้ข้ามแดน” หมายถึง การส่งมอบตัวบุคคลอย่างเป็นทางการโดยรัฐหนึ่งให้แก่อีกรัฐหนึ่ง เพื่อการฟ้องคดีหรือเพื่อลงโทษ ทั้งนี้รัฐไม่มีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งกันและกัน เว้นแต่จะมีสนธิสัญญาระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องหรือต่างฝ่ายต่างยึดหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ (Reciprocity)²⁰

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้อาจร้องขอให้ดำเนินการได้ก่อนที่ศาลของประเทศนั้นจะได้ดำเนินการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิด วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้เป็นรูปแบบของความร่วมมือและช่วยเหลือกันระหว่างประเทศทางอาญาในการที่จะให้ผู้กระทำความผิดกลับมารับโทษในประเทศที่เกิดการกระทำความผิด อาจกล่าวได้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม คือ ผู้กระทำความผิดไม่อาจอาศัยช่องว่างกฎหมายหลบหนีไปประเทศอื่นเพื่อหนีการกระทำความผิดของตนได้ หรือถ้าหากผู้กระทำความผิดหลบหนีเข้าไปรัฐใดที่ไม่สามารถส่งตัวผู้กระทำความผิดข้ามแดนได้จะต้องทำการพิจารณาคดีเพื่อลงโทษบุคคล

¹⁸ ประกอบ ประพจน์เนติวุฒิ. (2521). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญาแผนกคดีอาญา ตอนที่ 2. หน้า 5.

¹⁹ John Burke. *Osbon's Concise Law Dictionary* (6 th ed.). p. 141. อ้างถึงใน เฉลิม นพเก้า. (2529). การส่งผู้ร้ายข้ามแดนกรณีความผิดเกี่ยวกับอากาศยาน. หน้า 130.

²⁰ พรชัย คำนวิวัฒน์ ก (2538, ตุลาคม-ธันวาคม). “การส่งคนชาติข้ามแดนตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *จุลพาห*, 42, 4. หน้า 53.

นั้น เนื่องจากมีหลักกฎหมายระหว่างประเทศอยู่ว่า ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษโดยรัฐที่ตนหลบภัย หรือต้องถูกส่งตัวไปให้รัฐที่สามารถพิจารณาคดีและจะลงโทษบุคคลนั้นได้ (*aut dedere aut punier*)²¹

ก่อนการเกิดขึ้นของหลักเกณฑ์ที่มีลักษณะเป็นกฎหมายในการกำหนดเงื่อนไขการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความชัดเจนนั้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ใช้ในการนำตัวผู้กระทำความผิดจากรัฐหนึ่งไปยังอีกรัฐหนึ่งจะอยู่ในรูปแบบของความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างรัฐ หลักเกณฑ์บางประการในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่รัฐต่างๆถือปฏิบัติมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงไว้ซึ่งการยอมรับนับถือและมีหลักการที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เช่น หลักการไม่ส่งคนข้ามแดนในความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง หลักการไม่ส่งคนชาติข้ามแดน หรือหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เป็นต้น รวมถึงการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้รัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนด้วย ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และหลักเกณฑ์ทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่ามีอย่างไร เพื่อจะได้ทราบว่าควรมีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนในปัจจุบันอย่างไรบ้าง

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นยุคที่สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้รับความนิยมไปทั่วโลก จนกระทั่งในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองได้มีความพยายามของนานาประเทศในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศโดยการทำสนธิสัญญาพหุภาคีขึ้น เพื่อสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดน ความพยายามดังกล่าวทำให้เกิดสนธิสัญญาความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระดับภูมิภาคเกิดขึ้นหลายฉบับเป็นผลให้มีการพัฒนาหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางกฎหมายอย่างหนึ่งซึ่งจะทำให้ประเทศต่างๆร่วมมือกันการปราบปรามผู้ประกอบอาชญากรรมในประเทศหนึ่งแล้วหลบหนีไป

²¹ J.G. Starke. (1984). *Introduction to International law*. p. 339. อ้างถึงใน รุ่งกานต์ วัชรปรีดา. (2547). อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร. หน้า 59.

อยู่ในอีกประเทศหนึ่งรวมถึงการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สามารถส่งตัวไปดำเนินคดีในความผิดที่เขาได้กระทำในรัฐที่ได้กระทำความผิด ซึ่งถือเป็นความร่วมมือในการรักษาระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมายให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของประชาคมโลก เพราะหากไม่มีการร่วมมือกันในการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อให้ผู้ประกอบอาชญากรรมได้ถูกส่งตัวไปลงโทษในความผิดที่เขาได้ก่อไว้แล้ว ผู้กระทำความผิดจะสามารถหลบหนีจากการถูกลงโทษได้ ซึ่งจะทำให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต้องเสียไปและย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นกระบวนการที่รัฐหนึ่งร้องขอไปยังอีกรัฐหนึ่งให้ดำเนินการจับกุมตัวบุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดทางอาญาภายในเขตอำนาจศาลของอีกรัฐหนึ่งและพบตัวอยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้น เพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวมาดำเนินการพิจารณาลงโทษตามกฎหมายต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะหลบหนีไปอยู่ ณ ที่ใดจะต้องถูกนำตัวมาฟ้องร้องลงโทษในความผิดที่ตนได้กระทำไว้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ ซึ่งโดยปกติแล้วรัฐแต่ละรัฐไม่มีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐอื่น ดังนั้น เมื่อรัฐต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือกันในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงได้มีการวางหลักการพื้นฐานเป็นแบบพิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อให้เป็นหลักปฏิบัติระหว่างกัน โดยแต่ละรัฐอาจมีการทำเป็นสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐต่อรัฐ ในกรณีที่มีการทำสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างกันว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แบบพิธีการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ต้องเป็นไปตามที่ได้ตกลงกันไว้ แต่หากมิได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐ แบบพิธีการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน²²

สรุปได้ว่า การส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้มีขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ ประการแรก เพื่อยินยอมให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดได้รับความยุติธรรมในการพิจารณาคดี แทนการที่จะปล่อยให้บุคคลนั้นถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด และไม่ได้รับการพิสูจน์ข้อกล่าวหา

²² แหล่งเดิม.

นั้นแต่อย่างใด ประการที่สอง เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่ภาคีในสนธิสัญญาโดยยินยอมให้รัฐที่ได้รับการร้องขอส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดให้กับรัฐที่ร้องขอและประการที่สาม เป็นมาตรการที่ใช้เพื่อปกป้องประชากรของรัฐจากบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอันตรายต่อส่วนรวมให้ได้รับโทษตามกฎหมายของรัฐที่ความผิดเกิด ส่วนประการสุดท้าย เป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดได้กลับมากระทำความผิดอีก²³

กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีหลักการพิจารณาคดีแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาคดีหรือลงโทษ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีทั้งหลักเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและหลักการพิจารณาคดีอาญาที่สัมพันธ์กัน จากเหตุดังกล่าวมานี้ผู้เขียนจึงได้ศึกษาลักษณะพิเศษของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าลักษณะอย่างไร เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

2.2.1 ลักษณะพิเศษของการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะของการพิจารณาคดีที่พิเศษแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไปหลายประการ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่แต่ละรัฐมีให้แก่กัน แม้ว่าในบางกรณีอาจมีอุปสรรคจากปัญหาการถือเคร่งครัดเรื่องอำนาจอธิปไตย กฎหมายภายในหรือเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ ในปัจจุบันบางประเทศมีหลักการว่าอาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐอื่นได้ แม้ในกรณีไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกัน ตามหลักไมตรีจิตระหว่างประเทศ (comity) และหลักการปฏิบัติต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocity) บางประเทศ เช่น ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common law อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา จะถือหลักว่าจะไม่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้าไม่มีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงใดๆระหว่างกัน ดังนั้น ทราบว่าแต่ที่ยังไม่สนธิสัญญาส่งผู้ร้าย

²³ มนตรี จิตมหวางศ์. (2547, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). “มาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดน : กลไกความร่วมมือระหว่างรัฐในการปราบปรามอาชญากรรม.” วารสารยุติธรรม, 4, 3. หน้า 36.

ข้ามแดนกับประเทศใดผู้กระทำความผิดย่อมพ้นจากการถูกดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกาจากการขอความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศนั้นได้ อาจกล่าวได้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นสวรรค์สำหรับผู้กระทำความผิดจากประเทศที่ยังไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับสหรัฐอเมริกา²⁴ แต่ในบางประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law สามารถนำหลักทั่วไปในทางระหว่างประเทศเรื่องหลักต่างตอบแทน หรือหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ(Reciprocity) มาใช้ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายภายในกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งหลักต่างตอบแทนนี้จะมีได้กำหนดหลักการหรือรายละเอียดไว้ แต่จะใช้หลักปฏิบัติทั่วไปในประชาคมระหว่างประเทศซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศในระบอบกฎหมาย Civil law มีความยืดหยุ่นกว่าประเทศในระบอบกฎหมาย Common law

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 เปิดโอกาสให้รัฐบาลไทยให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐบาลต่างประเทศได้ แม้ไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกัน โดยได้บัญญัติในมาตรา 4 ว่า “แม้จะไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ดี ถ้ารัฐบาลสยามพิจารณาเห็นเป็นการสมควรก็อาจส่งตัวบุคคลผู้ต้องหา หรือที่พิจารณาเป็นสำคัญว่ากระทำความผิดมีโทษอาชญากรรมในเขตอำนาจศาลของต่างประเทศใดๆ ให้แก่ประเทศนั้นๆ ได้ แต่การกระทำผิดเช่นว่านี้ต้องเป็นความผิดซึ่งกฎหมายสยามกำหนดโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปี” ดังนั้น การพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศต่างๆ จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐบาลไทยที่จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นคดีๆ ไป โดยยึดหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติระหว่างประเทศ หรือหลักการปฏิบัติต่างตอบแทน

จะเห็นได้ว่าการที่ประเทศต่างๆ ยินยอมให้มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน แม้ว่าจะไม่ได้มีสนธิสัญญาระหว่างกัน แสดงให้เห็นว่านานาประเทศเล็งเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยถือหลักว่า “เมื่อบุคคลใดทำความผิดบุคคลนั้นก็ควรได้รับโทษ” การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญารูปแบบหนึ่งที่นานาประเทศเล็งเห็นว่า จะช่วยให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงในปัจจุบันหลัก

²⁴ ชัยเกษม นิตสิริ. (2539, ธันวาคม). “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *บทบัญญัติ*, 52, 4. หน้า 189.

เกณฑ์บางประการของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็เอื้อประโยชน์ต่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น หลักการส่งคนชาติของตนข้ามแดน หรือการผ่อนคลายหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เป็นต้น

(2) การเน้นประสิทธิภาพในป้องกันและการปราบปรามอาชญากรรม

ตามหลักการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปนั้นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและช่วยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย อันเป็นมาตรการหนึ่งทางกฎหมายที่ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยหลักกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปนั้นจะต้องดำเนินการด้วยความเป็นธรรมในทุกๆ ขั้นตอนตั้งแต่ ขั้นตอนจับกุม สอบสวน การพิจารณาคดี และคุมขัง โดยเป็นไปตามหลักทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process) คือ การพิจารณาคดีจะต้องมีความสมดุลระหว่างหลักการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ตามหลักสิทธิมนุษยชน

ส่วนหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นการนำตัวผู้กระทำความผิดที่หลบหนีออกจากรัฐที่ได้กระทำความผิดกลับมาลงโทษในรัฐนั้น จากหลักการดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างของกฎหมายหลบหนีจากการกระทำผิดของตนเองอันเป็นมาตรการที่ช่วยในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยหลักการของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะให้ความสำคัญกับหลักประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาตามทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) คือ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่ากระบวนการพิจารณาทางอาญาจะต้องมีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การกำราบอาชญากรรมถือเป็นหน้าที่อันสำคัญที่สุดของกระบวนการพิจารณาทางอาญา อาชญากรรมจะต้องได้รับการควบคุมอย่างแน่นหนาเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยจุดหมายปลายทาง คือ ประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น การปฏิบัติการที่รวดเร็วถูกต้องในการค้นหาพยานหลักฐานจะต้องอยู่ในลำดับสำคัญกว่าความล่าช้า ส่งผลให้ในปัจจุบันนานาประเทศมิได้การพัฒนาขั้นตอนของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น คือ การกำหนดให้มีวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อขึ้นเพื่อเป็นการช่วยลดขั้นตอนบางประการออกไปกรณีที่บุคคลผู้ต้องการยินยอมที่จะถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน

ตามแนวความคิดดั้งเดิมถือว่าอำนาจรัฐในการตราและบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีจำกัดเฉพาะในเขตดินแดนแห่งรัฐเท่านั้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยเจ้าหน้าที่ที่มีผลบังคับอย่างจริงจังเฉพาะในเขตพรมแดนของแต่ละรัฐเท่านั้น แต่จากผลของความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การคมนาคมและการสื่อสาร อาชญากรรมอาจทำในรูปเครือข่ายเชื่อมโยงกันในหลายประเทศในหลายลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่นอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธและการก่อการร้าย เป็นต้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับความผิดเหล่านี้ไม่สามารถกระทำได้โดยรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ของแต่ละรัฐต้องอาศัยความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศโดยผ่านกลไกที่ประเทศต่างๆ สร้างขึ้นเพื่อให้กระบวนการทางกฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยประเทศต่างๆยอมลดข้อถือสิทธิเรื่องอธิปไตยบางอย่างลง เช่น กรณีผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ ซึ่งอำนาจรัฐภายในไม่สามารถไปติดตามตัวมาจากต่างแดนได้ จึงได้มีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาที่นานาชาติให้การยอมรับ โดยในปัจจุบันนานาชาติประเทศต่างร่วมกันหาหนทางที่จะให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ การส่งคนชาติข้ามแดนให้ไปรับโทษในประเทศที่ได้กระทำความผิด หรือในคดีที่มีโทษประหารในอดีตห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดอาศัยเป็นช่องว่างเพื่อหลบหนี จึงทำให้มีการหาทางออกโดยการให้รัฐผู้ร้องขอให้คำรับรองว่าจะต้องเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตจึงจะยอมให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นต้นแสดงให้เห็นว่าจากวิธีการต่างๆที่นานาชาติหาหนทางแก้ไขเพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันเป็นการช่วยให้การปราบปรามอาชญากรรมสามารถกระทำได้ง่ายขึ้น

(3) การเน้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กฎหมายของบางประเทศกำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะกระทำได้อต่อเมื่อมีสนธิสัญญาระหว่างประเทศผู้ร้องขอและประเทศผู้รับคำร้องขอเท่านั้น กล่าวคือ กฎหมายของบางประเทศกำหนดให้อำนาจแก่รัฐบาลในการใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เป็นกรณีๆไป แม้ไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกัน ทั้งนี้ โดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ทางฝ่ายบริหารหรือเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายตุลาการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้พิจารณา หรือให้ทั้งสองฝ่าย

พิจารณาร่วมกันในการให้ความร่วมมือตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างประเทศ แต่มีบางประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะยินยอมให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อเมื่อได้ทำสนธิสัญญาไว้กับ สหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 เปิดโอกาสให้รัฐบาลไทยให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐบาลต่างประเทศได้ แม้ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน ดังนั้น การพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศต่างๆ จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐบาลไทยที่จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นคดีๆ ไป โดยยึดหลักสันถวไมตรีระหว่างประเทศ (comity)

สำหรับหน่วยงานของรัฐบาลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการใช้ดุลพินิจแทนรัฐบาล คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2538 ให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ใช้ดุลพินิจแทนรัฐบาลไทยในกรณีที่เป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่กระทบต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทย และสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศอย่างยิ่ง ในทางปฏิบัติกระทรวงต่างประเทศจะพิจารณาด้วยว่า ในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนของรัฐบาลต่างประเทศได้ระบุว่าส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทย เมื่อประเทศไทยร้องขอตามหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน

2.2.2 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนตามมาตรฐานสากล

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญารูปแบบหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแม้ว่าจะได้หลบหนีไปอยู่ในประเทศอื่นก็ตาม ก่อนที่จะศึกษาเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนนั้น ควรที่ทราบหลักเกณฑ์ที่รัฐต่างๆ ใช้ในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยสามารถพิจารณาได้จากความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของรัฐ ซึ่งหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติกันเป็นสากล มีดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่จะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extraditable Offences) คือ ความผิดที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ระหว่างรัฐภาคีซึ่งการกำหนดความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ถูกกำหนดให้เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนตั้งแต่อดีต จนอาจกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประเภทความผิด

ที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้นี้กลายเป็นหลักสากลที่ถือเป็นแนวปฏิบัติกันแทบทุกประเทศ²⁵ ไม่ว่าจะเป็นการระบุประเภทหรือรายชื่อความผิดโดยเฉพาะเจาะจง (Enumerative Approach) หรือการระบุอัตราโทษขั้นต่ำที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Eliminative Approach) พิจารณาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นมีความยุ่งยาก สิ้นเปลืองและเสียเวลา โดยส่วนใหญ่จึงนิยมส่งเฉพาะในประเภทความผิดอาญาร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์เท่านั้น²⁶ เพราะถือว่าเป็นความผิดสากลที่นานาประเทศควรร่วมมือกันปราบปราม

(2) หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ (Double Criminality) หมายถึง การที่รัฐผู้รับคำร้องขอจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอเฉพาะในกรณีความผิดที่ร้องขอเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของทั้งสองรัฐ เนื่องจากการดำเนินการในทางอาญาเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลักนี้จึงเป็นการปกป้องสิทธิของจำเลยตามหลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (Nulla poena sine lege) และเป็นหลักประกันว่าเสรีภาพของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนจะไม่ถูกจำกัดโดยผลของการกระทำที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอ

(3) การไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (Double Jeopardy) ซึ่งความผิดเดียวกันในลักษณะนี้จะครอบคลุมไปถึงการที่ผู้ถูกกล่าวหาในนั้นได้รับการพิจารณาแล้วว่าไม่ต้องรับโทษและการที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษไปแล้วไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด ซึ่งจะมีผลถึงการพิจารณาความผิดดังกล่าวในอีกในรัฐผู้รับคำร้องขอ อย่างไรก็ดีตาม หลักเกณฑ์นี้บางประเทศก็ไม่ได้ใช้อย่างเคร่งครัด และในบางประเทศก็ไม่นำหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้มาใช้ประกอบการพิจารณาเลย²⁷

(4) การพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง (The Rule of Specialty) มีหลักว่ารัฐผู้ร้องขอไม่อาจดำเนินคดีในความผิดอื่นแก่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้หากไม่ใช่ความผิดที่ได้กล่าวอ้างมาในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน หลักนี้เป็นหลักที่ได้รับการยอมรับจากรัฐต่างๆว่าเป็นหลักการสำคัญหลักหนึ่งในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน และเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกต้องการตัวจากการ

²⁵ คณิง ภาไชย. (2516). กฎหมายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน. หน้า 97.

²⁶ ตะวัน พึ่งพุทธรักษ์. (2546). ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีอาชญากรรมคอมมิวนิสต์. หน้า 14.

²⁷ อัญชิสา เต็มพงศ์พัฒนา. (2543). ผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับในการเข้าเป็นภาคีธรรมนูญศาลอาญาระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. หน้า 33.

ดำเนินคดีในความผิดที่ไม่อาจคาดหมายได้ หรือไม่ได้แจ้งให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกต้องการตัวทราบก่อน ในรัฐผู้ร้องขอ ซึ่งเท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของรัฐผู้รับคำร้องขอด้วย หากจะเทียบกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไปก็เท่ากับเป็นการละเมิดต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ข้อ 15 วรรค 3(ก) กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและโดยละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้”

หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักพื้นฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เกือบทุกประเทศจะต้องบัญญัติเอาไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกต้องการให้ส่งตัวข้ามแดนซึ่งรายละเอียดของหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนผู้เขียนจะอธิบายในบทที่ 3 ต่อไป ถึงแม้ว่าหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีความแตกต่างกันบ้างบางประการตามระบบกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ แต่ประเทศต่างๆ ก็ยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนควบคู่กันไปด้วย เช่น หลักการไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน หลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง หรือ หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เป็นต้น โดยในบทนี้ผู้เขียนจะศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่สำคัญๆ 3 ฉบับ คือ

(1) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1957 (European convention on extradition , 1957)

ในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1950 ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นในยุโรปเป็นหน่วยงานที่ให้การพัฒนาระบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้มีการนำหลักเกณฑ์บางประการที่ประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปยังมีความเห็นต่างกันมาใส่ไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้เช่น หลักการส่งคนชาติข้ามแดน หรือ หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดที่เกี่ยวกับการเงิน รวมถึงเห็นชอบที่จะจัดทำสนธิสัญญาพหุภาคีขึ้นในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ (ปัจจุบัน คือ อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 , Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union) และมีการบรรจุหลักการเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ด้วย

อนุสัญญาฉบับนี้เป็นอนุสัญญาฉบับแรกๆ ที่เป็นการกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้น หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกต้องการส่งตัวข้ามแดนจะยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนมากในอนุสัญญาฉบับนี้ โดยสามารถสรุปหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้ ดังต่อไปนี้²⁸

1. หลักการไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน²⁹
2. ความผิดที่ขอให้ส่งข้ามแดนมีอัตราโทษประหารชีวิต³⁰
3. หลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง (Rule of Specialty)³¹

(2) สนธิสัญญาต้นแบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนค.ศ. 1990 (UN Model Treaty on Extradition , 1990)

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นความร่วมมือทางอาญารูปแบบหนึ่งที่นานาประเทศให้การยอมรับและให้ความสำคัญ เนื่องจากว่าเป็นกระบวนการที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนมากกว่าการเนรเทศหรือการขับไล่ออกนอกประเทศ ในปี ค.ศ.1990 องค์การสหประชาชาติได้จัดทำสนธิสัญญาต้นแบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อเป็นแบบอย่างให้นานาประเทศในการจัดทำกฎหมายภายในว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยสนธิสัญญานี้ได้มีการวางหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนบางประการเพิ่มจากใน อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนค.ศ. 1957 แต่หลักที่มีความสำคัญก็ยังคงถือปฏิบัติเรื่อยมา

²⁸ Ilias Bantekas & Susan Nash. (2003). **International Criminal Law**. p.193.

²⁹ European Convention on Extradition 1957, Article 9.

³⁰ Ibid. Article 11.

³¹ Ibid. Article 14 .

หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาต้นแบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990 ดังต่อไปนี้

1. ห้ามอนุญาตให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดทางการเมือง³² อันเกิดมาจากแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการแสดงออก รวมตลอดถึงการแสดงออกในเรื่องทางการเมืองด้วย โดยมีหลักการที่สำคัญๆ ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 เพื่อสนับสนุนเรื่องหลักการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดทางการเมือง คือ

ก. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights, 1948) ในข้อ 19 บัญญัติไว้ว่า “คนทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกซึ่งรวมถึงการปราศจากการแทรกแซงในเรื่องดังกล่าวด้วย ตลอดจนรับและส่งข่าวสารความคิดเห็นไม่ว่าวิธีใดๆ โดยไม่คำนึงถึงเขตแดน”

ข. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) ได้ระบุถึงสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้สิทธิประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานของรัฐโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร สิทธิออกเสียงและสมัครรับเลือกตั้ง รวมตลอดถึงสิทธิที่จะชุมนุมโดยสงบเป็นสิทธิทางการเมือง

2. ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าคำร้องขอมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา กำเนิดเผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง เพศหรือสถานะของบุคคลหรือฐานะของบุคคลนั้นอาจได้รับความกระทบกระเทือนเนื่องจากสาเหตุดังกล่าว³³

3. ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหากเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือทารุณหรือไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงมนุษย์ หรืออาจจะไม่ได้รับหลักประกันในการถูกดำเนินคดีอาญาตาม

³² UN Model Treaty on Extradition, Article 3(a).

³³ Ibid. Article 3(b).

ที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights,1966) ข้อ 14³⁴ กำหนดไว้

4. ในกรณีความผิดที่ถูกร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีโทษประหารชีวิต รัฐผู้ถูกร้องขออาจปฏิเสธไม่ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เนื่องจากหลายประเทศในยุโรปที่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วเห็นว่าโทษประหารชีวิตผิดหลักมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน

สนธิสัญญาแม่แบบขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีข้อกำหนดที่มีลักษณะยืดหยุ่นและกว้างกว่าสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยทั่วไป เพื่อเป็นการลดความขัดแย้งและจัดปัญหาระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และข้อบทในสนธิสัญญาแม่แบบฉบับนี้ยังสนับสนุนให้รัฐๆ ต่างให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้วยดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

(3) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรค.ศ. 2000 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอนุสัญญาฉบับนี้จะเน้นที่การปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ดังนั้น หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนบางประการก็มิได้นำมาบัญญัติไว้

อนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ในข้อ 16 โดยมีการบัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนไว้ด้วย ดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้รัฐภาคีสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันได้สำหรับความผิดตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้และต้องเป็นความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ(Double Criminality) ด้วยเนื่องจากการดำเนินการทางอาญาเป็นเรื่องที่กระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ถือว่าหลักนี้เป็น การป้องกันสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดน ตามภาษิตกฎหมายที่ว่า “ไม่มีโทษโดยไม่มี

³⁴ Ibid. Article 3(f).

กฎหมาย(*Nulla poena sine lege*)” และเป็นหลักประกันว่าเสรีภาพของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนจะไม่ถูกจำกัดโดยผลของการกระทำที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอ³⁵

2. กำหนดหลักการว่าบุคคลที่ได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา ทั้งสิทธิและประกันต่างๆตามกฎหมายภายในของรัฐภาคีที่บุคคลนั้นอยู่ในดินแดน หลักการนี้เป็นหลักการที่มีปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยระบุว่าทุกคนต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยยุติธรรม และโดยเปิดเผยในศาล³⁶

3. รัฐที่ได้รับคำร้องขออาจปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากเห็นว่าคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นเป็นคำร้องขอเพื่อนำบุคคลนั้นไปลงโทษเพราะเหตุเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ เผ่าพันธุ์ หรือเพราะแนวความคิดทางการเมืองของบุคคลนั้น หรือจะเป็นเหตุให้บุคคลนั้นได้รับความไม่เป็นธรรมเพราะเหตุต่างๆดังกล่าวมาแล้ว³⁷

เนื่องจากกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีขั้นตอนในการพิจารณาว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่หลายขั้นตอนด้วยกันทั้งฝ่ายตุลาการและฝ่ายบริหาร การพิจารณาเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของทั้งฝ่ายตุลาการและฝ่ายบริหารจะต้องเน้นที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งข้ามแดนและการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมควบคู่กันไปด้วย หลักการเรื่องสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนถือว่ามีความสำคัญมากในบางกรณีอาจจะเป็นเงื่อนไขที่รัฐผู้รับคำร้องขอไม่ส่งตัวผู้กระทำผิดข้ามแดนไปให้รัฐผู้ร้องขอหากเป็นการขัดต่อหลักการในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(ICCP) เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนขัดต่อหลักการว่าด้วยการทารุณกรรมและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่ไร้มนุษยธรรม หรือห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

³⁵ ตะวัน พึ่งพุทธार्คย์. เล่มเดิม. หน้า 10.

³⁶ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000, ข้อ 16 วรรค 13.

³⁷ แหล่งเดิม. ข้อ 16 วรรค 14.

ในความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง หรือห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดที่มีโทษประหารชีวิต เป็นต้น

จากอนุสัญญาทั้ง 3 ฉบับที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นสามารถสรุปหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่บุคคลนั้นต้องถูกส่งตัวข้ามแดนเพื่อไปปรับโทษประหารชีวิต เว้นแต่รัฐผู้รับคำร้องขอจะรับประกันว่าจะไม่ลงโทษประหารชีวิตหากส่งตัวข้ามแดนไป หลักการนี้ได้ปรากฏอยู่ในอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 (The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950 : ECHR) และสนธิสัญญาด้านแบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990 (UN Model Treaty on Extradition, 1990) Article 4(4)

2. หลัก non-refoulement คือ การไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหากรัฐที่ร้องขอต้องการเอาตัวบุคคลนั้นไปเพื่อฟ้องลงโทษเพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความคิดเห็นทางการเมืองต่างไปจากรัฐที่ร้องขอ จากหลักการนี้ส่งผลให้อนุสัญญาต่างๆ และกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนประเทศต่างๆบัญญัติห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง เช่น The Inter-American Convention on Extradition หรือ Harvard Draft Convention on Extradition Article 5 เป็นต้น

3. ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐที่ร้องขอหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะถูกกระทำทรมาน หรือทารุณโหดร้าย หลักการนี้ถือว่าได้รับการยอมรับว่าเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่สนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนบัญญัติห้ามเอาไว้ทุกสนธิสัญญา อาจจะกล่าวได้ว่าการห้ามกระทำทรมานหรือทารุณโหดร้ายนี้เป็นสิ่งที่กฎหมายระหว่างประเทศห้ามเด็ดขาด

4. สนธิสัญญาด้านแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้กำหนดหลักที่สำคัญอีกหลักหนึ่ง คือ ห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากว่าผู้ที่ถูกส่งตัวไปนั้นจะไม่สามารถได้รับความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีในรัฐที่ร้องขอ หลักการนี้ได้กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้ตัดสินไว้ตอนหนึ่งว่า “สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมในกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา เป็นสิ่งสำคัญในสังคม

ประชาธิปไตย ศาลไม่อาจจะทิ้งหลักการนี้ได้” ศาลไอร์แลนด์เคยปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งผู้ต้องหาที่ถูกขอให้ส่งตัวไปนั้นมีความเสี่ยงที่จะถูกฆ่าในคุกโดยพศติของรัฐที่ร้องขอ หรือเสี่ยงที่จะถูกพิจารณาอย่างไม่ธรรมเพราะสิทธิเหล่านี้ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของไอร์แลนด์³⁸

กรณีตัวอย่าง ในคดีของนายราเกซ สักเสนา การที่หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนในประเทศไทยประโคมข่าวต่างๆออกไปมาก ซึ่งสื่อเหล่านี้สามารถนำเสนอได้ทั้งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง โดยไม่ได้แยกแยะว่าเป็นจริงหรือเท็จเพียงใด เมื่อเหตุการณ์เช่นนั้นออกไปกระทบถึงต่างประเทศนายราเกซ สักเสนา จึงสามารถหยิบยกเอาเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Right) มาเป็นข้ออ้างที่จะให้ศาลของประเทศแคนาดาซึ่งมักจะให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว ถือเป็นเรื่องที่สำคัญและยอมรับประกอบการพิจารณาเช่นกันหากเห็นว่าการไทยดำเนินการบางอย่างอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกส่งตัวร้ายข้ามแดนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญแต่บางครั้งการตีความอย่างกว้างขวางเกินไปเพื่อจะปกป้องสิทธิของผู้ต้องหาที่อาจส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนและการปราบปรามอาชญากรรมให้อยู่ในขีดที่เหมาะสม ซึ่งหมายถึงสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนควรได้รับความคุ้มครอง ในขณะที่เดียวกันอาชญากรรมก็จะต้องถูกปราบปรามด้วย

2.3 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขั้นตอนต่างๆ

หลักการใหญ่ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน คือ โดยปกติรัฐมีอำนาจเหนือบุคคลและดินแดนของตน ถ้าผู้กระทำความผิดถือสัญชาติของรัฐอื่นและได้เข้ามากระทำความผิดในดินแดนของรัฐตนหรือแม้จะอยู่นอกรัฐแต่ได้กระทำความผิดอันเข้าองค์ประกอบที่ทำให้รัฐนั้นมีเขตอำนาจแล้วรัฐนั้นก็มีความลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ถ้าผู้กระทำความผิดได้หลบหนีไปจากดินแดนของรัฐที่ความผิดเกิดและเข้าไปอยู่ในดินแดนของรัฐหนึ่ง ดังนี้ การที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิด

³⁸ ศศิน สุขจรัส. (2547). เอกสารประกอบการสอนวิชาสิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. หน้า 6.

มาลงโทษจึงต้องอาศัยความร่วมมือกันในระหว่างรัฐที่จะส่งตัวบุคคลที่กระทำความผิดกลับมา
รับโทษภายในรัฐที่ผู้นั้นได้ก่อความผิดขึ้น เมื่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องอาศัยความร่วมมือของ
รัฐต่าง ๆ แล้ว จึงได้มีการวางหลักเกณฑ์เป็นกรณีพิเศษบางประการเพื่อใช้เป็นแบบพิธีและขั้นตอน
ในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้เป็นพิเศษซึ่งมีความแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญา
ซึ่งจะส่งผลให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีประสิทธิภาพและความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีแบบพิธีการและขั้นตอนที่แตกต่างไปจากการ
พิจารณาคดีอาญาทั่วไป ดังต่อไปนี้

2.3.1 ชั้นพิจารณาของฝ่ายบริหาร

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศในขั้นตอนทั้งก่อน
การพิจารณาคดีของศาลและภายหลังการพิจารณาคดีของศาล คือ การกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
จะช่วยให้สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษภายในรัฐที่ตนได้กระทำความผิด
การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกประเทศในโลกจึงจะประสบความสำเร็จ
แสดงให้เห็นว่ากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าเป็น
กฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ประเทศต่างๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการ
ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงทำให้นานาประเทศส่วนใหญ่ถือหลักว่าแม้มิได้มีสนธิสัญญาระหว่างกันก็สามารถ
ร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เช่น ประเทศไทย แต่ก็มีเพียงบางประเทศเท่านั้น
เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่อนุญาตให้มีการส่งผู้ร้ายให้แก่ประเทศที่มิได้ทำสนธิสัญญา
กับประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีการนำฝ่ายบริหาร
มาร่วมในการตัดสินใจว่าจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐที่ร้องขอหรือไม่ การพิจารณาคดี
ส่งผู้ร้ายข้ามแดนของศาลมิใช่เป็นการตัดสินใจว่าบุคคลผู้ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนทำผิดหรือไม่เพียง
แต่ศาลจะพิจารณาว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในข่ายที่จะให้ส่งตัวข้ามแดนหรือไม่เท่านั้น
เมื่อศาลวินิจฉัยอย่างไรแล้วฝ่ายบริหารจะพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่โดย
คำวินิจฉัยของศาลจะไม่ผูกพันหรือจำกัดอำนาจของฝ่ายบริหาร หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดน
บางประการฝ่ายบริหารสามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะส่งตัวข้ามแดนหรือไม่³⁹

³⁹ ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 213.

ในกรณีนี้ตามบันทึกการแปลความหมายตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 มาตรา 15 ในข่าวศาลฉบับลงวันที่ 15 มีนาคม 2475 ได้แปลความหมายไว้ในทำนองเดียวกันว่าตามมาตรา 15 “หน้าที่ศาลมีเพียงว่า เมื่อศาลเป็นที่พอใจว่าคดีมีหลักฐานเพียงพอแล้ว และคำขอนั้นเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ศาลก็พึงมีคำสั่งให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนไปเท่านั้น ศาลไม่ต้องพิพากษาหรือมีคำสั่งว่าให้ส่งตัวจำเลยข้ามแดนไป และเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วก็ไม่ต้องมีหมายให้เจ้าหน้าที่จัดการส่งตัวจำเลยแต่ประการใด เรื่องเหล่านี้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายธุรการที่จะจัดทำไป เพราะตามหลักการนั้น การที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ไปหรือไม่ อยู่ในอำนาจของฝ่ายธุรการที่จะวินิจฉัย ศาลเป็นแต่ได้สวนให้ได้ความว่าจำเลยเป็นบุคคลที่อาจจะต้องถูกส่งข้ามแดนไปเท่านั้น”⁴⁰

(1) ความผิดที่มีโทษประหารชีวิต

สนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของสหประชาชาติ ค.ศ.1990 (UN Model treaty on extradition) ข้อ 4(d) ได้มีการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกร้องขอตัวไปดำเนินคดีสำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต โดยถือว่าการมีโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดที่ร้องขอตามกฎหมายของรัฐผู้ร้องขอนั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่รัฐผู้รับคำร้องขออาจจะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้โดยอยู่ในดุลพินิจของรัฐผู้รับคำร้องขอ แต่อาจมีข้อยกเว้นบางกรณี เช่น รัฐผู้ร้องขออาจให้หลักประกันว่าจะมีการลดหย่อนผ่อนโทษหรือขอให้มีการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษอื่นจึงจะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้รัฐผู้ร้องขอได้ เช่น กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1985 รัฐบาลแคนาดาได้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดฐานร่วมกับผู้อื่นในการฆ่าคนจำนวน 13 คน เนื่องจากเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาได้รับรองว่าจะไม่การลงโทษประหารชีวิตแก่บุคคลดังกล่าว เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาว่าฝ่ายบริหารจะทำข้อตกลงผูกพันศาลซึ่งมีอำนาจในการพิจารณากำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1989 รัฐบาลแคนาดาก็ยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกคนหนึ่งในข้อหาจับตัวผู้อื่นไปเรียกค่าไถ่และฆ่าคนจำนวน 12 คน ให้แก่ศาลในคาลิฟอร์เนียแม้ว่าเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาจะปฏิเสธการรับรองเกี่ยวกับ

⁴⁰ บันทึกการแปลความตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472, มาตรา 15 (ข่าวศาลฉบับลงวันที่ 15 มีนาคม 2475)

โทษประหารชีวิตก็ตามหรือแม้บางคดีรัฐผู้ร้องไม่ให้การรับรองว่าจะไม่ลงโทษประหารชีวิตแต่รัฐผู้รับคำร้องขอก็ยังส่งตัวผู้ถูกร้องขอเป็นผู้ร้ายข้ามแดนอยู่⁴¹ ปัจจุบันการร้องให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีที่มีโทษประหารชีวิตเป็นปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคเนื่องจากประเทศที่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้วจะไม่ยอมให้มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนหากได้ความว่ารัฐผู้ร้องขอจะลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย

(2) ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง

ความผิดทางการเมืองเป็นการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินการปกครอง หรือการดำเนินนโยบายของรัฐในการปกครองประเทศ โดยการกระทำดังกล่าวกระทำขึ้นเพื่อแสดงการคัดค้านหรือบีบบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง⁴² ซึ่งวัตถุประสงค์ของข้อยกเว้นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอันเนื่องมาจากความผิดทางการเมืองนี้มาจากความต้องการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกับความไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองของผู้ต้องหาถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองภายในของรัฐผู้ร้องขอ เช่น ประเทศฝรั่งเศสได้มีคำวินิจฉัยกรณี Bereciartua -Echarri ในปี ค.ศ. 1988 ศาลปกครองสูงสุดได้วางหลักกฎหมายทั่วไปไว้ว่า ผู้ลี้ภัยทางการเมืองไม่อาจถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศที่เป็นเหตุให้ต้องลี้ภัยได้ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศส่วนใหญ่ในโลกยังไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความผิดทางการเมือง” ไว้ ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าความผิดใดเป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่าแทบไม่มีคดีเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมืองเข้ามาสู่การพิจารณาของศาลเลย และหากมีก็จะเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับกรณีความผิดอาญาสามัญทั่วไปมากกว่ากรณีความผิดทางการเมือง ดังนั้น

⁴¹ ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 197.

⁴² วิชญา ลิมวงศ์. (2537). ความผิดทางการเมืองในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. หน้า 23.

แนววินิจฉัยของประเทศไทยในเรื่องความผิดทางการเมืองจึงมีอยู่น้อยมาก เช่น คดีนายชกเขื่อน⁴³ หรือคดีนายเต็ม พรหมเทวีกับพวก⁴⁴ เป็นต้น

2.3.2 ชั้นจับกุม

เมื่อมีการร้องขอให้จับกุมชั่วคราวบุคคลที่รัฐบาลของประเทศผู้ร้องขอต้องการตัวไปดำเนินคดีเป็นเรื่องที่รัฐบาลของประเทศผู้ร้องขอปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ก่อนที่จะมีหนังสือร้องขอให้ประเทศผู้รับคำร้องขอดำเนินการส่งตัวบุคคลที่ถูกต้องการตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ทั้งนี้ เนื่องจากการทำคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องใช้เวลาในการเตรียมการด้านเอกสาร พยานหลักฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องนานกว่าการทำคำร้องขอให้จับกุมตัวชั่วคราว การจับกุมกุมตัวชั่วคราวรัฐบาลประเทศผู้รับคำร้องขอต้องการเพียงแต่สำเนาหมายจับโดยมีการรับรองความถูกต้องและรายละเอียดตำหนิรูปพรรณสัณฐานของผู้ที่รัฐบาลของประเทศผู้ร้องขอต้องการตัวเท่านั้น ดังนั้น การจับกุมตัวบุคคลที่ถูกร้องขอชั่วคราวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการที่จะนำตัวบุคคลที่ถูกร้องขอไปพิจารณาคดีหรือรับโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลประเทศผู้ทำคำร้องขอ

เหตุที่มีการทำคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวมาก่อน เนื่องจากเกรงว่าจำเลยจะไหลตัวหลบหนีไปเสียก่อน อีกทั้งการทำคำร้องขอจับกุมชั่วคราวสามารถกระทำได้รวดเร็วกว่าคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน การร้องขอให้จับกุมชั่วคราวของประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 10 พ.ร.บ. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472 กำหนดว่าถ้าเป็นกรณีเร่งร้อน รัฐบาลต่างประเทศจะขอให้จับและคุมขังจำเลยไว้พลางก่อนได้ โดยรัฐบาลของประเทศผู้ร้องขอมีหน้าที่เพียงแต่ต้องแถลงประเภทความผิดให้ชัดเจนและแจ้งในหนังสือที่ร้องขอมาว่าได้ออกหมายจับบุคคลดังกล่าวแล้วก็เป็นอันใช้ได้ นอกจากนี้สำหรับประเทศที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยสนธิสัญญาในระยะหลังก็กำหนดให้การร้องขอให้จับกุมชั่วคราวสามารถกระทำผ่านช่องทางขององค์การตำรวจสากลได้ซึ่งรวดเร็วกว่าการใช้ช่องทางการทูต

⁴³ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์หมายเลขแดงที่ 8630/2546 ระหว่างพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ กับนายชก เขื่อน จำเลย ซึ่งศาลพิพากษาว่าให้ดำเนินการประสานให้ลี้ภัยไปฟินแลนด์ เพราะกัมพูชาไม่ต้องการรับตัวกลับ

⁴⁴ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์หมายเลขแดงที่ 9951/2546 ระหว่างพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ กับนายเต็ม พรหมเทวีหรือท้าวเต็ม พรหมเทวี ที่ 1 กับพวกรวม 17 คน จำเลย ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยไม่ให้ส่งตัวจำเลยเป็นผู้ร้ายข้ามแดน โดยให้เหตุผลว่าการกระทำของนายเต็มกับพวกเป็นความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง

สำหรับการพิจารณาเหตุจำเป็นเร่งด่วนนั้น ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการมักจะพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นเร่งด่วนและดำเนินการให้ตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างประเทศเกือบทุกกรณี ส่วนการพิจารณาคำร้องขอจับกุมชั่วคราวในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดกว่าประเทศไทย และไม่ถือว่าคำร้องขอของรัฐบาลต่างประเทศให้จับกุมชั่วคราวนั้นเป็นกรณีเร่งด่วนทุกกรณี แต่จะพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จะพิจารณาว่าหากปรากฏว่าผู้ที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง และพักอาศัยมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว รวมทั้งมีครอบครัว อาชีพการงานที่แน่นอน ในกรณีนี้ผู้แทนของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าประเทศผู้ร้องขอควรจะทำคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาเลย โดยไม่จำเป็นต้องทำร้องขอจับกุมชั่วคราวบุคคลที่ถูกร้องขอมาก่อนเพราะอาจไม่ได้รับการอนุมัติตามที่ร้องขอ⁴⁵

(1) การควบคุมตัวก่อนนำส่งศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมตัวบุคคลที่ต้องการส่งตัวข้ามแดนได้แล้วหลังจากที่ได้ทำการจับกุมชั่วคราว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องริบนำตัวบุคคลดังกล่าวส่งพนักงานอัยการทันทีและพนักงานอัยการจะต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญาขังจำเลยไว้เพื่อดำเนินการไต่สวนหรือเพื่อรอคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐบาลต่างประเทศภายในกำหนด 2 เดือนต่อไป ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 11 “ได้กำหนดให้นำตัวผู้ถูกจับขึ้นสู่ศาลโดยมิชักช้าเกินจำเป็น...” แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ว่ามีกำหนดเท่าใด ดังนั้นจะถือว่ากำหนดเวลาควบคุมตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่อย่างไร

สำหรับปัญหาข้อนี้ ศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลสูงสุดในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้ในคดีหมายเลขแดงที่ 9297/2543 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ ว่าการคุมขังผู้ถูกจับตามมาตรา 10 วรรคหนึ่งของพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ซึ่งมีได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมง หรือ 3 วัน เหมือนในกรณีของการจับผู้ต้องหาตามคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ดังนั้น การที่ผู้จับกุมนำตัวผู้ถูกจับมายื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้มีการคุมขังไว้ชั่วคราวภายหลังวันจับกุม 14 วัน จึงไม่เป็นการผิดต่อกฎหมาย การจับกุมคุมขังผู้ถูกจับในคดีดังกล่าวจึงถือได้ว่าได้ดำเนินการ

⁴⁵ อุทัย อาทิวา และ ศศิน สุขจรต. (2547). เล่มเดิม. หน้า 513.

ไปโดยชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไม่มีมูลให้เห็นว่าเป็นการคุมขังที่ไม่ชอบ แต่ประการใด⁴⁶

หลักการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้านี้สอดคล้องกับหลักการสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับ โดยในกติการะหว่างประเทศว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ข้อบทที่ 14(3) ได้บัญญัติรับรองสิทธินี้ไว้ว่า ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่

(c) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้า

ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการจับกุมตัวจำเลยได้ และพนักงานสอบสวนผู้ที่จะนำตัวจำเลยส่งให้พนักงานอัยการมักสอบถามพนักงานอัยการอยู่เสมอว่า ที่กฎหมายบัญญัติว่า “เมื่อจับจำเลยได้แล้ว ต้องนำตัวขึ้นสู่ศาลโดยมิชักช้าเกินจำเป็น” นั้น จะต้องยึดถือกำหนดระยะเวลาเท่าใดเป็นเกณฑ์ เนื่องจากในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้ในมาตรา 237 ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้ถูกจับซึ่งถูกควบคุมอยู่ไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ในปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า ระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอหลังจากที่เจ้าหน้าที่ทำการจับกุมตัวได้แล้วน่าจะได้อยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 237 ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดมาตรฐานของระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เป็นการทั่วไป แม้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 จะเป็นกฎหมายพิเศษ แต่หากมีเหตุจำเป็นที่จะต้องกำหนดระยะเวลาการควบคุมตัวไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ต้องระบุเหตุดังกล่าวไว้ให้ชัดเจนเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁴⁶ แหล่งเดิม. หน้า 517.

(2) การปล่อยตัวชั่วคราว

การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์แตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องที่รัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องควบคุมตัวบุคคลที่ถูกร้องขอไว้จนสามารถส่งตัวบุคคลข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอได้เมื่อศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ประเทศไทยได้ถือหลักเกณฑ์นี้อย่างเคร่งครัดมากในการปล่อยชั่วคราวบุคคลที่ทางการต่างประเทศต้องการตัว โดยบัญญัติเป็นหลักการไว้แตกต่างจากหลักในการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปว่า ในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน “ศาลไม่ควรอนุญาตให้จำเลยมีประกัน”⁴⁷

การประกันตัวในระหว่างการไต่สวนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยปกติศาลไม่ควรอนุญาตให้จำเลยมีประกัน เพราะหากศาลอนุญาตให้ประกันแล้วหากบุคคลนั้นหนีประกันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถนำตัวมาเพื่อพิจารณาส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ อาจส่งผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยเฉพาะหากบุคคลนั้นเป็นผู้ที่รัฐผู้ร้องขอต้องการตัวอย่างยิ่ง

2.3.3 ชั้นไต่สวนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน

(1) การไต่สวนคดีของศาล

ลักษณะของการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่อาจนำหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบางประการมาใช้ในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เช่น สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือด้านทนายความ หรือสิทธิในการมีล่ามในระหว่างถูกจับกุมในกรณีที่ต้องหาไม่เข้าใจภาษาไทยโดยรัฐเป็นผู้จัดหาให้ เป็นต้น ในประเทศไทย การไต่สวนพยานหลักฐานในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีวัตถุประสงค์หลักเพียงว่าพยานหลักฐานมีมูลเพียงพอที่จะส่งตัวบุคคลที่ถูกร้องขอให้แก่รัฐบาลของประเทศผู้ร้องขอหรือไม่โดยในประเด็นของพยานหลักฐานเพียงพอ นั้น ได้มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนพ.ศ. 2472 ที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 รวม คือมาตรา 12 มาตรา 14 และมาตรา 15 ซึ่งในการที่ศาลจะพิจารณาคดีตามที่ร้อง

⁴⁷ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472, มาตรา 11.

ขอมานั้น มาตรา 14 บัญญัติว่า “ถ้าศาลพิเคราะห์เห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอก็ให้สั่งปล่อยจำเลยไป..” และในมาตรา 15 บัญญัติว่า “ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอก็ให้ออกคำสั่งอนุญาตให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนต่อไป...” และศาลจะทำการไต่สวนให้ได้ความว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งขังผู้ต้องหาเพื่อส่งไปให้ศาลพิจารณาได้ หากว่าความผิดนั้นได้กระทำในกรุงเทพฯ ตามมาตรา 12 จากบทบัญญัติข้างต้นเห็นได้ว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไม่ได้มีเจตนารมณ์ถึงขั้นที่จะต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะให้รับฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิด แต่หากมุ่งประสงค์เพียงแต่การกระทำที่จำเลยถูกกล่าวหาอันมีมูลความผิดหรือไม่เท่านั้น⁴⁸ และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยให้ได้ความเพียงว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ถูกต้องการให้ส่งข้ามแดนหรือไม่เท่านั้น แล้วศาลจะมีคำสั่งให้ขังจำเลยเพื่อส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป แต่เรื่องการจัดการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารยอมใช้ดุลยพินิจที่จะส่งหรือไม่ส่งตัวข้ามแดนก็ได้ ถ้าไม่ส่งภายในเวลาสามเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุด ศาลก็จะออกหมายปล่อยตัวจำเลยไป⁴⁹ เนื่องจากกระบวนการที่กำหนดให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในขั้นตอนสุดท้ายทำให้กระบวนการพิจารณาทางศาลที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยนั้น อาจถูกเปลี่ยนแปลงโดยเหตุผลทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

ในประเทศไทยขอบเขตในการใช้ดุลยพินิจของศาลในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีหมายเลขแดงที่ 368/2544 ศาลอุทธรณ์ได้กล่าวในประเด็นการไต่สวนของศาลว่า “...การส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีนี้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา กระบวนการตั้งแต่การรับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน การดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทยรัฐบาลไทย หรือฝ่ายบริหารซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามข้อผูกพันตามสนธิสัญญาดังกล่าวย่อมมีอำนาจพิจารณาว่าเป็นการสมควรที่จะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ และผู้มีอำนาจใช้

⁴⁸ คณิต ฒ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 288.

⁴⁹ พงศ์ธร บุญอารีย์. (2542). การศึกษากฎหมายและขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา. หน้า 52.

คุณพินิจดังกล่าวได้แก่กระทรวงการต่างประเทศซึ่งกระทำการแทนรัฐบาล สำหรับศาลมีอำนาจตามกฎหมายภายใน คือ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ที่บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลในการพิจารณาตรวจสอบและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนมิให้ถูกส่งไปโดยขัดต่อหลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในและตามสนธิสัญญาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว อำนาจหน้าที่ของศาลจึงแตกต่างหากจากอำนาจของฝ่ายบริหารในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้อย่างชัดเจน โดยศาลมีอำนาจในการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ว่าในกรณีที่ไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้และศาลมีอำนาจปฏิเสธที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากศาลเห็นว่าเข้าลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย หากไม่เข้าข้อห้ามดังกล่าว และคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอศาลก็เพียงพอออกคำสั่งให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนต่อไปเท่านั้น ส่วนคุณพินิจในการตัดสินใจที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ อาจใช้ก่อนดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรืออาจใช้ในขั้นตอนสุดท้ายหลังจากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ขังจำเลยไว้เพื่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร...”

การตรวจสอบในอันที่จะให้ความคุ้มครองบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนจึงเป็นประเด็นที่ศาลจะต้องพิจารณาและเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรง อย่างไรก็ตามกฎหมายในส่วนนี้มีได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงในรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คุณพินิจของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ศาลจะพิจารณาว่าคดีมีหลักฐานเพียงพอที่จะให้ขังจำเลยไว้เพื่อส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาจากแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลสูงในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป

ในบางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ หรือประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีหลักการเบื้องต้นของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่า บุคคลใดก็ตามจะไม่ถูกสันนิษฐานว่าได้กระทำความผิด การจับกุมคุมขังบุคคลใด หรือสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความยุติธรรมนั้นถือว่า เป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ซึ่งควรจะได้รับเคารพเป็นอย่างยิ่ง การส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็เช่นเดียวกัน สิทธิของบุคคลที่เข้ามาอยู่ในดินแดนนั้นก็ย่อมได้รับความเคารพด้วย⁵⁰ ดังนั้น เมื่อมีคำขอผ่านมายังรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศนั้นก็ส่งคำขอนั้นไปยังศาลทันที ซึ่งมีข้อสังเกตว่าศาลจะมีอำนาจที่

⁵⁰ สุเทพ อัครถาวร และสฤณีผล ชมไพศาล. (2516). คู่มือศึกษากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา. หน้า 65.

จะพิจารณาว่าบุคคลได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งโดยปกติแล้วศาลไม่มีอำนาจตามกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั่วไปที่จะพิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ อำนาจของศาลมีเพียงแต่จะพิจารณาว่าความผิดนั้นอยู่ในลักษณะจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันหรือไม่ หรือความผิดเหล่านั้นไม่ใช่ความผิดทางการเมืองหรืออัตราโทษขั้นต่ำตรงตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ส่วนศาลในประเทศอังกฤษจะมีอำนาจที่จะพิจารณาว่าจำเลยผิดจริงหรือไม่ (Prima facie case) ถ้าหากได้ความว่ากระทำความผิดจริงก็จะส่งขังรอการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป แต่ถ้าหากว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ศาลก็จะปล่อยตัวจำเลยไปและปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน⁵¹ หรือศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้เกณฑ์มาตรฐานที่เรียกว่า “Probable cause” หรือ “มูลเหตุอันควรเชื่อ” ในการพิจารณาว่าคดีมีมูลหรือไม่ซึ่งหมายความว่า ศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องพิจารณาว่าตามพยานหลักฐานที่ส่งมาให้มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ (the existence of a reasonable ground to believe the accused guilty) อันเป็นหลักเดียวกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกออกหมายจับหรือตรวจค้นเว้นแต่จะมีเหตุอันสมควรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 ค.ศ. 1791 (The Fourth Amendment) ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาได้ตีความว่า “เหตุอันสมควร” จะมีก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงและกรณีแวดล้อมที่เจ้าพนักงานทราบอันเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชนเชื่อว่า ความผิดอาญาได้กระทำลงหรือกำลังจะกระทำความผิดนั้น โดยในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนศาลจะพิจารณาโดยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานจากรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารถ้อยคำพยานว่ารับฟังได้และน่าเชื่อถือพอที่จะทำให้เห็นว่าคดีมีเหตุอันสมควรหรือไม่เพียงใด ดังเช่นที่ศาลชั้นต้นแห่งสหรัฐอเมริกา ประจำเขตรัฐจอร์เจียเหนือ เมืองแอตแลนต้า ได้มีคำพิพากษาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนกรณีนายฟรานซิส เจมส์ มุลเลอร์ว่า การที่จำเลยที่ 2 ได้ให้การว่าได้รับแจ้งจากนายสายนต์ปียะวัฒน์ ว่านายมุลเลอร์ต้องการให้หาคนฆ่าผู้ตายโดยจะให้เงินสำหรับเป็นค่าจ้างในการดำเนินการจำนวน 50,000 บาท และจำเลยได้ให้การรับสารภาพว่าเป็นคนร้ายใช้ปืนยิงผู้ตายถึงแก่ความตาย ถือว่าคดีมีเหตุอันสมควร (คดีหมายเลขที่ 1 : 02-M-765)⁵² ดังนั้น

⁵¹ แหล่งเดิม.

⁵² เอกสารประกอบการเสวนาโครงการเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ ครั้งที่ 1 : สถานการณ์ด้านองค์ความรู้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย. (2548). จัดโดย ภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์

ในการพิจารณาดังกล่าวจะต้องมีโจทก์และจำเลยในคดี โดยผู้ร้องขอเป็นโจทก์ผ่านทางอัยการพร้อมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ เช่น สำเนาหมายจับ เป็นต้น ส่วนจำเลยจะต่อสู้ว่าไม่ได้กระทำความผิดหรือต่อสู้เกี่ยวกับกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าคำขอไม่ถูกต้อง คำต่อสู้ต่าง ๆ นั้นศาลย่อมรับฟังทั้งสิ้น⁵³

หลักการได้สวนที่ถือว่าเป็นหลักสากลให้นานาประเทศนำมาบังคับใช้ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วยนั้นจะให้ศาลมีหน้าที่พิจารณาเพียงว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ควรจะถูกส่งตัวข้ามแดนหรือไม่เท่านั้น โดยจะพิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลผู้ถูกร้องขอจริงและคดีมีมูลหรือไม่ แต่จะไม่พิจารณาถึงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงเหมือนดังเช่นประเทศอังกฤษ

(2) การยื่นอุทธรณ์ต่อศาลสูง

การพิจารณาคดีอาญาทั่วไปจะให้สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาทบทวนโดยศาลในชั้นสูงขึ้นไป โดยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง โดยทั่วไปศาลที่จะทำหน้าที่ทบทวนการพิจารณาคดีของศาลล่างจะมีอยู่ 2 ระดับ คือ ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา แต่ในกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะพิเศษ โดยเป็นการได้สวนของศาลของประเทศผู้รับคำร้องขอว่า คดีมีมูลพอ(*Prima Facie*) ที่จะส่งบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ไปประเทศผู้ร้องขอดำเนินคดีหรือไม่ มิใช่การพิสูจน์ความผิดอาญาของบุคคลที่ถูกร้องขอตามหลักการสืบพยานหลักฐานโดยทั่วไปที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยเหมือนในการพิจารณาคดีอาญา (Evidence beyond reasonable doubt) แต่อย่างไร การทบทวนคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบอย่างเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศในการให้สิทธิในการอุทธรณ์แก่บุคคลที่ถูกร้องขอแตกต่างกัน ในประเทศไทยใช้ระบบการอุทธรณ์ต่อศาลสูงได้เพียงครั้งเดียว (A single appeal) คือ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลอุทธรณ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพและสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศ. หน้า 33 และ 37.

⁵³ สุมานิต มั่นสุข. (2523). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. หน้า 182 – 183.

ศาลอุทธรณ์ โดยสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย (Factual and legal issues)⁵⁴

บางประเทศให้การคุ้มครองบุคคลที่ถูกร้องขอมาก เช่น ในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดา ค.ศ. 1999 ถ้าศาลชั้นต้นมีคำสั่ง(Judicial order) อนุญาตให้ส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอสามารถอุทธรณ์ได้ 2 ทาง คือ อุทธรณ์ทางฝ่ายบริหารให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทบทวนและบุคคลดังกล่าวสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์(Court of appeal)ได้อีกทางหนึ่ง และเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีคำวินิจฉัยแล้ว บุคคลที่ถูกร้องขอก็สามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต่อศาลอุทธรณ์ได้อีกทางหนึ่ง และเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยแล้ว คู่ความอาจจะยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาได้อีก แต่การที่ศาลฎีกาจะรับเรื่องไว้พิจารณาได้นั้น จะต้องเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศแคนาดาเท่านั้น⁵⁵

---

⁵⁴ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 17 บัญญัติว่า “คดีอุทธรณ์ในเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดน ตกเป็นหน้าที่ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษา และเมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้วให้เป็นอันถึงที่สุดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย”

⁵⁵ อุทัย อาทิวา และ ศศิน สุขจรต. เล่มเดิม. หน้า 520.

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอ ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

หลักกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เกิดจากความร่วมมือของรัฐต่างๆ ในการที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดอาญาหลักเลี่ยงการลงโทษโดยหลบหนีเข้าไปในรัฐอื่นๆ โดยนานาประเทศได้ร่วมมือกันส่งบุคคลที่กระทำผิดอาญาที่หลบหนีคั้นไปยังรัฐที่เกิดการกระทำความผิดเพื่อให้มีการลงโทษบุคคลนั้น ด้วยเหตุนี้แต่ละรัฐอาจทำสนธิสัญญาแลกเปลี่ยนผู้ร้ายข้ามแดนกันและอาจจะออกกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเพื่อกำหนดถึงรายละเอียด วิธีการที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐอื่น ดังนั้น กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในเป็นกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาที่นานาประเทศเห็นว่าเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ปัจจุบันวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมี 2 วิธี คือ

1. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบปกติ
2. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

3.1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการปกติ

3.1.1 ความผิดที่สามารถส่งข้ามแดน(Extradition offense)

ความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ คือ ความผิดที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ระหว่างรัฐภาคี ซึ่งการกำหนดความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ถูกกำหนดให้เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาตั้งแต่อดีต จนอาจกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประเภทของความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้นี้กลายเป็นหลักสากลที่ถือเป็นแนวปฏิบัติกันแทบทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการ

ระบุประเภทหรือรายชื่อความผิดโดยเฉพาะเจาะจง หรือการระบุอัตราโทษขั้นต่ำที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลว่า พิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นยุ่งยาก สิ้นเปลืองและเสียเวลา โดยส่วนใหญ่จึงนิยมส่งเฉพาะในประเภทความผิดที่ร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์เท่านั้น เพราะถือว่าเป็นความผิดสากลที่นานาประเทศควรร่วมมือกันปราบปราม การกำหนดความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้จึงเท่ากับเป็นการระบุเพื่อจำกัดว่าความผิดประเภทใดที่รัฐภาคีแห่งสนธิสัญญาตกลงว่าจะส่งให้แก่กัน ดังนั้นในความผิดลักษณะหรือประเภทที่ไม่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาและไม่มีกฎหมายภายในของรัฐบาลบัญญัติยกเว้นเป็นอย่างอื่นแล้ว รัฐก็ไม่มีหน้าที่หรือพันธกรณีใดๆ ต้องส่งตัวข้ามแดน รวมถึงเป็นการป้องกันมิให้รัฐผู้รับคำร้องขอส่งตัวผู้กระทำความผิดข้ามแดนโดยอาศัยนโยบายทางการเมืองในกรณีที่เกิดการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของรัฐนั้นๆ¹ เหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับหลัก *Nulla poena sine lege* หรือหลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย²

รูปแบบของการกำหนดความผิดที่จะสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 รูปแบบ คือ

(1) สนธิสัญญาประเภทระบุอัตราโทษขั้นต่ำ

ความยุ่งยากในการแก้ไขสนธิสัญญาและข้อจำกัดหลายๆประการของสนธิสัญญาที่กำหนดประเภทหรือรายชื่อความผิดโดยเฉพาะเจาะจงทำให้การทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนเริ่มเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำแทนการกำหนดฐานความผิด หลักการดังกล่าวปรากฏในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนพหุภาคีหลายฉบับ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกลุ่มประเทศอาหรับ เบเนลักซ์ สหภาพยุโรป และล่าสุดได้แก่สนธิสัญญาแม่แบบแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน³ เป็นต้น ข้อดีของสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนประเภทนี้ คือ มีความยืดหยุ่นและทำให้เกิดความสะดวกแก่รัฐภาคีแห่งสนธิสัญญาไม่ต้องแก้ไขสนธิสัญญาให้เกิดความยุ่งยากในกรณีที่เกิดความผิดอาญาฐานใหม่ๆ และการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำก็ขึ้นอยู่กับความตกลงของรัฐภาคีแห่งสนธิสัญญา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะกำหนดความผิดที่

¹ Bassiouni M. cherif. (1974). **International extradition and world public order.** p.319.

² Ibid. p. 321.

³ UN Model treaty on Extradition Article 1990, Article 2.

ส่งข้ามแดนได้เป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายของรัฐภาคีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี หรือโทษอื่นที่หนักกว่า ซึ่งการกำหนดอัตราโทษยิ่งต่ำเพียงไรก็จะยิ่งช่วยลดอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การจะกำหนดเงื่อนไขในสนธิสัญญาจะเป็นไปตามนโยบายทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างรัฐภาคีผู้ทำสนธิสัญญา

(2) สนธิสัญญาประเภทระบุรายชื่อความผิด

การกำหนดประเภทหรือรายชื่อความผิดโดยเฉพาะเจาะจงนั้นเคยได้รับความนิยมนในอดีต โดยมักกำหนดฐานความผิดที่มีความร้ายแรงจริงๆ เท่านั้น สนธิสัญญาประเภทนี้เคยได้รับความนิยมนในอดีตโดยกลายเป็นแบบมาตรฐานในการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันแพร่หลายที่สุด⁴ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศในเครือจักรภพอังกฤษหรือระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศอื่นๆ ซึ่งมีการกำหนดความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เพียง 2 ฐานความผิด คือ ความผิดเกี่ยวกับการฆาตกรรมและความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง⁵ จากการจำกัดความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เพียง 2 ฐานในยุคเริ่มแรก ทำให้สัญญาในระยะเวลาต่อมาได้มีการเพิ่มฐานความผิดให้มากขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ แม้ว่าจะมีการเพิ่มเติมฐานความผิดเพียงไร เมื่อมีการเกิดขึ้นของอาชญากรรมใหม่ๆ สนธิสัญญาที่มีอยู่เดิมก็จะไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมถึงความผิดที่เกิดขึ้นใหม่อยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติหรืออาชญากรรมที่มีลักษณะระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ที่มีจะไม่สามารถตีความสนธิสัญญาที่ระบุเพียงความผิดอาญาทั่วไปให้ครอบคลุมถึงความผิดเช่นนั้นได้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องกระทำโดยการแก้ไขสนธิสัญญาอย่างเป็นทางการ⁶ ซึ่งมักจะไม่สามารถกระทำได้อย่าง

⁴ I.A. Shearer. (1971). **Extradition in international law**. p.133.

⁵ Jay Treaty of 1794. Article 27 อ้างถึงใน John T. Some, Thom F. Muther, Jr. and Heidi M.L. Brissette, "Transnational extradition for computer crime : Are new treaties and laws need ?." **Harvard Journal on Legislation**, 34. pp. 324 – 325.

⁶ I.A. Shearer. Op.cit. p.134.

เพราะการแก้ไขสนธิสัญญาความยุ่งยากและใช้เวลานานในการเจรจา⁷ แต่หากไม่มีการแก้ไขสนธิสัญญาก็จะล้าสมัยไม่สามารถพัฒนาทันต่อความผิดใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของสังคมและกฎหมาย ช่องว่างในสนธิสัญญาที่ไม่ได้กำหนดความผิดให้ครอบคลุมถึงความผิดใหม่นั้น ทำให้เป็นสิทธิอันชอบธรรมของรัฐผู้รับคำร้องขอที่จะปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ภายใต้หลักที่ว่ารัฐไม่ผูกพันที่จะต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้รัฐอื่น ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือไม่มีกฎหมายภายในบัญญัติไว้⁸

3.1.2 การส่งคนชาติข้ามแดน(Surrender of Nationality)

หลักการไม่ส่งคนชาติข้ามแดน คือ ถ้าผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่ถือสัญชาติของประเทศผู้รับคำร้องขอ ซึ่งสามารถเป็นไปได้ว่าบุคคลที่ถือสัญชาติตนได้ไปกระทำความผิดในประเทศอื่น และได้หลบหนีกลับเข้ามาประเทศของตนเอง ดังนั้น ประเทศที่ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลในสัญชาติจะปฏิเสธไม่ส่งตัวผู้กระทำความผิดนั้นกลับไปให้ประเทศที่ความผิดเกิดขึ้นพิจารณาลงโทษได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะถือว่าบุคคลที่ถือสัญชาติของตนจะได้รับการปกป้องคุ้มครองภายใต้กฎหมายของประเทศตนได้มากกว่าประเทศที่ใช้กฎหมายที่แตกต่างกันออกไปและอาจได้รับความเกลียดชังจากบุคคลในประเทศอื่นเพราะเหตุที่เป็นคนสัญชาติอื่นแต่ได้บังอาจเข้ามากระทำความผิดและหลบหนีไป นอกจากนี้ถ้ายอมให้มีการส่งตัวบุคคลที่กระทำความผิดนั้นไปรับการพิจารณาและลงโทษในประเทศอื่นก็เท่ากับเป็นการสละอำนาจอธิปไตยของประเทศตนไป

หลักการไม่ส่งคนชาติข้ามแดนถือเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการส่งผู้ข้ามแดนข้ามแดนจึงทำให้มีนักวิชาการบางท่านเสนอว่าประเทศที่ถือหลักไม่ส่งคนชาติข้ามแดนจะต้องดำเนินคดีแก่บุคคลที่กระทำความผิดในประเทศของตน โดยนำหลักการของ active personality principle มาปรับใช้ซึ่งหลักกฎหมายระหว่างประเทศก็ยอมรับรองว่ารัฐย่อมมีเขตอำนาจเหนือการกระทำของคนชาติที่ก่อขึ้นนอกประเทศ ดังเช่น คดี Public Prosecutor v. Antoni ผู้กระทำ

⁷ ชัยเกษม นิตสิริ. (2539, ธันวาคม). “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *บทบัญญัติ*, 52, 4. หน้า 177 - 222.

⁸ John T. Some , Thom F. Muther , Jr. and Heidi M.L. Brissette. “Transnational extradition for computer crime : Are new treaties and laws need ?.” *Harvard Journal on Legislation* , 34. p. 325.

ผิดเป็นคนที่ผิดวิเศษสูงของสวิสพิพากษาว่าความผิดทุกความผิดที่คนชาติสวิสกระทำขึ้นย่อมสามารถลงโทษได้แม้จะกระทำนอกประเทศก็ตาม⁹

แนวปฏิบัติของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเกี่ยวกับการส่งคนสัญชาติสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันข้ามแดนในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนมีหลักที่ชัดเจนว่าไม่ส่งคนชาติตนข้ามแดนโดยศาลสูงของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้มีคำตัดสินและแนวคิดว่า “รัฐไม่ควรให้ความช่วยเหลือรัฐอื่นในการใช้อำนาจศาลของรัฐอื่น ๆ เหนือบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐตนเมื่อรัฐอื่นนั้นไม่สามารถใช้อำนาจศาลเหนือบุคคลดังกล่าวเองได้”¹⁰

คำกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นหลักกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Treupflicht) ว่ารัฐมีหน้าที่พิเศษที่จะต้องคุ้มครองบุคคลสัญชาติตน ซึ่งหลักการนี้นำมาใช้กับกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจึงไม่ส่งคนสัญชาติเยอรมันข้ามแดน¹¹

หลักดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันซึ่งเป็นการห้ามส่งคนชาติเยอรมันโดยเด็ดขาดโดยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ (The Basis law of Federal Republic)¹² ซึ่งได้รับแนวคิดจาก The Beschluss Des Deutschen Bundes ค.ศ. 1854 ที่ยกเว้นการส่งคนชาติไว้ และในประมวลกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันให้ศาลมีอำนาจลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดในต่างประเทศ ซึ่งสามารถลงโทษได้โดยกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและกฎหมายของประเทศที่การกระทำความผิดเกิดขึ้น¹³

⁹ Geoff Gilbert. (1991). *Aspects of Extradition*. p. 96 อ้างถึงใน พรชัย ด้านวิวัฒน์ ก (2538, ตุลาคม-ธันวาคม). “การส่งคนชาติข้ามแดนตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” *ตุลพาท*, 42, 4. หน้า 61.

¹⁰ Extradition of German Nationals (Lase, 1954) อ้างถึงใน I.A. Shearer. Op.cit. p.105.

¹¹ Meyer, Die Enlieferung 73(1953) อ้างถึงใน I.A. Shearer. Op.cit. p.105. เป็นเรื่องที่น่าอนเกี่ยวกับการไม่ส่งคนชาติของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเพราะหลักกฎหมายเก่าแก่อันเกี่ยวกับความรับผิดชอบและหน้าที่ของรัฐที่มีต่อคนสัญชาติตน ดังระบุไว้ใน Article i 6 II(1) ของรัฐธรรมนูญที่ว่ารัฐจะต้องมีหน้าที่ป้องกันคนชาติของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันทางกฎหมาย.

¹² The Basis law of Federal Republic of Germany 1940 มาตรา 16 II อ้างถึงใน รัฐ จำเดิมเผด็จศึก.(2539). *ปัญหาการส่งคนชาติข้ามแดนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย*. หน้า 27.

¹³ มาตรา 3(1) ของประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน อ้างถึงใน I.A. Shearer. Op.cit. p.106.

3.1.3 หลักการพิจารณาความพิเศษเรื่อง (Rule of speciality)

เมื่อจำเลยถูกส่งตัวกลับไปยังรัฐที่ร้องขอแล้ว รัฐนั้นจะต้องฟ้องและพิจารณาเฉพาะความผิดที่ได้ระบุมาในคำร้องขอเท่านั้น จะฟ้องในฐานอื่นไม่ได้แม้ความผิดนั้นจะมีโทษน้อยกว่าก็ตาม นอกจากนี้จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐที่ส่งตัวจำเลยไปให้¹⁴ กฎเกณฑ์นี้เป็นที่ยอมรับนับถือโดยทั่วไปและจะนำมาระบุไว้เป็นเงื่อนไขอันหนึ่งในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น สนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ได้บัญญัติหลักการพิจารณาความพิเศษเรื่องไว้ในข้อ 14 (Rule of speciality) บัญญัติว่า

“1. บุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนตามสนธิสัญญานี้จะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ถูกลงโทษ ถูกพิพากษา ถูกคุมขัง หรือถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังรัฐที่สาม หรือถูกจำกัดเสรีภาพใดๆ ในรัฐผู้ร้องขอเนื่องจากความผิดอาญาใดๆ ซึ่งได้กระทำก่อนถูกส่งตัวข้ามแดน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- a) ความผิดซึ่งมีการขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน
- b) ความผิดอื่นๆซึ่งรัฐผู้รับคำร้องขอยินยอม

2. คำขอให้รัฐผู้รับคำร้องขอยินยอมในข้อนี้จะต้องแนบหลักฐานตามที่ระบุไว้ในข้อ 5(2) และบันทึกคำให้การของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนเกี่ยวกับความผิดนั้น

3. ข้อความตามวรรค 1 ไม่ใช่บังคับในกรณีที่บุคคลนั้นมีโอกาสที่จะออกจากรัฐผู้ร้องขอ แต่มีได้ออกไปภายใน(30/45 วัน)หลังจากที่ได้ถูกปล่อยตัวในความผิดที่มีคำขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือกลับเข้าไปในรัฐผู้ร้องขอโดยสมัครใจหลังจากที่ได้ออกไปแล้ว”

แต่อย่างไรก็ตามจนกระทั่งปัจจุบันยังไม่มีหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่รับรองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกี่ยวกับเรื่องนี้ และหลักปฏิบัติเรื่องความพิเศษเรื่องในแต่ละรัฐก็มีแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษบัญญัติห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดนไปให้รัฐอื่นเพื่อฟ้องและพิจารณาความผิดอย่างอื่นนอกจากความผิดที่ได้ร้องขอมาเท่านั้น

¹⁴ วิเชียร เจนสวัสดิชัย. (2519, พฤษภาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2. หน้า 44.

หรือประเทศเยอรมันยินยอมให้รัฐที่ร้องขอพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่ที่เปิดเผยขึ้นมาภายหลังได้ แต่มีเงื่อนไขว่าข้อเท็จจริงใหม่นี้จะต้องไม่มีผลทำให้รูปคดีเดิมเปลี่ยนแปลงไปจนกลายเป็นคดีใหม่ หรือประเทศเบลเยียมอนุญาตให้ฟ้องความผิดทั้งหมดที่คนร้ายได้กระทำขึ้นก่อนจะมีการส่งข้ามแดน ถ้าความผิดเช่นว่านี้อยู่ในประเภทที่จะส่งตัวจำเลยข้ามแดนได้ภายใต้สนธิสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ ส่วนในประเทศไทยก็ยังคงถือหลักการพิจารณาเฉพาะความผิดเรื่องอยู่ ดังที่ได้บัญญัติไว้ใน ข้อ 6 ของสัญญาว่าด้วยส่งผู้ร้ายข้ามแดนกัน ในระหว่างกรุงสยามกับอังกฤษระบุว่า “ผู้ร้ายที่ส่งไปให้แล้ว นั้น ห้ามไม่ให้ประเทศที่รับตัวไปนั้น เอาไปกักขังหรือชำระโทษอย่างอื่น ๆ นอกจากโทษที่ร้องขอรับตัวไป...” แต่รัฐที่รับตัวจำเลยไปอาจฟ้องหรือลงโทษอย่างอื่นได้ หากได้รับความยินยอมจากรัฐผู้ส่ง โดยหลักการพิจารณาเฉพาะเรื่องนั้นก็มีข้อยกเว้นที่มีระบุไว้ในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย เช่น สนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า ด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ระบุข้อยกเว้นของหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องไว้ใน ข้อ 13 เป็นต้น

ประเทศที่ร้องขอเมื่อได้รับตัวผู้ร้ายข้ามแดนไปแล้วจะควบคุม ดำเนินคดี หรือลงโทษ จำเลยในความผิดอย่างอื่น นอกเหนือจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไม่ได้ แม้ว่าความผิดนั้นจะมีอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ต่ำกว่าความผิดที่อนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ตามนอกจากนี้จำเลยจะไม่ถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนโดยประเทศนั้นไปยังประเทศที่สาม เว้นแต่จำเลยได้ออกจากประเทศที่ร้องขอไปแล้วและกลับเข้าไปใหม่โดยสมัครใจ หรือมิได้ออกไปจากประเทศที่ร้องขอภายใน 45 วัน หลังจากที่มีอิสระที่จะกระทำ เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร บริเตนส่งตัวจำเลยข้ามแดนไปให้สหรัฐอเมริกาตามคำร้องขอเพื่อให้พิจารณาคดีในความผิดฐาน กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำเลยจะถูกพิจารณาคดีในความผิดอื่นไม่ได้¹⁵ เป็นต้น

¹⁵ United States v. Rauscher (1886) 119 U.S. 407 อ้างถึงใน ประสพสุข บุญเดช. (2548). การส่งผู้ร้ายข้ามแดนทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. หน้า 49.

3.1.4 หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ(Double Criminality)

หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยทั่วไปหมายถึง การที่รัฐผู้รับคำร้องขอจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอเฉพาะในกรณีที่ความผิดที่ร้องขอ เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของทั้งสองรัฐ เนื่องจากการดำเนินการในทางอาญาเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลักนี้จึงเป็นการปกป้องสิทธิของจำเลยตามหลักไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย(*Nulla poena sine lege*) และเป็นการประกันว่าเสรีภาพของจำเลยจะไม่ถูกจำกัด โดยผลของการกระทำที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำขอ นอกจากนี้ ในความร่วมมือทางอาญาสมัยใหม่ซึ่งเดิมมีการใช้หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการให้ความร่วมมือทางอาญานั้น ก็เริ่มมีการยกเว้นหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เพื่อผ่อนคลายหลักเกณฑ์ที่มีความเคร่งครัด อันอาจเป็นอุปสรรคในการให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของหลักความอาญาของทั้งสองประเทศ

คดีที่นายปีน จักกะพาก ถูกพนักงานอัยการฟ้องในคดีร่วมกันให้สินเชื่อแก่บริษัทและฝ่าฝืนคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทเอกชนกิจถึง 2,160 ล้านบาท ต่อมานายปีน จักกะพาก ได้หลบหนีออกนอกราชอาณาจักรไทยตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2540 โดยได้หลบหนีไปพักอาศัยอยู่ประเทศอังกฤษ เลขที่ 10 ลาวส์สแควร์ กรุงลอนดอน สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของอังกฤษที่เกี่ยวข้อง เพื่อจับกุมนายปีนฯคดีมีประเด็นเข้าสู่การพิจารณาของศาล Bow Street Magistrate's Court หลายประเด็น แต่ในที่สุดลงเหลือประเด็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และศาลได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2544 ให้มีการดำเนินการส่งตัวนายปีนฯเป็นผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อกลับมาดำเนินคดีในประเทศไทยภายใน 60 วันนับตั้งแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา ต่อมานายปีน จักกะพาก ได้ให้ทนายความยื่นอุทธรณ์ไปยังศาล High Court of Justice, Queen's Bench Division ของอังกฤษโดยมีประเด็นสำคัญที่ศาลยกขึ้นพิจารณา คือ กรณีของนายปีนฯ ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศอังกฤษซึ่งหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นจะต้องเป็นเรื่องหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ(Double Criminality) ดังนั้น ศาล High Court of Justice จึงมีคำพิพากษาไม่ส่งตัวนายปีนฯ กลับมาดำเนิน

คดีในประเทศไทย ตามคำขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของสำนักงานอัยการสูงสุดและกรณีนี้คดีก็ถึงที่สุดไ้ในชั้นของศาล High Court of Justice¹⁶

หลักการทั้ง 4 ประการที่กล่าวมานี้ มักจะมีปรากฏในสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบทวิภาคีและพหุภาคีเสมอ ซึ่งอาจมีข้อยกเว้นในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแตกต่างบ้างบางประการ เช่น หลักการไม่ส่งคนชาติข้ามแดน หรือ หลักการความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เป็นต้น

3.2 แบบพิธีในการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยหลักปฏิบัติแล้วผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็จะได้แก่รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลของรัฐผู้ร้องขอหรือรัฐผู้รับคำร้องขอ อย่างไรก็ตาม การพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่นั้นเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐผู้รับคำร้องขอแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งในแต่ละรัฐก็มีแบบพิธีในการพิจารณาคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่แตกต่างกันไป โดยในบางประเทศให้อำนาจตุลาการเข้ามามีส่วนในการพิจารณาด้วย ซึ่งในปัจจุบันแบบพิธีที่ใช้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีใช้อยู่ในประเทศต่างๆ ต่อไปนี้¹⁷

กรณีแรก คือ กรณีที่ให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงและพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน กรณีนี้มีใช้ในประเศอังกฤษ¹⁸ซึ่งมีหลักในการพิจารณาคดีอาญาว่าบุคคลจะไม่ถูกสันนิษฐานว่ามีการกระทำความผิดเว้นแต่จะได้พิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด ในคดีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น เมื่อมีคำร้องขอผ่านช่องทางการทูตผ่านกระทรวงต่างประเทศ คำขอนั้นจะถูกส่งเข้ามาสู่การพิจารณาของศาล โดยศาลจะมีอำนาจไม่เพียงแต่การพิจารณาว่าเป็นความผิดที่ส่งข้ามแดนได้หรือไม่ หากแต่มีอำนาจในการพิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ โดยพิธีการนี้

¹⁶ รศ. วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2544, 23 สิงหาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิใช่วิถีทางเดียวในการดำเนินคดีกับ ปิ่น จักกะพาก.” ประชาชาติธุรกิจ. หน้า 33.

¹⁷ สุเทพ อัครถาวร และ สฤณีพิศล ชมไพศาล. (2516). คู่มือศึกษากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา. หน้า 64 - 66.

¹⁸ รัฐ จำเดิมเศด็จศึก. เต็มเต็ม. หน้า 31.

ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาว่าจำเลยผิดจริงหรือไม่ โดยจะใช้หลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “Prima facie case” ศาลที่พิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะใช้มาตรฐานเดียวกับการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาธรรมดา กล่าวคือ ศาลจะต้องพิจารณาว่าหากการกระทำที่ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดน กระทำขึ้นในประเทศตน ศาลจะพิจารณาว่าตามพยานหลักฐานที่ประเทศผู้ร้องขอส่งมีมูล(Prima facie case) ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษหรือไม่ ถ้าหากว่ากระทำความผิดจริงก็ขังรอการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป แต่ถ้าหากว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ศาลก็จะปล่อยตัวจำเลยไปและปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น โดยรัฐบาลมักจะปฏิบัติตามความเห็นของศาล หากดูเผินๆแล้วอาจจะเข้าใจว่าประเทศอังกฤษใช้เกณฑ์มาตรฐานการพิสูจน์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงมาตรฐานการพิสูจน์คดีมีมูลในประเทศอังกฤษมีมาตรฐานสูงกว่าประเทศไทย คือ ในการพิจารณาว่าคดีมีมูลหรือไม่ ผู้พิพากษาผู้ไต่สวนคดีจะต้องพิจารณาพยานหลักฐานอันเป็นสาระ(Merit) ของคดีว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ หากผู้พิพากษาผู้ไต่สวนคดีพิจารณาพยานหลักฐานทั้งหมดแล้วเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงก็จะตัดสินว่าคดีมีมูล และส่งเรื่องให้คณะลูกขุนพิจารณาคดีต่อไป ส่วนการพิจารณาในชั้นคณะลูกขุนเกณฑ์พิจารณาความผิดของจำเลยยิ่งสูงขึ้นไปอีกเนื่องจากโดยหลักการแล้วคณะลูกขุนทั้ง 12 คน จะต้องลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงจึงจะสามารถตัดสินว่าจำเลยผู้นั้นผิดและลงโทษจำเลยได้ อาจจะกล่าวได้ว่าเกณฑ์เอาผิดกับจำเลยในชั้นของคณะลูกขุนนั้นสูงขึ้นไปอีก 12 เท่า เทียบกับชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยซึ่งมีผู้พิพากษาเพียง 1 ท่านเท่านั้นที่เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง¹⁹ ในการพิจารณาดังกล่าวต้องมีทั้งโจทก์และจำเลยในคดีด้วย ผู้ร้องขอก็เป็นโจทก์ผ่านทางอัยการพร้อมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ เช่น สำเนาหมายจับ ส่วนผู้ต้องหาจะต่อสู้ว่าไม่ได้กระทำความผิดจริง ข้อต่อสู้เกี่ยวกับกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่าคำขอไม่ถูกต้องข้อต่อสู้ต่างๆ ศาลย่อมรับฟังทั้งสิ้นแต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าศาลจะพิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงและสั่งขังจำเลยเพื่รอการส่งข้ามแดนนั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจะต้องยอมรับ

¹⁹ เอกสารประกอบการเสวนาโครงการเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ ครั้งที่ 1 : สถานการณ์ด้านองค์ความรู้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย. (2548). จัดโดย ภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลอุทธรณ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพและสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศ. หน้า 37.

และปฏิบัติตามคำสั่งศาลนั้นเสมอไป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศมีอำนาจปฏิเสธแม้ว่าศาลจะพิพากษาเช่นนั้น จะเห็นได้ว่าพิธีการเช่นนี้เป็นการพิจารณาแบบเข้มงวดเนื่องจากผ่านการพิจารณาโดยองค์กรยุติธรรมย่อมเป็นการเสียเวลา แต่ประโยชน์ที่จะได้รับก็คือการคุ้มกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้เป็นอย่างดี

กรณีที่สอง คือ กรณีที่การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารโดยเฉพาะ โดยไม่ให้ตุลาการเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาเลย แบบพิธีการเช่นนี้มีใช้ในประเทศฝรั่งเศส²⁰ กล่าวคือ ศาลไม่มีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยการพิจารณาคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนกระทำโดยการยื่นคำร้องผ่านกระทรวงการต่างประเทศโดยช่องทางทางการทูต ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศจะทำการพิจารณาว่ากระทำตามแบบที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ กล่าวคือ คำร้องนั้นได้กระทำตามกระบวนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแบบพิธีการปฏิบัติทางการทูตถูกต้องหรือไม่ ถ้าหากคำร้องไม่ถูกต้องตามแบบที่กำหนดก็ไม่ต้องส่งคนให้แก่ประเทศผู้ร้องขอ โดยถือเป็นการปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่หากคำร้องนั้นถูกต้องก็จะส่งคำร้องนั้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะเป็นขั้นตอนของการพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น อันได้แก่ หลักฐานเกี่ยวกับหมายจับ พยานบุคคลต่างๆ ข้อหา อายุความ ข้อความต่างๆอันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศหรือตามกฎหมายภายในว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเป็นบุคคลผู้กระทำผิดจริงหรือไม่การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายอาจจะให้พนักงานอัยการ(ประเทศฝรั่งเศส พนักงานอัยการขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม) พิจารณาว่าข้อกฎหมายเพียงพอหรือยังที่จะส่งบุคคลนั้นข้ามแดน หากไม่มีข้อบกพร่องทางปัญหาข้อกฎหมายแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็จะรายงานไปยังรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศเพื่อสั่งขังบุคคลผู้ถูกร้องขอ รอการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป²¹ อย่างไรก็ตามการพิจารณาในข้อกฎหมายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสามารถมีดุลพินิจในการพิจารณา

²⁰ แหล่งเดิม, หน้า 24.

²¹ สุเทพ อรรถากร และสฤณีผล ชมไพศาล, หน้าเดิม.

ขั้นเด็ดขาดในชั้นสุดท้าย เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ซึ่งอาศัยการดำเนินนโยบายของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ²²

กรณีที่สาม คือ แบบผสม ซึ่งเป็นแบบของประเทศเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ โดยมีวิธีการพิจารณาในขั้นตอนแรกเช่นเดียวกับกรณีที่สอง คือ ในขั้นตอนการพิจารณาแบบคำร้องหากคำร้องถูกต้องจะส่งให้ศาลเป็นผู้พิจารณาเช่นเดียวกับกรณีแรก แต่ความแตกต่างในทางการพิจารณาของศาล คือ ในกรณีนี้ศาลจะไม่มีอำนาจพิจารณาก้าวล่วงไปถึงในประเด็นว่าผู้ต้องหา นั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายของประเทศใดหรือไม่ การพิจารณาจึงจำกัดเพียงว่ากรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาหรือกฎหมายภายในหรือไม่เท่านั้นเมื่อศาลพิจารณาเป็นอย่างไรแล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจอีกชั้นหนึ่ง²³

สำหรับในกรณีของประเทศไทยนั้นมีวิธีการที่คล้ายคลึงกับแบบของประเทศเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ กล่าวคือ ศาลเป็นผู้วินิจฉัยให้มีความเพียงพอว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ต้องถูกส่งข้ามแดนหรือไม่เท่านั้น โดยศาลไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวจำเลยข้ามแดนเนื่องจากฝ่ายบริหารจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยเพื่อส่งหรือปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไปดังนั้น โดยหลักแล้วการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในชั้นตอนสุดท้ายของประเทศไทยก็เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารเช่นกัน

3.3 วัตถุประสงค์ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

3.3.1 ความรวดเร็วในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ปัจจุบันจากปัญหาทางด้านอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทำให้เกิดความต้องการในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีมากขึ้น ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีคำร้องขอที่จะต้องพิจารณาเป็นจำนวนมากขึ้น

²² ตูผานิต มั่นสุข. (2523). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. หน้า 181 - 182.

²³ ตะวัน พึ่งพุทธार्คย์. (2546). ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์. หน้า 23.

เช่น จะเห็นได้จากมีคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ²⁴ เนื่องจากขั้นตอนการดำเนินงานของศาลในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความล่าช้า และเมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรก็ต้องส่งเรื่องมาให้ฝ่ายบริหารพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือกรณีบุคคลผู้ถูกร้องขอแสดงความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนก็ไม่อาจจะส่งมอบตัวข้ามแดนได้ในทันทีเพราะไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติไว้²⁵ ทำให้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความรวดเร็ว และสะดวกมากยิ่งขึ้นอันจะเป็นการช่วยประหยัดเวลาให้แก่รัฐผู้รับคำร้องและรัฐผู้ร้องขอ รวมทั้งเพื่อเป็นไปตามความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกขอให้ส่งข้ามแดนซึ่งอาจจะต้องการที่จะได้รับการพิจารณาความผิดในรัฐผู้ร้องขอโดยเร็วจึงได้มีการพัฒนารูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบใหม่ เรียกว่า “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ(Simplified extradition procedure)” การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อนี้ได้มีการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลงไปมากเมื่อเทียบกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนวิธีการใหม่ที่นานาประเทศเห็นว่าจะช่วยให้กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกและความรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนสามารถไปต่อสู้อัยการในประเทศที่ร้องขอได้อย่างรวดเร็วอันจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอเนื่องจากสภาพเรือนจำที่บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องอยู่ในระหว่างรอการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนในบางประเทศมีความคับแคบ เช่น ประเทศไทยที่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพผู้ต้องขังล้นคุก เป็นต้น ทำให้บุคคลผู้ถูกร้องขออาจจะต้องการกลับไปเพื่อต่อสู้อัยการในประเทศที่ร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนก็ได้

แม้ว่าประเทศไทยจะมีสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ไทยกับประเทศต่างๆ เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมิได้ปรากฏในทุกสนธิสัญญาที่ไทยทำกับต่างประเทศ โดยมีการบัญญัติไว้เพียงบางฉบับเท่านั้น เช่น สนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำไว้กับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศกัมพูชา หรือประเทศบังคลาเทศ

²⁴ พรชัย ด่านวิวัฒน์. (2540, ธันวาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.” *บทบัญญัติ*, 53, 4. หน้า 222.

²⁵ Clive Nicholls QC, Clare Montgomery QC and Julian B.Knowles. (2004). *The law of Extradition and Mutual Assistance in International Criminal law Practice and Procedure*. pp. 151-152.

เป็นต้น เนื่องจากว่าวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเป็นรูปแบบของใหม่ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทำให้สนธิสัญญาที่ทำในอดีตมิได้มีการบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อไว้ อาจจะทำให้เกิดการความล่าช้าในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีความสะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันจึงได้มีการจัดทำร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.... ขึ้น โดยมีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนในร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.... ผู้เขียนสรุปเงื่อนไขในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ ได้ดังนี้

1. บุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและความคุ้มครองซึ่งบุคคลนั้นจะได้รับจากการกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบครบทุกขั้นตอน
2. บุคคลผู้ถูกต้องการตัวยินยอมจะถูกส่งมอบตัวไปยังรัฐที่ร้องขอด้วยความสมัครใจโดยขอสถานะสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ
3. ความยินยอมจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและพยานสองคน
4. เมื่อให้ความยินยอมแล้วไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง

3.3.2 ประสิทธิภาพในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ในสนธิสัญญาแม่แบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้มีการบัญญัติถึงวิธีการส่งผู้ร้ายแบบย่อขึ้นเพื่อให้การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนประหยัดเวลามากขึ้นไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนที่ยุ่งยาก โดยรัฐผู้รับคำร้องอาจยินยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนหลังจากได้รับคำขอให้จับกุมชั่วคราว หากบุคคลผู้ถูกต้องการให้ส่งตัวข้ามแดนแสดงความยินยอมโดยชัดแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งแนวความคิดในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้เองจึงให้มีการใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเพื่อจะทำให้บุคคลผู้ถูกขอให้ส่งตัวตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะยินยอมให้ส่งตนเองไปเพื่อการได้ต่อสู้คดีในรัฐที่ร้องขอโดยเร็ว ตามหลักการพิจารณาคดีอาญาที่ว่า “การพิจารณาคดีต้องเป็นไปโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” อันเป็นการสมประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ตลอดจนจะเป็นการอำนวยความสะดวกและเป็นเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย

ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงทำให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อนั้นก็จะต้องเคารพหลักการที่ได้กำหนดเอาไว้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการไว้ด้วย เช่น หลักการในเรื่องการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง หมายความว่า รัฐที่ร้องขอต้องไม่ดำเนินคดีบุคคลที่ถูกร้องขอตัวสำหรับความผิดอื่นนอกจากความผิดที่อนุญาตให้ส่งข้ามแดน เป็นต้น นับว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น²⁶

3.3.3 การสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการต่อสู้คดี

การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป คือ การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงระดับที่ว่าผู้ต้องหาจะมีความผิดตามข้อกล่าวหาที่ขอให้ส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ หากแต่จะต้องพิจารณาให้เป็นที่พอใจว่า

- (1) จำเลยเป็นตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนแน่ ไม่ใช่จับมาผิดตัว
- (2) มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งขังผู้ต้องหาเพื่อส่งไปให้ศาลพิจารณาได้หากว่าความผิดนั้นได้กระทำลงในรัฐผู้รับคำร้องขอ
- (3) ความผิดนั้นอยู่ในประเภทที่จะส่งตัวข้ามแดนได้ และไม่ใช่เป็นความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง²⁷ การทหาร²⁸ หรือทางด้านการเงิน²⁹

²⁶ อัญชิสา เต็มพงศ์พัฒนา. (2543). ผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับในการเข้าเป็นภาคีธรรมนูญศาลอาญา ระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. หน้า 51.

²⁷ European Convention on Extradition 1957, Article 3.

²⁸ Ibid. Article 4.

²⁹ Ibid. Article 5. แต่ความผิดทางด้านการเงินมิได้มีบัญญัติเป็นข้อยกเว้นในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 16 วรรค 15 ระบุว่า “รัฐภาคีไม่สามารถปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยอ้างว่าความผิดที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเงินด้วย”

ส่วนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปจะมีหลักว่าจะต้องพิจารณาให้ได้ความว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกฟ้อง และหากศาลตัดสินว่าได้กระทำความผิดจริงก็จะต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปอาจจะมีการละเมิดต่อสิทธิต่างๆที่บุคคลจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการเคลื่อนไหวร่างกายกรณีถูกจับกุมหรือคุมขัง หรือ สิทธิที่จะไม่ให้การเป็นประจักษ์ต่อตนเอง เป็นต้น จึงทำให้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาของทุกๆประเทศจะให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยมาก คือ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาถูกจับกุมกฎหมายให้สิทธิแก่บุคคลนั้นที่จะได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับการประกันตัว รวมถึงต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความผิดของตนเองด้วย แต่ในบางกรณีจำเลยก็ยินยอมที่จะสิทธิที่ตนเองจะได้รับจากการพิจารณาคดีอาญา เช่น สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความในการพิจารณาคดีในศาล แต่สิทธินี้มีใช้สิทธิที่กฎหมายบังคับ โดยจำเลยมีสิทธิที่จะไม่ยอมรับความช่วยเหลือด้านทนายความได้ แต่กฎหมายก็ยังคุ้มครองจำเลยโดยมีบทบังคับว่าในคดีที่มีโทษประหารชีวิตแม้จำเลยไม่ต้องทนายความศาลก็ต้องจัดหาให้ เป็นต้น กล่าวได้ว่าสิทธิในการพิจารณาคดีอาญาเป็นสิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถสละได้ เว้นแต่กฎหมายเห็นว่าสิทธินั้นมีความสำคัญแม้ตนเองจะยินยอมสละสิทธิก็ไม่สามารถกระทำได้

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมมีขึ้นเพื่อที่ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลงหากบุคคลที่ถูกร้องขอยินยอมให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เนื่องจากปัจจุบันแม้ว่าบุคคลที่ถูกต้องการตัวยินยอมที่จะถูกส่งข้ามแดนรัฐผู้รับคำร้องขอก็ต้องดำเนินการอย่างเป็นทางการ ดังนั้น เมื่อมีวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบยอมแล้ว หากบุคคลที่ถูกต้องการตัวยินยอมสละสิทธิในการต่อสู้คดีที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วรัฐผู้รับคำร้องขอก็ต้องดำเนินการส่งตัวข้ามแดนทันที แต่สิทธิที่บุคคลผู้ถูกร้องขอสามารถสละได้ต้องเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัวเท่านั้น เช่น ยินยอมที่จะถูกจับกุม เป็นต้น สิทธิที่กฎหมายเห็นว่ามี ความสำคัญควรจะได้รับคุ้มครองไม่สามารถขอสละสิทธิได้ เช่น กรณีของความผิดที่ร้องขอ มีโทษประหารชีวิต แม้บุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมที่จะสละสิทธิถูกส่งตัวข้ามแดนไปรัฐผู้รับคำร้องขอก็ไม่อาจส่งมอบตัวบุคคลนั้นข้ามแดนได้ โดยหลักนี้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศๆที่กำหนดเป็นหลักว่ามนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่(Right to life) เป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลใดจะพรากชีวิตของผู้อื่นไปมิได้ แสดงให้เห็นว่าสิทธิบางอย่างที่กฎหมายเห็นว่ามี ความสำคัญแม้บุคคลนั้นจะยินยอมสละก็ไม่อาจกระทำได้

3.4 หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติดีจากกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน กล่าวคือ **ระยะแรก** เป็นระยะของฝ่ายบริหารที่พิจารณาคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากต่างประเทศและมีคำสั่งให้ทำการจับกุม **ระยะที่สอง** เป็นระยะที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายตุลาการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้น ศาลจะต้องพิจารณาให้ได้รับความตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472³⁰ และหากศาลมีคำวินิจฉัยประการใด ก็จะทำในรูปคำสั่งมิใช่คำพิพากษาเพราะศาลมิได้พิจารณาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ **ระยะสุดท้าย** คือ ฝ่ายบริหารจะใช้ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่งว่าแม้ศาลจะเห็นว่าบุคคลดังกล่าวอยู่ในข่ายที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฯ ก็ดี หรือตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ดี ฝ่ายบริหารยังสามารถใช้ดุลพินิจได้อีกครั้งหนึ่งว่าจะส่งตัวบุคคลดังกล่าวตามคำร้องให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ ซึ่งในแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ(state practice) มีปรากฏอยู่เนื่อง ๆ ว่าฝ่ายบริหารปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนใช้เวลานานมากและมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ เพื่อลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกฎหมายระหว่างประเทศในระยะหลังจึงได้กำหนดให้รัฐภาคีพยายามลดขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อให้การดำเนินคดีรวดเร็วยิ่งขึ้นและลดความยุ่งยากของข้อกำหนดเกี่ยวกับพยานหลักฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยเฉพาะในกรณีบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนได้แสดงความต้องการยินยอมรับการส่งตัวไปดำเนินคดีหรือเพื่อรับการลงโทษในรัฐผู้ร้องขอ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนด

³⁰ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 12 บัญญัติว่า “ศาลจะต้องเป็นที่พอใจว่า

- (1) จำเลยเป็นบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแน่แล้ว
  - (2) มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งขังผู้ต้องหาเพื่อส่งไปให้ศาลพิจารณาได้ หากว่าความผิดนั้นได้กระทำในกรุงสยาม
  - (3) ความผิดนั้นอยู่ในประเภทที่จะส่งตัวจำเลยข้ามแดนได้ และไม่ใช่เป็นความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง
- พยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานบุคคลมาเบิกความต่อศาล หรือจะเป็นถ้อยคำพยานที่ได้จดบันทึกส่งมา(ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้รับรองว่าถูกต้อง) ก็ได้

ให้มี “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ หรือ แบบรวบรัด (simplified extradition procedure)” ขึ้น³¹

“การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ” หมายถึง กรณีที่บุคคลที่ทางการของรัฐผู้ร้องขอต้องการตัวได้ยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนในแก่รัฐผู้ร้องขอโดยยอมสละสิทธิของตนในอันที่จะได้รับการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบปกติ รวมทั้งข้อกำหนดต่างๆ หรือสิทธิต่างๆ ที่บุคคลนั้นพึงได้รับตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือตามสนธิสัญญา อาทิสหิทธิที่จะต่อสู้ว่าคดีที่ร้องขอมานั้น ไม่ใช่ความผิดที่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ ดังนั้น ประเทศผู้รับคำร้องขอ

จึงอาจอนุญาตให้มีการส่งบุคคลที่ต้องการส่งตัวข้ามแดนได้ หลังจากที่ได้รับคำร้องขอจับกุมชั่วคราวและเมื่อบุคคลดังกล่าวให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนรูปแบบใหม่ที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาต่างๆ หลายฉบับ เช่น สนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (UN Model Treaty on Extradition) ซึ่งมีบัญญัติไว้ใน ข้อ 6 ว่า “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ (Simplified Extradition Procedure) รัฐผู้รับคำร้องขออาจยินยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนหลังจากได้รับคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวหากบุคคลผู้ถูกต้องการให้ส่งตัวข้ามแดนแสดงความยินยอม โดยชัดแจ้งต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ” หรือในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ได้กำหนดรูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ในข้อ 16 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการต่อต้านอาชญากรรมข้ามแดน ซึ่งอนุสัญญานี้มีความต้องการให้รัฐภาคีพยายามลดขั้นตอนและลดความยุ่งยากของกฎเกณฑ์ต่างๆ บางประการลง แต่ทั้งนี้ย่อมต้องขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของรัฐภาคีที่รับคำร้องขอด้วยว่าจะเปิดช่องให้สามารถยืดหยุ่นได้มากน้อยเพียงใด จึงได้มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ใน ข้อ 16 วรรค 8 โดยกำหนดไว้ว่า “ภายใต้กฎหมายภายใน ให้รัฐภาคีพยายามดำเนินขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เร็วขึ้นและ

³¹ พรชัย ด้านวิวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 225.

พยายามลดความยุ่งยากของข้อกำหนดเกี่ยวกับพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในเรื่องความผิดที่ข้อนี้นำมาใช้บังคับ”

เป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อนี้ ตามสนธิสัญญาแม่แบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (UN Model Treaty on Extradition) และอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร มิได้มีการระบุถึงรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่าขั้นตอนของกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะต้องกระทำอย่างไร และการที่บุคคลซึ่งถูกต้องการตัวได้ให้ความยินยอมนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไร ดังนั้นรัฐภาคีต่างๆควรที่จะมีการกำหนดรูปแบบของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้เป็นกฎหมายภายในเพื่อให้รูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ในประเทศแคนาดาได้กำหนดให้บุคคลผู้ถูกต้องการตัวแสดงความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา เป็นต้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้มีการลงชื่อให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษาก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวได้รับการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิที่จะพึงมีตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างถูกต้องครบถ้วน และหากยังคงยินยอมโดยไม่เพิกถอนก็ย่อมถือว่าสมัครใจอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นการให้ความคุ้มครองถึงความสมัครใจของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนว่าการยินยอมนี้จะต้องเกิดขึ้นโดยปราศจากการขู่เข็ญ บังคับ จากรัฐผู้รับคำร้องขอ

ในกรณีของประเทศไทยไม่มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 แต่สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศในระยะหลังนี้มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ด้วย เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ข้อ 15 กำหนดว่า “หากบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวข้ามแดนยินยอมอย่างถอนไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แจ้งให้ทราบโดยเฉพาะถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และความคุ้มครองที่จะได้รับจากกระบวนการดังกล่าวรัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ”³² เป็นต้น แต่สนธิสัญญาระบบนี้มีได้มีการกำหนดวิธีการในการให้ความยินยอมเอาไว้อย่างชัด

³² ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2538). รวมกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. หน้า 243.

แจ้งว่าผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนจะให้ความยินยอมได้อย่างไร ซึ่งตามหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะถือว่าหลักการหรือวิธีการให้ความยินยอมมีความสำคัญต่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่ออย่างมาก ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาหลักเรื่องการแสดงความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อว่าควรต้องกระทำอย่างไร

3.4.1 หลักการให้ความยินยอมของผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อเป็นกรณีที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวให้ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอ โดยบุคคลดังกล่าวได้สละสิทธิในการต่อสู้คดี จะเห็นได้ว่าหลักการพิจารณาว่าควรจะให้มีการส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อหรือไม่ ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลผู้ถูกต้องการตัวยินยอมหรือไม่

(1) การให้ความยินยอมต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

เมื่อจับกุมตัวบุคคลที่รัฐผู้ร้องขอต้องการตัวได้แล้ว ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอจะถามความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวว่ายินยอมที่จะสละสิทธิในการคดีดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติหรือไม่ ถ้ายินยอมรัฐผู้รับคำร้องขอก็จะดำเนินการส่งมอบตัวข้ามแดนโดยด่วน การให้ความยินยอมจะต้องกระทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ จึงทำให้เกิดปัญหาว่า “เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหมายถึงหน่วยงานใด” กรณีเรื่องการให้ความยินยอมมีกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของต่างประเทศกำหนดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องแสดงความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา เช่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เรียกว่าการส่งมอบตัวอย่างไม่เป็นทางการ ผู้ถูกต้องการตัวจะต้องลงชื่อในบันทึกต่อหน้าผู้มีอำนาจทางตุลาการ (judicial authority) ขอละเว้นการดำเนินคดีในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติ³³ หรือ ประเทศอังกฤษได้กำหนดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา³⁴ โดยเหตุผลที่ให้มีการลงชื่อให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษาก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวได้รับการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิที่จะพึงได้รับตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างถูกต้องครบถ้วน

³³ ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 205.

³⁴ UK Extradition Act 2003, Article 45(4)(a).

(2) การให้ความยินยอมด้วยความสมัครใจ

เมื่อรัฐผู้รับคำร้องขอจับกุมตัวผู้ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้วจะต้องแจ้งสิทธิในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติและแจ้งถึงผลลัพธ์หลังจากที่ได้ให้ความยินยอมในการสละสิทธิในการต่อสู้คดีให้ผู้ถูกจับทราบ³⁵ การให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนนั้นจะต้องให้ความยินยอมด้วยความสมัครใจปราศจากการขู่เข็ญ บังคับ จากรัฐผู้รับคำร้องขอ เนื่องจากว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติถือว่าเป็นกระบวนการที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อขึ้นที่มีขั้นตอนที่รวดเร็วกว่าก็จะเป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนมากยิ่งขึ้นไปอีก ดังนั้น หากรัฐผู้รับคำร้องขอจะนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบังคับใช้ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายที่ช่วยคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขออย่างเพียงพอด้วย เช่น สิทธิในการดำเนินคดีเฉพาะเรื่อง สิทธิที่จะให้ความช่วยเหลือทางด้านที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ หรือระยะเวลาในการถูกควบคุมตัวคือภายหลังจากความยินยอมเมื่อให้ความยินยอมสละสิทธิการดำเนินคดีแบบปกติแล้ว รัฐผู้รับคำร้องขอต้องรีบส่งมอบตัวข้ามแดนให้รัฐผู้ร้องขอภายใน 20 วันนับแต่รัฐผู้รับคำร้องขอตัดสินใจ³⁶ โดยตามรายงานที่มีการตีพิมพ์ในยุโรป ประมาณร้อยละ 70 หรือ 80 ของผู้กระทำความผิดซึ่งถูกจับกุมตัวข้ามแดนต้องการที่จะถูกส่งตัวไปรัฐผู้ร้องขอโดยเร็วและยินยอมให้ใช้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ³⁷

(3) การให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร

³⁵ The Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of the European Union 1995, Article 7(b).

³⁶ Ibid. Article 8 .

³⁷ Tadashi Morishita, Some Proposals for the Improvement of Extradition Among the ASEAN Countries paper presented at the 4th ACPF Meeting , Held in Bangkok , Thailand , 15-17 November 1995 อ้างถึงใน ชัยเกษม นิตสิริ. หน้าเดิม.

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ เมื่อผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องแจ้งถึงสิทธิในการดำเนินกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติให้บุคคลผู้ถูกร้องขอทราบแล้วและบุคคลนั้นยินยอมให้มีการส่งตัวข้ามแดน ความยินยอมจะต้องมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยเป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐผู้รับคำร้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนประเทศแคนาดา ค.ศ.1999 ได้กำหนดว่า ภายหลังจากบุคคลที่ถูกร้องขอตัวถูกจับหรือถูกนำตัวมาศาล ความยินยอมต้องแสดงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าศาลดังระบุไว้ใน ข้อ 71

ข้อ 71 “A person may, at any time after arrest or appearance, consent, in writing and before a judge, to being surrendered...”

รวมถึงความยินยอมที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรจะต้องมีการลงลายมือชื่อของบุคคลผู้ให้ความยินยอมด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าเขาได้ให้ความยินยอมโดยชอบด้วยกฎหมายมิได้เกิดจากการถูกบังคับ ชูเชิญ หรือหลอกลวง อันเป็นหลักประกันว่าความยินยอมเกิดจากความสมัครใจจริงๆ

(4) เพิกถอนความยินยอมมิได้

การให้ความยินยอมในการสละสิทธิการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการนั้น จากที่กล่าวมาแล้วว่าจะต้องได้รับความยินยอมโดยสมัครใจปราศจากการชูเชิญ บังคับจากรัฐผู้รับคำร้องขอและต้องแสดงเจตนาให้ความยินยอมต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับคำร้องขอ หรือผู้พิพากษา เมื่อให้ความยินยอมแล้วจะสามารถเพิกถอนความยินยอมในภายหลังได้หรือไม่

อนุสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ.1995 ได้กำหนดว่าเมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอตัวได้ให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อแล้วไม่สามารถเพิกถอนความยินยอมได้ในภายหลัง³⁸ หรือในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษ(UK Extradition Act 2003) กำหนดว่าความยินยอมไม่อาจเพิกถอนได้³⁹ เนื่อง

³⁸ The Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of the European Union 1995, Article 7(d).

³⁹ UK Extradition Act 2003, Article 45(5)(c) กำหนดไว้ว่า “Consent under this section

จากต่างประเทศต่างๆเหล่านี้ได้มีการกำหนดให้ความยินยอมต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา ซึ่งเป็นบุคคลที่ถือว่ามีความยุติธรรม เป็นอิสระไม่อยู่ใต้อำนาจของฝ่ายใด

ในกรณีของประเทศไทย สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้ระบุรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่าการที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะให้ความยินยอมนั้นต้องดำเนินการอย่างไร บุคคลที่ถูกต้องการตัวอาจให้ความยินยอมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งจะมีการบันทึกปากคำโดยละเอียดในประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ คนได้รับแจ้งสิทธิต่างๆตามกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว และคนยินยอมที่จะเดินทางไปต่อผู้ศรัทธาผู้ร้องขอด้วยความสมัครใจ โดยขอสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยวิธีการปกติ ทั้งนี้ คนจะไม่เพิกถอนความยินยอมในภายหลัง จากนั้น กระทรวงมหาดไทยก็จะแจ้งเรื่องมายังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อให้ใช้ดุลยพินิจอีกครั้งหนึ่งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนบุคคลดังกล่าวโดยวิธีการแบบย่อหรือไม่ ทั้งนี้เพราะดุลยพินิจในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนยังคงอยู่ที่ฝ่ายบริหาร ในกรณีของสหรัฐอเมริกา มาตรา 3193 ระบุให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่จะต้องให้ความเห็นชอบด้วยจึงจะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้⁴⁰ หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาสามารถสละสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ (Waiver of Extradition Proceeding) โดยผู้ต้องหาจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับ แล้วจึงได้ลงชื่อในเอกสารด้วยความสมัครใจและบุคคลที่สละสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักการพิจารณาความผิดเรื่อง⁴¹

3.4.2 ความยินยอมพิเศษตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง

หลักการดำเนินคดีเฉพาะในความผิดที่ได้ระบุในคำร้องขอ หรือที่เรียกว่า The Rule of Specialty นั้น มีหลักว่ารัฐผู้ร้องขอไม่อาจดำเนินคดีในความผิดอื่นแก่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้หากไม่ใช่ความผิดที่ได้กล่าวอ้างมาในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน⁴² หลักนี้เป็นหลักที่ได้รับการยอมรับ

(c) is irrevocable”

⁴⁰ M. Cherif Bassiouni. (1996). *International Extradition : United States Law and Practice*. p. 673. อ้างถึงใน พรชัย ดำนวิวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 226.

⁴¹ U.S. Department of State Foreign Affairs Manual Volume 7 FAM 1631.4

⁴² ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 191.

จากรัฐต่างๆว่าเป็นหลักการสำคัญหลักหนึ่งในการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน อันเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หากปราศจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้แล้วก็จะเป็ผลทำให้หลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนข้ออื่น ๆ เช่น หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ และหลักความผิดที่สามารถส่งข้ามแดนได้นั้นไม่ได้รับการเคารพจากประเทศผู้ร้องขอผู้ร้ายข้ามแดน นอกจากนี้หลักการดำเนินคดีเฉพาะในความคิดที่ได้ระบุในคำร้องขอนี้ ยังเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกต้องการตัวจากการดำเนินคดีในความคิดที่ไม่อาจคาดหมายได้ หรือไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อนในรัฐผู้ร้องขอเท่ากับเป็นการละเมิดในกระบวนการยุติธรรมของรัฐผู้รับคำร้องขอด้วยอีกทางหนึ่ง อันถือเป็นหลักความสุจริตของรัฐที่ร้องขอด้วย

ในปัจจุบันนี้นานาประเทศยังคงยึดถือหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องไว้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่ แต่ก็มีบางประเทศได้กำหนดเหตุยกเว้นไว้ด้วยว่า ถ้ามีกรณีดังต่อไปนี้รัฐผู้ร้องขอสามารถที่จะพิจารณาคดีในความคิดอื่นที่มีได้ระบุไว้ในคำร้องขอได้ คือ รัฐผู้รับคำร้องขอให้ความยินยอม หรือ บุคคลที่ถูกส่งมอบตัวไม่ออกจากรัฐผู้ร้องขอภายใน 45 วันนับจากถูกปล่อย หรือ เดินทางกลับเข้ามาในรัฐผู้ร้องขออีกครั้งหลังจากเดินทางกลับออกไปแล้ว⁴³ หรือ ในกรณีของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบข้อมีการบัญญัติว่าการให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนให้รวมถึงการสละสิทธิเรื่องการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องด้วย⁴⁴

อย่างไรก็ตาม คุณธรรมทางกฎหมายภายใต้หลักการดำเนินคดีเฉพาะในความคิดที่ได้ระบุในคำร้องขอที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้ต้องหาในปัจจุบัน ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าเป็นไปได้เพียงใด เนื่องจากสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระยะหลังนั้น มักกำหนดให้สิทธิแก่รัฐผู้ร้องขอในการดำเนินคดีและลงโทษผู้ร้ายข้ามแดนในความคิดอื่นนอกเหนือจากความคิดที่ได้ระบุในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หากรัฐผู้รับคำร้องขอได้ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง⁴⁵ นอกจากนี้ในทางปฏิบัติของรัฐในปัจจุบันส่วนใหญ่ มีการดำเนินคดีและลงโทษผู้ต้องหาที่ได้

⁴³ European Convention on Extradition 1957, Article 14 Rule of Specialty.

⁴⁴ Agreement on Extradition between the European Union and the United States of America 2003 Article 11 Simplified extradition procedures "...The consent of the person sought may include agreement to waiver of protection of the rule of specialty"

⁴⁵ The U.S. – Argentina Extradition Treaty 2000, Article 14.

ส่งข้ามแดนในความผิดอื่นนอกเหนือจากที่ได้ระบุในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนเสมอ ทำให้หลักการดำเนินคดีเฉพาะในความผิดที่ร้องขอนั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอีกต่อไป แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างรัฐ

เช่น ในคดี Akbar เป็นการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษ เนื่องจากจำเลยได้ถูกส่งตัวข้ามแดนจากประเทศฝรั่งเศสไปที่ประเทศอังกฤษในความผิดฐานฉ้อโกง และหลังจากนั้นก็ถูกขอให้ส่งตัวอีกครั้งหนึ่ง (re-extradition) ให้ประเทศสหรัฐอเมริกาในความผิดฐานฟอกเงินตาม Article 15 -ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1957 ซึ่งความผิดดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับความผิดฐานฉ้อโกงในประเทศอังกฤษ โดยประเทศอังกฤษได้ตัดสินจำคุกจำเลยเป็นเวลา 6 ปี เมื่อจำเลยถูกปล่อยตัวออกมารัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ขอให้ประเทศอังกฤษจับกุมตัวชั่วคราวข้อหาริดเอาทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ความผิดตามที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้แจ้งแก่เจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศสไว้ หลังจากที่ Akbar ได้รับการปล่อยตัวแล้วรัฐบาลอังกฤษได้ทำการจับกุมตามหมายจับชั่วคราวที่ออกมาใหม่ เป็นต้น⁴⁶ จากคดีนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศอังกฤษมิได้คำนึงถึงหลักของการดำเนินคดีในความผิดเฉพาะเรื่อง โดยได้ทำการจับกุมตัว Akbar ตามคำร้องขอของรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาในความฐานริดเอาทรัพย์สินซึ่งมิใช่ความผิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยื่นคำร้องไว้แก่ประเทศฝรั่งเศส รวมถึงไม่มีการร้องขอให้ส่งตัว Akbar อย่างเป็นทางการจากรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาไปยังรัฐบาลของสหราชอาณาจักรในข้อหาฟอกเงินด้วย ดังนั้น การที่ทำการจับกุมตัว Akbar จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องจัดการหลักในเรื่องการพิจารณาคดีความผิดเฉพาะเรื่อง

ในปัจจุบันมักจะปรากฏว่ารัฐผู้รับคำร้องขอที่ได้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ นั้น มักจะยินยอมให้รัฐผู้ร้องขอมีการดำเนินคดีและลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยได้นอกเหนือจากความผิดที่ร้องขอ หากว่าความผิดที่นอกเหนือจากคำร้องนั้นยังคงเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันได้

⁴⁶ Alun Jones, Q.C. (2001). *Jones on extradition and mutual assistance*. pp. 385 – 386.

ตามสนธิสัญญาที่ทำไว้ระหว่างกัน และเป็นความผิดตามกฎหมายภายในของรัฐผู้รับคำร้องขอ⁴⁷ รวมถึงรัฐผู้รับคำร้องขอก็ได้ให้ความยินยอมในการดำเนินคดีแก่จำเลยด้วยนอกเหนือจากความผิดที่รัฐผู้ร้องขอได้ยื่นคำร้อง เนื่องจากว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนปัจจุบันจะคำนึงถึงหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสำคัญ

ประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าการกระทำเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนสำหรับการเตรียมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการต่อสู้คดีเพราะหากผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนถูกส่งตัวข้ามแดนในความผิดที่ตนเองไม่ทราบว่าการทำความผิดฐานใดแล้วบุคคลนั้นอาจจะไม่ทราบถึงความผิดที่ตนถูกกล่าวหาจึงทำให้หาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้ลำบากอันเป็นการขัดกับการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 วรรค 3(a) “ได้กำหนดให้หลักประกันขั้นต่ำแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดว่ามีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน...”

การปรับใช้หลักการดำเนินคดีเฉพาะในความผิดที่ได้รับอนุญาตอย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นเพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติของรัฐเช่นนี้ อาจก่อให้เกิดคำถามว่า กรณีจะเป็นอย่างไรหากรัฐผู้ร้องขอระบุความผิดที่ขอส่งข้ามแดนเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามสนธิสัญญาและเป็นความผิดตามกฎหมายภายในของรัฐผู้รับคำร้องขอ แต่กลับดำเนินคดีและลงโทษผู้ต้องหาในความผิดอื่นนอกเหนือจากที่สนธิสัญญาบัญญัติไว้และไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่รัฐผู้รับคำขอไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดหรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อทางปฏิบัติของรัฐมีการละเว้นการปฏิบัติตามหลักการดำเนินคดีเฉพาะในความผิดที่ร้องขออยู่เสมอ ผู้เขียนเห็นว่าการกระทำของรัฐดังกล่าวอาจทำให้รัฐไม่สามารถยกข้ออ้างให้อีกรัฐหนึ่งปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หลักดังกล่าวอย่างเคร่งครัดได้เช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าทางปฏิบัติของรัฐในการละเมิดหลักการดำเนินคดีเฉพาะความผิดที่ร้องขอดังกล่าวทำให้สิทธิของผู้ต้องหาในปัจจุบันไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

⁴⁷ John T. Soma , Thomas F. Muther , Jr. and Heidi M.L. Brissette , “ Transnational extradition for computer crime : Are new treaties and laws need?” **Harvard Journal on Legislation** , 34. p. 328 อ้างถึงใน ตะวัน พึ่งพุทธार्คย์. (2546). เล่มเดิม. หน้า 10.

แม้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อจะเป็นการสละสิทธิในการดำเนินคดีหรือสิทธิต่างๆที่ตอนฟังมีตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือตามสนธิสัญญาก็ตาม สิ่งสำคัญที่น่าจะฟังทำความเข้าใจ ก็คือ หลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง(The Rule of Specialty) เพราะหลักการดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่ถูกต้องการตัว คือ เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้นั้นว่าเขาได้ให้ความยินยอมเพื่อไปต่อสู่อุบัติใดก็ควรได้รับการพิจารณาคดีนั้น โดยเฉพาะ รวมทั้งยังเป็นการเคารพสิทธิของรัฐที่ได้รับคำร้องด้วยว่าได้ใช้ดุลยพินิจอนุญาตส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ตามสนธิสัญญาที่ได้ทำไว้ แต่จะเห็นได้ว่าในอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 (Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union)⁴⁸ หรือ ในข้อตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างสหภาพยุโรปกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2003 (Agreement on Extradition between the European Union and the United States of America 2003)⁴⁹ ได้กำหนดให้บุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนแบบย่อต้องสละสิทธิในการได้รับการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องด้วย นอกเหนือจากการสละสิทธิในการต่อสู้ ผู้เขียนมีความเห็นแตกต่างในประเด็นนี้ว่าบุคคลที่ยินยอมถูกส่งตัวโดยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบยอนี้ น่าจะยังคงมีสิทธิได้รับการพิจารณาถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเคร่งครัดด้วย เช่น หลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ หลักการไม่ลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน และหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง เป็นต้น เนื่องจากว่าบุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนแบบยอยินยอมสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีแล้ว หากจะต้องมาถูกบังคับให้สละสิทธิหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องอีกก็จะไม่เป็นธรรมกับบุคคลนั้น รวมถึงใน

⁴⁸ The Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of the European Union 1995, Article 9 Renunciation of entitlement to the specialty rule.

“Each Member State may declare, upon deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or at any other time, that the rule laid down in Article 14 of the European Convention on Extradition do not apply where the person, in accordance with Article 7 of the present convention :

(a) consents to extradition ; or

(b) consents to extradition and expressly renounces his entitlement to the specialty rule”

⁴⁹ Agreement on Extradition between the European Union and the United States of America 2003, Article 11 Simplified extradition procedures “...The consent of the person sought may include agreement to waiver of protection of the rule of specialty”

กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกือบทุกฉบับที่ผู้เขียนศึกษามาได้บัญญัติข้อยกเว้นในเรื่องการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องไว้ด้วย เช่น รัฐผู้รับคำร้องขอได้ให้ความยินยอมที่จะให้บุคคลนั้นได้รับการพิจารณาคดีในความผิดอื่นนอกจากความผิดที่ระบุในคำร้องขอ เป็นต้น ดังนั้น ควรจะนำหลักการพิจารณาคดีในความผิดอื่นนอกจากความผิดที่ระบุในคำร้องขอ เป็นต้น ดังนั้น ควรจะนำหลักการพิจารณาคดีในความผิดเฉพาะเรื่องที่มีการกำหนดไว้แล้วมาบังคับใช้มากกว่าบัญญัติให้การสละสิทธิรวมถึงการสละสิทธิตามหลักการพิจารณาคดีเฉพาะเรื่องปัจจุบันมีสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998 ข้อ 18 กำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองของหลักการพิจารณาคดีในความผิดเฉพาะเรื่องด้วย รวมถึงการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนรัฐผู้รับคำร้องขอควรให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในด้านการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนด้วย เช่น สิทธิในการมีทนายความ สิทธิในการให้ความยินยอม การออกหมายจับ เป็นต้น

3.4.3 ระยะเวลาในการส่งมอบตัว

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ คือ การที่บุคคลที่ถูกต้องการตัวสละสิทธิในอันที่จะได้รับจากการบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมีประโยชน์อย่างยิ่งเนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการปกติจะใช้เวลานานหลายเดือนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยคดี แต่การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะมีระยะเวลาที่รวดเร็วกว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีปกติ และควรกระทำภายในกำหนดเวลาบัญญัติไว้ตามกฎหมาย เช่น อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 ได้กำหนดว่า เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอได้แจ้งว่าตนยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนให้แก่รัฐผู้รับคำร้องขอแล้วรัฐผู้รับคำร้องต้องแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบภายในระยะเวลา 10 วัน นับแต่วันที่บุคคลนั้นถูกจับกุมตัวชั่วคราว⁵⁰ และเมื่อแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบแล้วรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องส่งมอบตัวบุคคลข้ามแดนภายใน 20 วัน นับแต่วันที่รัฐผู้รับคำร้องขอแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบ หากพ้นกำหนดแล้วไม่อาจส่งมอบตัวข้ามแดนได้รัฐผู้รับคำร้องจะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นทันที เว้นแต่มีเหตุอันจำเป็นทำให้ไม่สามารถส่งมอบตัวได้ภายในกำหนดก็ให้มีการกำหนดวันส่งมอบตัวกันใหม่

⁵⁰ The Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of the European Union 1995, Article 8(1).

โดยจะต้องทำการส่งมอบตัวกันภายใน 20 วันนับแต่วันที่กำหนดขึ้นใหม่⁵¹ ในกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของแคนาดา ค.ศ. 1999 จะต้องส่งมอบตัวข้ามแดนภายใน 30 วันภายหลังจากที่ได้ให้ความยินยอม⁵²

ประเด็นในเรื่องกำหนดระยะเวลาในการส่งมอบตัวนี้ ถือว่ามีความสำคัญในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ เนื่องจากว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมีวัตถุประสงค์ให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความรวดเร็ว เพื่อบุคคลผู้ร้องขอจะได้มีสิทธิไปต่อสู้อคดีในรัฐผู้ร้องขอด้วยความรวดเร็ว รวมถึงจะทำให้บุคคลนั้นไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างรอการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพราะอาจจะใช้เวลานานาน ดังนั้น กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถควบคุมตัวจำเลยได้ภายหลังจากที่จำเลยได้แสดงความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน คือ จะต้องส่งมอบตัวข้ามแดนภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอม แต่จะเห็นว่าจากการศึกษาทั้งอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 หรือกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนประเทศแคนาดา หรือร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ... ของประเทศไทยมิได้กำหนดระยะเวลาในการส่งมอบตัวข้ามแดนแบบย่อไว้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าระยะเวลาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อควรที่จะมีการบัญญัติไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ต้องส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

3.5 หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะพิเศษจากการดำเนินคดีอาญา คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนศาลจะพิจารณาเพียงว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ทางการต่างประเทศต้องการตัวหรือไม่เท่านั้น โดยในประเทศไทยการได้สวนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะพิจารณาเพียงว่าความผิดที่ผู้ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้กระทำตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นอยู่ในประเภทที่

⁵¹ Ibid. Article 11.

⁵² Canada Extradition Act 1999, Article 43.

จะสามารถส่งข้ามแดนได้หรือไม่ และมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งขังผู้ต้องหาเพื่อส่งไปให้ศาลพิจารณาได้ หากว่าความผิดนั้นได้กระทำในกรุงเทพฯ มิได้มีเจตนาเริ่มต้นที่จะต้องมีหลักฐานเพียงพอที่จะให้รับฟังได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดอาญาดังเช่นคดีอาญาไม่ แต่ในส่วนของแต่ละประเทศ เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศสหราชอาณาจักรศาลผู้พิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะใช้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกับการได้สวนมูลฟ้องคดีอาญาของประเทศตน กล่าวคือ ศาลจะต้องพิจารณาว่า หากการกระทำที่ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนนั้น กระทำขึ้นในประเทศสหราชอาณาจักร สหราชอาณาจักรจะพิจารณาว่าตามพยานหลักฐานที่ประเทศผู้ร้องขอส่งมานั้นมีมูล (Prima facie case) ตามกฎหมายของสหราชอาณาจักรหรือไม่ และมีอำนาจที่จะพิจารณาว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ถ้าหากว่ากระทำความผิดจริงก็จะสั่งขังรอการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป แต่ถ้าหากว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ศาลก็จะปล่อยตัวจำเลยไปและปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น เป็นต้น⁵³

ในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ หลายฉบับได้มีการกำหนดให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย้อนขึ้น เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี , พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533 , สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ในสนธิสัญญาดังกล่าวไม่ได้ระบุรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่าการที่บุคคลที่ทางการต่างประเทศต้องการตัวจะให้ความยินยอมนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไร บางประเทศกำหนดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องลงชื่อให้ความยินยอมต่อหน้าศาล⁵⁴ เช่น ประเทศอังกฤษผู้ต้องหาจะต้องได้รับการแจ้งสิทธิของเขาและได้แสดงความยินยอมตามนั้น โดยคำยินยอมจะต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าศาล และคำยินยอมไม่อาจเพิกถอนได้ในภายหลัง เป็นต้น⁵⁵ เหตุผลที่ให้มีการลงชื่อต่อศาลก็เพื่อให้เป็น

⁵³ ชัชวาลย์ สุขสมจิตร. (2542). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. หน้า 19.

⁵⁴ Tadashi Morishita, Some Proposals for the Improvement of Extradition Among the ASEAN Countries paper presented at the 4th ACPF Meeting , Help in Bangkok , Thailand , 15-17 November 1995 อ้างถึงใน ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 204.

⁵⁵ UK Extradition Act 2003, Article 45(4).

ที่แน่ใจว่าบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิที่จะพึงได้รับตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างถูกต้องครบถ้วน และหากยังคงยินยอมโดยไม่เพิกถอนก็ยอมถือว่าสมัครใจอย่างแท้จริง⁵⁶

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมมีขั้นตอนและกระบวนการที่มีความรวดเร็ว กระชับ ดังนั้น จากการทำนานาประเทศมุ่งเน้นที่จะให้เกิดความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงอาจทำให้มองข้ามถึงความสำคัญในเรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนได้ เช่น การจัดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายจากทนายหรือมีที่ปรึกษากฎหมายคอยให้คำแนะนำ เป็นต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการช่วยให้การขึ้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความรวดเร็วมีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยถ้าปฏิบัติโดยถูกต้อง คือ การให้ความยินยอมได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายก็จะเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากความยินยอมเกิดจากเจตนาแท้จริงของบุคคลนั้นที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนเพื่อต่อสู้คดีพิสูจน์ความผิดของตนเองได้รวดเร็วยิ่งขึ้นไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างรอการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่หากรัฐผู้รับคำร้องขอยึดถือหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสำคัญ บังคับให้บุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนก็จะเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น เพราะการแสดงความยินยอมมิได้เกิดจากเจตนาอันบริสุทธิ์อย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการแสดงความยินยอมถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมมากที่สุด ดังนั้นควรจะมีการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการขอความยินยอม ดังต่อไปนี้

3.5.1 การได้รับการแจ้งสิทธิอย่างเพียงพอ

การที่บุคคลผู้ถูกต้องการจะให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนได้นั้นจะต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับการแจ้งสิทธิชัดเจนให้ทราบถึงสิทธิและความคุ้มครองต่าง ๆ ซึ่งบุคคลนั้นจะได้รับจากการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนครบทุกขั้นตอน และต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่าเมื่อให้ความยินยอมแล้วความยินยอมนั้นไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยการแจ้งสิทธินี้อาจจะได้รับแจ้งจากศาลหรือจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอก็ได้ เช่น ในสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหพันธรัฐเยอรมัน

⁵⁶ พรชัย ด่านวิวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 226.

ค.ศ. 1978 (Extradition Treaty between the United States of America and the Federal Republic of Germany, 1978) ข้อ 18 กำหนดว่า “...บุคคลที่ถูกต้องการตัวได้ให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ไม่อาจเพิกถอนได้เป็นลายลักษณ์อักษรหลังจากที่ได้รับการแจ้งสิทธิที่ตนจะได้รับจากการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการจากศาลหรือผู้มีอำนาจ...” (...provided the person sought irrevocably agrees in writing to his extradition after personally being advised by a judge or competent magistrate of his right to formal extradition proceeding...) หรือ ในสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998 ข้อ 18 ได้กำหนดถึงหลักการนี้เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะยินยอมให้ส่งตนเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้จะต้องให้บุคคลนั้นได้ทราบถึงสิทธิของตนที่พึงจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการจากศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับคำร้องขอ เพื่อที่บุคคลนั้นจะได้ตัดสินใจว่าจะยินยอมส่งตัวข้ามแดนหรือไม่

3.5.2 หลักประกันการได้มาซึ่งความยินยอม

เมื่อศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอได้แจ้งสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการแล้ว บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะต้องให้ความยินยอมด้วยความสมัครใจว่าจะยินยอมให้มีการส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ โดยความยินยอมนี้จะต้องปราศจากการขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกบังคับ หรือถูกกระทำทรมานเพื่อให้ความยินยอม จะเห็นว่าแม้การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีลักษณะแตกต่างจากหลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่หลักความประกันในการให้ความยินยอมกับการถามคำให้การผู้ต้องหาจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจเช่นเดียวกัน และก่อนที่บุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอม ศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอต้องให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลดังกล่าวด้วย โดยการจัดให้มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเพื่อให้เขามีสิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในการดำเนินการต่างๆ⁵⁷ รวมถึงในขณะที่

⁵⁷ UK Extradition Act 2003, Article 45(6). กำหนดไว้ว่า “...(6) This subsection applies to a person if-
(a) he has been informed of his right to apply for legal aid and has had the opportunity to apply for legal aid, but he has refused or failed to apply;
(b) he has applied for legal aid but his application has been refused;

บุคคลผู้ถูกร้องขอ ได้รับแจ้งให้ทราบเรื่องการให้ความยินยอมจะต้องมีนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายอยู่ด้วย และขณะศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอสอบถามเรื่องความยินยอมต้องให้ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยเช่นกันเพื่อจะได้เป็นหลักฐานว่าคุณค่าบุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีและความยินยอม เกิดจากความสมัครใจของบุคคลดังกล่าวจริงๆ

เรื่องหลักประกันในการให้ความยินยอมถือว่าเป็นบทบังคับที่รัฐผู้รับคำร้องจะต้อง กระทำให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายทุกขั้นตอน แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ขอรับสิทธิ ที่จะได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายก็ตาม เพราะว่ากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ มีขั้นตอนที่ถือเป็นการกระทบต่อสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้น รัฐผู้รับคำร้องจึงต้องความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอในทุก ๆ กรณี

3.5.3 ผู้มีอำนาจอนุญาตให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่นานาประเทศให้การยอมรับว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้วิธีการหนึ่ง โดยปกติแล้วการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีศาลทำหน้าที่ในการไต่สวนว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ รัฐผู้ร้องขอต้องการตัวหรือไม่ หากศาลเห็นว่าจำเลยเป็นบุคคลที่รัฐผู้ร้องขอต้องการตัวศาลก็จะมีคำสั่งให้คุมขังจำเลยเพื่อส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนต่อไปหรือถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยมิใช่บุคคลที่ รัฐผู้ร้องขอต้องการตัวก็จะสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยไป แต่เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็น กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรแล้วก็จะ ต้องนำคดีส่งต่อไปให้ฝ่ายบริหารพิจารณาในขั้นสุดท้ายว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ โดยการพิจารณาของฝ่ายบริหารไม่จำเป็นต้องผูกพันตามคำสั่งของศาล จะเห็นได้ว่าฝ่ายบริหารจะเป็น ผู้ที่มีอำนาจในการอนุญาตให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อจะทำให้การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอแสดงเจตนายินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน

(c) he was granted legal aid but the legal aid was withdrawn.

แล้วรัฐผู้รับคำร้องก็จะทำการส่งตัวข้ามแดน ได้เลยทันทีภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดตามกฎหมาย ภายในของรัฐผู้รับคำร้องขอหรือตามสนธิสัญญาที่ได้ทำไว้ระหว่างกัน โดยปกติการพิจารณาเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นจะเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารเป็นผู้มีอำนาจในการอนุญาต กล่าวคือ เมื่อศาลได้ทำการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วศาลมีความเห็นอย่างไรแล้วก็ต้องส่งเรื่องต่อไปเพื่อให้ฝ่ายบริหารออกคำสั่งว่าเห็นสมควรจะส่งตัวข้ามแดนอย่างไร แต่ในกรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อจะมีกระบวนการที่แตกต่างกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีปกติ คือ เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนแล้วรัฐผู้รับคำร้องก็จะส่งตัวข้ามแดนทันที ซึ่งการแสดงความยินยอมนี้บุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษาในรัฐผู้รับคำร้องเท่านั้น⁵⁸ โดยผู้พิพากษามีหน้าที่ต้องแจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอทราบว่าเขามีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างไรบ้างและมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย รวมถึงทำหน้าที่ในการสอบถามความยินยอมด้วย เนื่องจากศาลถือเป็นองค์กรที่มีความยุติธรรมการให้ความยินยอมต่อหน้าศาลจึงถือว่ามี ความถูกต้องเหมาะสมแล้ว แต่การส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือเป็นเรื่องที่มีเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมแล้วศาลมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ฝ่ายบริหารทราบ เพื่อมีคำสั่งว่าจะส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนหรือไม่ ดังเช่น กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของแคนาดา กำหนดว่าเมื่อศาลถามคำยินยอมแล้วจะต้องส่งสำเนาความยินยอมให้แก่ฝ่ายบริหาร(Minister) พิจารณาเพื่ออนุญาตให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน⁵⁹ ให้แก่รัฐผู้ร้องขอต่อไป เป็นต้น

3.6 ความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในรูปแบบความตกลงพหุภาคี

ปัจจุบันการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่ทุก ๆ ประเทศต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาคดีหรือเพื่อการลงโทษ โดยวิธีการที่นานาประเทศร่วมมือกันจะเป็นในรูปแบบของการทำสนธิสัญญาระหว่างกัน

⁵⁸ UK Extradition Act 2003, Article 45(4). กำหนดไว้ว่า “Consent under this section.

(a) must be given before the appropriate judge ;...”

⁵⁹ Canada Extradition Act 1999, Article 71.

3.6.1 อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 (Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union , 1995)

อนุสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรปนี้ถือเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคของยุโรป จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนภายในประเทศภาคีสมาชิก ได้แก่ ออสเตรีย เบลเยียม ฟินแลนด์ เยอรมัน เดนมาร์ก ฝรั่งเศส กรีซ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน เพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้รับความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน⁶⁰ อนุสัญญานี้สร้างขึ้นมาสําหรับวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อโดยเฉพาะ เพื่อให้มีกฎเกณฑ์ที่มียืดหยุ่นในระหว่างภาคีสมาชิก ในกรณีบุคคลผู้ถูกต้องการตัวยินยอมให้ส่งตัวข้ามแดนและรัฐผู้ร้องขอได้ทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการเพื่อยกเลิกหรือหลีกเลี่ยงกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติกับรัฐผู้รับคำร้องขอ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นการลดขั้นตอนและกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติการปฏิบัติดังกล่าวจะต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ต้องได้รับความยินยอมจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งจากรัฐผู้ร้องขอรัฐผู้รับคำร้องขอ และบุคคลผู้ถูกต้องการตัวให้ส่งข้ามแดน การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเริ่มต้นขึ้นต่อเมื่อมีคำร้องขอให้จับกุมตัวชั่วคราว และเมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับกุมตัวชั่วคราวแล้วรัฐผู้รับคำร้องขอจะถามความยินยอมต่อไป โดยรัฐผู้ร้องขอจะต้องจัดหาพยานหลักฐานของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอเพื่อใช้ในการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ⁶¹ หลักฐานนี้จะประกอบไปด้วยการระบุถึงรูปพรรณ สัตถฐานของบุคคลผู้ถูกต้องการตัว คำร้องขอรัฐผู้ร้องขอเพื่อให้ทำการจับกุม หมายจับที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ร้องขอมีการระบุถึงข้อเท็จจริงอันเป็นฐานของความผิดหรือคำพิพากษาของศาล และหากหลักฐานไม่เพียงพอที่จะอนุญาตให้มีการส่งข้ามแดนรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถร้องขอหลักฐานเพิ่มเติมจากรัฐผู้ร้องขอได้⁶²

⁶⁰ Ilias Bantekas & Susan Nash. (2003). **International Criminal Law**. p. 195.

⁶¹ Ibid. p. 196.

⁶² The Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union 1995, Article 4.

ก่อนที่บุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอม อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอต้องแจ้งถึงสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับทราบถึงขั้นตอนหรือกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการก่อน และต้องแจ้งให้บุคคลนั้นทราบถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายหลังได้รับการส่งตัวข้ามแดนแบบย่อด้วยเพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะได้รับข้อมูลอย่างเหมาะสมและเพียงพอในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ บุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐผู้รับคำร้องขอที่บัญญัติไว้ว่าจะให้กระทำต่อหน้าศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ รวมถึงรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องจัดหาที่ปรึกษากฎหมายให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอเพื่อช่วยให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวระหว่างดำเนินคดี การยินยอมต้องมีความถูกต้องและเหมาะสมไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง⁶³

ถ้าบุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับกุมแล้วรัฐผู้รับคำร้องขอต้องแจ้งให้บุคคลนั้นทราบว่า จะให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ โดยรัฐผู้รับคำร้องขอต้องแจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอนั้นทราบภายใน 10 วันนับแต่บุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับโดยบุคคลนั้นจะให้ความยินยอมหรือไม่ก็ได้⁶⁴ เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนแล้วและรัฐผู้รับคำร้องขอได้ตัดสินใจว่าจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อให้แก่รัฐผู้ร้องขอแล้ว รัฐผู้รับคำร้องขอต้องแจ้งเรื่องการให้ความยินยอมนี้ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ร้องขอทราบภายใน 20 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นให้ความยินยอม⁶⁵ โดยรัฐผู้รับคำร้องจะต้องทำการส่งมอบตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอให้แก่รัฐผู้ร้องขอภายใน 20 วันนับแต่วันที่รัฐผู้รับคำร้องขอแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบ และในกรณีที่ไม่สามารถส่งมอบตัวบุคคลนั้นได้ภายในกำหนดต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นไป แต่ถ้ามีเหตุที่ไม่อาจคาดหมายได้ทำให้ไม่สามารถส่งมอบตัวได้ภายในกำหนด เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทั้ง 2 รัฐต้องทำข้อตกลงในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันใหม่ โดยต้องส่งมอบตัวกันภายใน 20 วันนับแต่วันที่ได้ทำข้อตกลงกันใหม่ แต่ถ้าไม่สามารถส่งมอบตัวได้ภายในกำหนดอีกรัฐผู้รับคำร้องขอที่จะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นทันที⁶⁶

⁶³ Ibid. Article 7.

⁶⁴ Ibid. Article 8.

⁶⁵ Ibid. Article 10.

⁶⁶ Ibid. Article 11.

และหากมีคำขอให้ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนในความคิดเดียวกันนี้อีก รัฐผู้รับคำร้องจะส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะส่งตัวข้ามแดนอีกครั้งหรือไม่ ในประเด็นนี้ไม่มีการกำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ ดังนั้น เพื่อความชัดเจนและเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอมิให้ต้องถูกพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนสองครั้งในความคิดเดียวกันควรต้องมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในอนุสัญญาฯ ให้ชัดเจน

หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อตามอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรปมีวัตถุประสงค์เพื่อนำใช้ได้ 2 กรณี คือ กรณีแรกที่มีคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวจะต้องขอความยินยอมภายใน 10 วันนับแต่บุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับกุม เป็นกรณีที่รัฐผู้รับคำร้องขอไม่มีเหตุผลที่จะทำการกักขังหรือหน่วงเหนี่ยวผู้ต้องหาไว้ได้ ส่วนอีกกรณีหนึ่งจะต้องดำเนินการขอความยินยอมภายในระยะเวลา 10 ถึง 40 วันนับแต่ถูกจับ โดยต้องกระทำก่อนได้รับคำร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนอย่างเป็นทางการตาม

แม้ว่าหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อตามอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ จะให้สิทธิบุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยละสิทธิในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนและละสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ตาม แต่สิทธิบางประการที่บุคคลผู้ถูกร้องขอควรจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอตามหลักการพิจารณาคดีอาญาของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 14 อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ก็ได้ให้การคุ้มครองดังกล่าวคือ การแสดงเจตนาละสิทธิจะต้องกระทำต่อหน้าศาลภายหลังจากได้รับการแจ้งสิทธิที่ตนควรได้รับโดยละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้เพื่อเป็นหลักประกันว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าศาลบุคคลนั้นจะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม และการแสดงเจตนาต้องเกิดจากความสมัครใจบริสุทธิ์อย่างแท้จริงถึงบุคคลผู้ถูกร้องขอมิสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านทนายความ และล่าม โดยหากไม่สามารถจัดหาทนายความและล่ามได้รัฐผู้รับคำร้องขอต้องจัดให้ แสดงให้เห็นได้ว่าแม้อนุสัญญาฯ ฉบับนี้บัญญัติหลักการว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความรวดเร็วในระหว่างภาคีสมาชิก แต่ก็ยังบัญญัติให้หลักการมีความสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

3.6.2 อนุสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างภูมิภาคสหรัฐอเมริกา (Inter-America Convention on Extradition)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งในหลายประเทศที่ได้มีการพัฒนาหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าในอดีต โดยมีการนำหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบัญญัติไว้ในอนุสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างภูมิภาคสหรัฐอเมริกา (Inter-America Convention on extradition) เพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างภูมิภาคสหรัฐอเมริการวดเร็วมากยิ่งขึ้นและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ (Simplified Extradition) ไว้ใน ข้อ 21

ข้อ 21 กำหนดไว้ว่า “รัฐผู้รับคำร้องขออาจอนุญาตให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างไม่เป็นทางการได้ถ้าพิจารณาแล้วได้ความว่า

- a. ไม่มีกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอห้ามไว้
- b. บุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้ให้ความยินยอมที่ไม่อาจเพิกถอนได้เป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอ ในการจะสละสิทธิที่ได้รับจากกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามปกติ และความคุ้มครองที่จะได้รับจากกระบวนการดังกล่าว”⁶⁷

ขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในอนุสัญญาฉบับนี้ได้มีการกำหนดรูปแบบการให้ความยินยอมเหมือนกับทุกสนธิสัญญาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับนานาประเทศ คือ ความยินยอมจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและไม่อาจ

⁶⁷ Article 21 Simplified Extradition

The requested State may grant extradition without a formal extradition proceeding if;

- a. Its law do not expressly prohibit it ;
- b. The person sought irrevocably consent in writing to the extradition after being advised by a judge or other competent authority of his right to a formal extradition proceeding and the protection afforded by such a proceeding

เพิกถอนได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับอนุสัญญาอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 แล้ว ในอนุสัญญาฉบับนี้มีข้อบกพร่องในส่วนที่ไม่มีการระบุกำหนดระยะเวลาในการส่งมอบตัวบุคคลที่ให้ความยินยอมไว้ว่าจะต้องส่งมอบตัวข้ามแดนภายในระยะเวลาเท่าใดภายหลังจากให้ความยินยอม ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเพราะว่าวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเพื่อมิให้บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณา เนื่องจากในระหว่างที่รอเพื่อส่งมอบตัวบุคคลให้แก่รัฐผู้ร้องขอ บุคคลนั้นจะต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการส่งตัวข้ามแดน ฉะนั้นการส่งมอบตัวเร็วเท่าไรเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอมากเท่านั้น โดยถ้าไม่สามารถส่งมอบตัวได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นทันที เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ให้ความคุ้มครองสิทธิในการเคลื่อนไหวร่างกายของบุคคล และเมื่อทำการปล่อยตัวแล้วแต่ต่อมาจะมีคำร้องขอให้ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนในความผิดเดียวกันนั้นอีกรัฐผู้รับคำร้องขออาจปฏิเสธไม่ยอมส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อเป็นกระบวนการพิจารณาคดีที่มีความรวดเร็วส่งผลให้สิทธิต่าง ๆ ที่บุคคลผู้ถูกร้องขอควรจะได้รับคุ้มครองก็ต้องถูกละสิทธิไป ดังนั้น ในขณะที่บุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับกุมหรือถูกนำตัวมาศาลเพื่อสอบถามความยินยอมควรกำหนดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย โดยมีทนายความเข้าร่วมรับฟังการพิจารณาด้วย แต่ในอนุสัญญาฉบับนี้มีได้บัญญัติเรื่องสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางด้านทนายความ ทำให้ขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ

3.7 ความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในรูปแบบความตกลงทวิภาคี

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมาย Common law มีหลักในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนว่า รัฐใดที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการร้องขอให้ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ สหรัฐอเมริกาอาจปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ให้ก็ได้ อาจกล่าวได้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นสวรรค์สำหรับผู้กระทำความผิด(safe-haven)⁶⁸ จากเหตุนี้ทำให้สหรัฐอเมริกาได้ตกลงทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่างๆเป็นจำนวนมากในรูปแบบการตกลงแบบทวิภาคี เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2533 หรือสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998 (Extradition Treaty between the Government of the Swiss Confederation and the Government of the United States of America 1998) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในสนธิสัญญาที่สหรัฐอเมริกาทำกับต่างประเทศได้มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเอาไว้แทบทุกสนธิสัญญา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.7.1 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998(Extradition Treaty between the Government of the Swiss Confederation and the Government of the United States of America 1998) ได้บัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ใน ข้อ 18

ข้อ 18 กำหนดไว้ว่า “เมื่อบุคคลผู้ถูกต้องการตัวให้ส่งตัวข้ามแดนให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจเพิกถอนได้ยอมให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน หลังจากที่บุคคลนั้นได้รับคำแนะนำถึงสิทธิที่เขาจะได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของศาล รัฐผู้รับคำร้องขออาจอนุญาตให้มีการส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนได้โดยไม่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นทางการ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากสวิสเซอร์แลนด์ตามมาตรานี้ต้องอยู่ภายใต้หลักการดำเนินคดีเฉพาะเรื่อง”⁶⁹

⁶⁸ ชัยเกษม นิตสิริ. เล่มเดิม. หน้า 189.

⁶⁹ Article 18 Simplified Extradition

“If the person sought irrevocably agrees in writing to extradition after personally being advised by competent judicial authority of the right to formal extradition proceeding and the protection afforded by them, the Requested State may grant extradition without formal extradition proceeding. Extradition from Switzerland pursuant to this Article shall be subject to the rule of specialty.

ในสนธิสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย้อนขึ้น โดยวางหลักในเรื่องการให้ความยินยอมว่าจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังจากที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับการแจ้งถึงสิทธิที่เขาจะได้รับจากกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ของศาล และความยินยอมนี้ไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลังซึ่งสนธิสัญญาฉบับนี้มีลักษณะพิเศษ คือ กำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย้อนจะต้องอยู่ภายใต้หลักการดำเนินคดีเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นรัฐผู้ร้องขอจะนำบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนจากประเทศสวีเดนไปดำเนินคดีในความผิดอื่นนอกเหนือจากความผิดที่ได้ระบุมาในคำร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนไม่ได้ ตามบัญญัติข้อ 16 ของสนธิสัญญาฉบับนี้ เว้นแต่ได้ความว่าประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศสวีเดนได้ให้ความยินยอม หรือหลังจากบุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับการปล่อยตัวแล้วมิได้ออกจากรัฐผู้รับคำร้องขอภายใน 45 วันนับจากวันถูกปล่อยตัวหรือเดินทางกลับมาในรัฐผู้รับคำร้องขอด้วยความสมัครใจเอง⁷⁰

3.7.2 สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหพันธ์เยอรมัน ค.ศ. 1978 (Transmitting the extradition treaty between the United States of America and the Federal Republic of Germany ค.ศ.1978) ได้กำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย้อนในข้อ 18

ข้อ 18 ถ้าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนบุคคลผู้ถูกต้องการตัวให้แก่รัฐร้องขอไม่ต้องห้ามขัดแย้งตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอและบุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจเพิกถอนได้ยอมให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน หลังจากที่ถูกคนนั้นได้รับคำแนะนำถึงสิทธิที่เขาจะได้รับจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการและการคุ้มครองที่เขาจะสูญเสียจากกระบวนการพิจารณาดังกล่าวจากศาลหรือผู้พิพากษาศาลแขวงที่มีอำนาจ (competent magistrate) รัฐผู้รับคำร้องขออาจอนุญาตให้มีการส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนได้

---

⁷⁰ สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐบาลแห่งสหพันธ์รัฐสวีเดนกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1998 ข้อ 16 หลักการดำเนินคดีเฉพาะเรื่อง (Rule of Speciality).

โดยไม่ต้องดำเนินการพิจารณาอย่างเป็นทางการ ห้ามมิให้นำมาตรา 22(1) มาใช้บังคับกับกรณีนี้ (มาตรา 22(1) เป็นเรื่องหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง)⁷¹

เห็นได้ว่าสนธิสัญญาที่สหรัฐอเมริกาทำกับต่างประเทศดังที่กล่าวข้างต้นได้มีการบัญญัติวิธีการถึงผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ เพื่อให้สามารถดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กัน

---

⁷¹ Article 18 If the extradition of a person sought to the Requesting State is not obviously precluded by the laws of the Requested State and provided the person sought irrevocably agrees in writing to his extradition after personally being advised by a judge or competent magistrate of his right to formal extradition proceeding and the protection afforded by them that he would lose, the Requested State may grant his extradition without a formal extradition proceeding having taken place. In this case Article 22(1) shall not be applicable.

Article 22(1) A person who has been extradited under this Treaty shall not be proceeded against, sentenced or detained with a view to carrying out a sentence or detention order for any offense committed prior to his surrender other than that for which he was extradited, nor shall he be for any other reason restricted in his personal freedom, except in the following cases:

(a) When the State which extradited him consents thereto. A request for consent shall be submitted, accompanied by the documents mentioned in Article 14 and record established by a judge or competent officer of the statement made by the extradited person in respect of the request for consent. If under the law of the Requesting State the issuance of a warrant of arrest for the offence for which extradition is sought is not possible, the request may instead be accompanied by a statement issued by a judge or competent officer establishing that the person sought is strongly suspected of having committed the offense.

(b) When such person, having had the opportunity to leave the territory of the State to which he has been surrendered, has not done so within 45 days of his final discharge or has returned to that territory after leaving it. A discharge under parole or probation without an order restricting the freedom of movement of the extradited person shall be deemed equivalent to a final discharge.

ด้วยความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นมาตรการหนึ่งที่น่านาประเทศพัฒนาขึ้นใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่หลักเกณฑ์ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อในสนธิสัญญาของสหรัฐอเมริกาทั้ง 2 ฉบับข้างต้น จะเน้นที่หลักเกณฑ์ทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อโดยมิได้บัญญัติในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอเช่น สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางด้านทนายความ ล่าม เป็นต้น อันไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาที่ต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย ดังนั้นเพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องมีการบัญญัติให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายไว้ในสนธิสัญญาทั้งสองฉบับนี้ด้วย

สนธิสัญญาที่สหรัฐอเมริกาทำกับต่างประเทศทั้งสองฉบับได้บัญญัติยกเว้นหลักในเรื่องการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องไว้ในกรณีถูกส่งตัวข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ กล่าวคือ บุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อจะไม่อยู่ในความคุ้มครองของหลักเรื่องการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง โดยบุคคลที่ถูกส่งข้ามแดนมีโอกาสที่จะได้รับการพิจารณาคดีหรือลงโทษในความผิดอื่นที่มีได้ระบุนำในคำร้องขอส่งตัวข้ามแดนได้

หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อของสนธิสัญญาทั้งสองฉบับกำหนดให้รัฐผู้รับคำร้องขอมีหน้าที่แจ้งสิทธิต่างๆที่จะได้รับในการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการทราบก่อนที่บุคคลนั้นจะได้ออกความยินยอม เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับความที่เกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริง เนื่องจากว่าบุคคลผู้ถูกร้องได้รับทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับแล้วแต่ยินยอมที่จะสละและเรื่องกำหนดระยะเวลาในส่งมอบตัวผู้ร้ายข้ามแดน โดยหากบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ รัฐผู้รับคำร้องขอก็จะส่งมอบตัวให้แก่รัฐผู้ร้องขอภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้กำหนดไว้ในกติการะหว่างๆว่า“ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรได้รับการพิจารณาคดีด้วยความถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม”

3.8 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อในต่างประเทศ

นอกจากจะได้ศึกษาอนุสัญญาระหว่างประเทศและสนธิสัญญาทวิภาคีและสนธิสัญญาพหุภาคีในข้อ 3.6 และข้อ 3.7 มาแล้ว ในข้อ 3.8 นี้จะได้ศึกษาถึงวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในกฎหมายของต่างประเทศเพื่อมาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยต่อไป โดยจะทำการศึกษาวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อตามกฎหมายของประเทศแคนาดาและประเทศอังกฤษ

3.8.1 ประเทศแคนาดา⁷²

กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของแคนาดา ค.ศ. 1999 (Canada Extradition Act ค.ศ. 1999) ได้กำหนดให้บุคคลที่ถูกร้องขอสามารถให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อได้ โดยได้บัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้

ความยินยอม (consent)

ข้อ 70 (1) ภายหลังจากบุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่แล้ว บุคคลนั้นอาจจะให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาโดยยินยอมที่จะถูกควบคุมตัว

(2) เมื่อบุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้แสดงความยินยอมตามอนุมาตรา(1) ต่อหน้าผู้พิพากษาแล้ว ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(a) มีคำสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อรอการส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอต่อไป และ

(b) ต้องส่งสำเนาเอกสารความยินยอมให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพิจารณา

ข้อ 71 (1) ภายหลังจากบุคคลผู้ถูกต้องการตัวถูกจับหรือถูกนำตัวไปศาลแล้ว บุคคลนั้นอาจจะให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาโดยยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน

⁷² <http://www.Extradition Act1.htm>

(2) เมื่อบุคคลผู้ถูกต้องการตัวยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน ก่อนส่งตัวข้ามแดน ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(a) มีคำสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อรอการส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอต่อไป

(b) ต้องส่งสำเนาเอกสารความยินยอมให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พิจารณา

(3) เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้รับสำเนาเอกสารความยินยอมแล้ว หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่สามารถถูกส่งตัวข้ามแดนได้ ก็จะมีคำสั่งให้ส่งตัวบุคคลนั้นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป

(4) แม้บุคคลผู้ถูกต้องการตัวได้ให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนแล้ว หากเข้ากรณีดังต่อไปนี้ จะไม่สามารถส่งตัวข้ามแดนได้

- (a) ข้อ 43 (1) ภายในระยะเวลาใดก็ได้ก่อนครบกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่ผู้ถูกจับ ถูกนำตัวมายังศาล บุคคลผู้ถูกต้องการตัวสามารถให้ความยินยอมต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้รัฐมนตรีฯ ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน

(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจจะยอมรับความยินยอมของบุคคลผู้ถูกต้องการตัว แม้ว่าจะให้ความยินยอมหลังจากครบกำหนดเวลา 30 วัน ในกรณีที่รัฐมนตรีฯ เห็นว่าเหมาะสมอาจส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้

- (b) ข้อ 44(1) รัฐมนตรีฯ อาจปฏิเสธคำขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า

(a) การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนจะเป็นการไม่เป็นธรรม หรือจะถูกกดขี่

(b) คำร้องขอส่งตัวข้ามแดนมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลนั้นด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสถานะของบุคคล อาจจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากสาเหตุดังกล่าว

(2) รัฐมนตรีอาจปฏิเสธมิให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากคำร้องขอให้ส่งข้ามแดนระบุว่าเพื่อไปลงโทษประหารชีวิตภายใต้กฎหมายของรัฐภาคี

- (c) ข้อ 48(1) ถ้ารัฐมนตรี ๗ ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งที่ให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน รัฐมนตรี ๗ จะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลนั้นไป

(2) เมื่อรัฐมนตรี ๗ มีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลนั้น และบุคคลนั้นอ้างสิทธิการคุ้มครองตนเองในฐานะเป็นผู้ลี้ภัยภายใต้ Immigration and Refugee Protection Act รัฐมนตรี ๗ จะส่งเอกสารให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นต่อไป

- (d) ข้อ 62 (1) ห้ามมิให้มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

(a) หากไม่ส่งตัวข้ามแดนภายในระยะเวลา 30 วัน นับจากวันที่ถูกจับกุมเพื่อส่งมอบตัวข้ามแดน

(b) ถ้าอยู่ในระหว่างการอุทธรณ์หรือการทบทวนของศาลตามกฎหมายฉบับนี้จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยขั้นสุดท้ายที่สุดจากศาลอุทธรณ์หรือจากการทบทวนของศาล

(2) แม้ว่าระยะเวลาจะเกิน 30 วันแล้วตาม (1)(a) อาจมีการส่งตัวข้ามแดนได้ ถ้าได้บุคคลนั้นได้แสดงความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร

การละสิทธิในการพิจารณาคดีส่งตัวข้ามแดน (Waiver of Extradition)

ข้อ 72(1) ภายหลังจากบุคคลผู้ถูกต้องการตัวถูกจับหรือถูกนำตัวไปศาลแล้ว บุคคลนั้นได้ให้สิทธิในการพิจารณาคดีส่งตัวข้ามแดน (waive extradition) เป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษา

(2) เมื่อบุคคลที่ถูกต้องการตัวได้ละสิทธิภายใต้อนุมาตรา(1) ผู้พิพากษามีหน้าที่จะต้องแจ้งให้บุคคลนั้นทราบข้อความ ดังต่อไปนี้

(a) ผลลัพธ์ที่ตามมาภายหลังการละสิทธิ รวมถึงผลลัพธ์หลังจากการละสิทธิเรื่องความคุ้มครองตามหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง

(b) บุคคลนั้นจะถูกส่งมอบตัวให้แก่รัฐผู้ร้องขอโดยมิไม่ชักช้า

(3) ผู้พิพากษาจะต้อง

(a) มีคำสั่งควบคุมตัวบุคคลนั้นเพื่อส่งตัวข้ามแดน

(b) ส่งสำเนาเอกสารการละสิทธิและคำสั่งให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติ

ธรรมพิจารณา

(4) คำสั่งให้ส่งมอบตัวจะต้อง

(a) ระบุชื่อของบุคคลที่จะส่งมอบตัวให้ชัดเจน

(b) แจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบว่าจะส่งมอบตัวบุคคลนั้นให้

ข้อ 73 (1) ในกรณีที่บุคคลนั้นหลบหนีในระหว่างถูกควบคุมตัวเพื่อรอส่งตัวข้ามแดน ให้ใช้กฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาหรือถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามกฎหมายแคนาดา บังคับกับบุคคลที่ได้หลบหนี

(2) ในกรณีที่บุคคลนั้นหลบหนีในระหว่างถูกควบคุมตัวเพื่อรอส่งตัวข้ามแดน, เจ้าหน้าที่ที่ควบคุมตัวผู้หลบหนีมีอำนาจที่จะติดตามเพื่อทำการจับกุมได้

จากบทบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของแคนาดาได้วางหลักการให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนและสิทธิของบุคคลผู้ถูกต้องการตัวมีความชัดเจนมาก กล่าวคือ การแสดงความยินยอมจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้พิพากษา ภายหลังจากที่ผู้พิพากษาได้แจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ทราบถึงผลลัพธ์ภายหลังจากการละสิทธิและผลลัพธ์ภายหลังจากการละสิทธิเรื่องความคุ้มครองตามหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง ดังนั้น การละสิทธิโดยยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อจะรวมถึงการละสิทธิตามหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องด้วย คือ บุคคลผู้ถูกต้องการตัวมีสิทธิถูกดำเนินคดีในความผิดอื่นนอกเหนือจากความผิดที่รัฐผู้ร้องขอได้ยื่นคำร้องขอได้ โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากประเทศแคนาดาอีกครั้งหนึ่งตามข้อยกเว้นของหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่อง

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดาจะให้ผู้พิพากษาเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารในการพิจารณาเรื่องการให้ความยินยอมในการส่งตัวข้ามแดน โดยผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ในการสอบถามความยินยอมจาก

บุคคลผู้ถูกต้องการตัว หลังจากนั้นผู้พิพากษา ก็จะส่งเรื่องให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พิจารณาตัดสินใจว่าจะส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ บทบัญญัตินี้ยังได้กำหนด ข้อยกเว้นในเรื่องการให้ความยินยอมด้วย คือ แม้ว่าบุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะให้ความยินยอม ถูกส่งตัวข้ามแดน แต่ถ้าพิจารณาแล้วได้ความดังต่อไปนี้

1. การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนจะเป็นการไม่เป็นธรรม หรือจะถูกคดี
2. คำร้องขอส่งตัวข้ามแดนมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลนั้นด้วย สาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสถานของบุคคล อาจจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากสาเหตุดังกล่าว
3. หากคำร้องขอให้ส่งข้ามแดนระบุว่าเพื่อไปลงโทษประหารชีวิตภายใต้กฎหมายของ รัฐภาคี

ประเทศแคนาดาจะไม่ยินยอมให้มีการส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนแม้ว่าบุคคลจะได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนก็ตาม อันเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องต่อหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งบัญญัติว่ามนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่(Right to life) อันเป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลใดจะพรากชีวิตของผู้อื่นไปมิได้ รวมถึงกีดกัน กำหนดให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนด้วยความเป็นธรรมและทุกๆคนมีฐานะเท่าเทียมกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเชื้อชาติศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือ สถานะของบุคคล ดังนั้น จากหลักกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดาข้างต้นหากคดีใดที่มีโทษประหารชีวิตประเทศแคนาดาก็จะไม่ส่งมอบตัวให้แม้บุคคลนั้นจะให้ยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนก็ตาม แสดงให้เห็นว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดาเล็งเห็นถึงความสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศฯ แต่จากการศึกษาของผู้เขียนประเทศแคนาดาได้เคยมีคำสั่งให้ส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอ ทั้งที่รู้ว่าเมื่อส่งตัวข้ามแดนไปแล้วบุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องถูกประหารชีวิต เช่น คดี *Canada v. Ng.* ที่ประเทศแคนาดาตัดสินให้ส่งตัว Ng ไปให้ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งที่รู้ว่า Ng อาจถูกประหารชีวิตโดยวิธีการใช้แก๊สรมให้ขาดอากาศหายใจตายอย่างทรมาน ในคดีนี้ต่อ

มาได้รับการชี้ขาดโดย UN Human Rights Committee ว่าขัดต่อหลักการในมาตรา 7 ของ ICCPR ที่ห้ามการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการทารุณ หรือ คดี *Canada v. Kindle* ที่ประเทศแคนาดาตัดสินให้ส่งตัว Kindle เป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งที่รู้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาคงต้องประหารชีวิตจำเลย ส่วนในประเด็นเรื่องระยะเวลาในการส่งมอบตัวข้ามแดนกำหนดให้มีการส่งมอบตัวให้แก่รัฐผู้ร้องขอภายในเวลา 30 วันนับแต่วันที่ได้ให้ความยินยอมเพื่อให้บุคคลนั้นถูกส่งตัวข้ามแดน ด้วยความรวดเร็ว โดยมีต้องถูกควบคุมตัวนานเกินกรณีจำเป็น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนในการเคลื่อนไหวร่างกายตามหลักกติการะหว่างประเทศ⁷³

3.8.2 ประเทศอังกฤษ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษมีหลักว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่ามีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อกันเท่านั้น⁷⁴ กระบวนการพิจารณาของศาลจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่ (A Prima Facia Case) ซึ่งความเข้มงวดจะมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา คือ การไต่สวนจะใช้ระยะเวลาสั้นกว่าจะมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่กันซึ่งแม้บุคคลผู้ถูกร้องขอจะยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนก็จะกระทำมิได้ โดยก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษ ค.ศ. 1989 (Extradition Act 1989) ประเทศอังกฤษไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการใดที่กำหนดเกี่ยวกับเรื่องความยินยอมในการสมัครใจถูกส่งตัวบุคคลข้ามแดน หากบุคคลผู้ถูกต้องการตัวยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน โดยสละสิทธิในการต่อสู้คดี รัฐผู้รับคำร้องขอก็ไม่สามารถส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนได้ในทันทีเนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ส่งผลให้กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษเกิดความล่าช้าและไม่มีความยืดหยุ่น⁷⁵ และไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงกระบวนการพิจารณาคดีที่ไม่จำเป็นได้ ประเทศอังกฤษเคยมีกรณีตัวอย่างที่บุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน เป็นคดีระหว่าง *R v Governor of Brixton Prison, ex parte Syed Akbar*, CO/3690/96 Divisional Court (Rose LJ and Kay J) กรณีของคดี

⁷³ ศิน สุจรัส. (2547). เอกสารประกอบการสอนวิชาสิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. หน้า 2.

⁷⁴ I.A. Shearer. Op.cit. p. 24.

⁷⁵ Alun Jones, Q.C. (2001). *Jones on extradition and mutual assistance*. p. 383.

นี่ถือเป็นตัวอย่างปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษในกรณีผู้ถูกร้องขอยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยไม่ผ่านการพิจารณาไต่สวนของศาลเนื่องจากไม่มีกฎหมายภายในบัญญัติขึ้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ จำเลยถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานถึง 14 เดือนจึงถูกปล่อยตัวในเวลาต่อมา และคดีนี้ยังถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1989 ประเทศอังกฤษได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1989 (Extradition Act 1989) โดยกำหนดเรื่องการให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้จึงทำให้บุคคลผู้ถูกร้องขอสามารถที่จะสละสิทธิของตนเองและยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังรัฐที่ร้องขอได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงได้กำหนดฟอร์มการลงลายมือชื่อในการให้ความยินยอมไว้อย่างชัดเจนด้วย

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมีบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1989 (Extradition Act 1989) มาตรา 14 และใน paragraph 9 of schedule 1

มาตรา 14 บัญญัติว่า :

“(1) บุคคลนั้นอาจแจ้งให้ทราบว่าคุณขอสละสิทธิที่จะได้รับจากการพิจารณาคดีตามมาตรา 11

(2) การแจ้งให้ทราบตามมาตรานี้ที่มีการกำหนดในประเทศอังกฤษและเวลส์ได้กำหนดวิธีการไว้ตามมาตรา 144 The Magistrates Courts(Extradition) Rule 1989 และจะต้องไม่เกิดความเสียหายตามอนุมาตรา (1) จะต้องมีการออกกฎที่กำหนดอำนาจของผู้พิพากษาในการออกคำสั่งให้ทำการพิจารณาเพื่อส่งตัวข้ามแดน โดยความยินยอมภายหลังจากที่บุคคลนั้นถูกจับ

(3) การแจ้งให้ทราบตามมาตรานี้ที่มีการใช้ในสก๊อตแลนด์จะกำหนดวิธีให้ศาลสูงตามกฎหมาย Adjournal และ sheriff มีคำสั่งควบคุมตัวบุคคลเพื่อส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนโดยความยินยอมภายหลังจากที่ถูกจับกุม

(4) การออกคำสั่งตามมาตรานี้จะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และถ้าไม่มีการส่งมอบตัวภายในกำหนด 1 เดือนหลังจากมีคำสั่ง ศาลสูงจะต้องปล่อยตัวจำเลย เว้นแต่จะหาเหตุผลที่เหมาะสมมาแสดงเหตุแห่งการล่าช้า

รวมถึงในมาตรา 144 ของ The Magistrates Courts 1980 และกฎข้อ 5 และข้อ 6 ของ The Magistrates Courts(Extradition) Rule 1989 ได้กำหนดเรื่องการแจ้งให้ทราบถึงการสละสิทธิในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อตามมาตรา 14 หรือใน paragraph 9 of schedule 1 และได้กำหนดรูปแบบของการสละสิทธิในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ 2 รูปแบบ⁷⁶ คือ

a. รูปแบบที่ 1 กำหนดสำหรับการสละสิทธิที่ใช้สำหรับออกหมายสั่งให้ส่งตัวผู้ถูกคุมขังมาศาล (habeas corpus) และสิทธิที่จะไม่ถูกส่งตัวข้ามแดนภายในระยะเวลา 15 วันภายหลังจากถูกควบคุมตัว (committal)

b. รูปแบบที่ 2 กำหนดสำหรับจำเลยในคดีที่จะแสดงความยินยอมในการมีคำสั่งควบคุมตัวก่อนเริ่มการพิจารณาคดี และการส่งตัวข้ามแดนจะต้องกระทำก่อนระยะเวลา 15 วันสิ้นสุดลง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับนี้มิได้บัญญัติขั้นตอนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อให้มีความชัดเจน จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนใหม่ ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในคดีของ Akbar ซึ่งผู้เขียนจะได้ยกข้อเท็จจริงของคดีต่อไป

ในปัจจุบันประเทศอังกฤษได้มีการยกเลิกกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1989 โดยมีการบัญญัติกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ขึ้น คือ กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 2003 (Extradition Act 2003) กฎหมายฉบับนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ด้วย โดยกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับนี้ได้แบ่งรูปแบบกระบวนการพิจารณาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนออกเป็น 2 ประเภท คือ PART 1 EXTRADITION TO CATEGORY 1 TERRITORIES ซึ่งใช้บังคับกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันของสหภาพยุโรป(EU member States) คือ ประเทศเบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน และสวีเดน และ PART 2 EXTRADITION TO CATEGORY 2

⁷⁶ Clive Nicholls QC , Clare Montgomery QC and Julian B.Knowles. Op.cit. p.153.

TERRITORIES ใช้บังคับกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่างๆกว่า 107 ประเทศ⁷⁷
เช่นประเทศไทย มาเลเซีย ออสเตรเลีย ซิลี อิตาลี เยอรมัน โปแลนด์ กรีซ เป็นต้น⁷⁸

PART 1 EXTRADITION TO CATEGORY 1

มาตรา 45 การให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

(1) บุคคลซึ่งถูกจับตัวภายใต้หมายจับอาจให้ความยินยอมเพื่อส่งตนเองข้ามแดนไปยังดินแดนตามที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1 โดยจะต้องมีการออกหมายโดยศาลเพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวข้ามแดน

(2) บุคคลที่ถูกจับตัวตามมาตรา 5 อาจให้ความยินยอมเพื่อให้มีการส่งตัวเขาไปยังดินแดนที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1

(3) ถ้าบุคคลที่ได้ให้ความยินยอมเพื่อให้มีการส่งตนเองไปยังประเทศที่ร้องขอตามมาตรา 5 บุคคลนั้นจะต้องสละสิทธิที่เขาพึงจะได้รับ(นอกเหนือจากการให้ความยินยอม) รวมถึงการสละสิทธิที่เขาจะได้รับจากประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1 สำหรับความผิดที่ได้กระทำก่อนที่เขาจะถูกส่งตัวข้ามแดนด้วย

(4) การให้ความยินยอมตามมาตรา 5 นี้จะต้อง

- (a) ให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา(ที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น)
- (b) ความยินยอมต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
- (c) การให้ความยินยอมจะเพิกถอนไม่ได้

(5) บุคคลนั้นไม่อาจถือว่าได้ให้ความยินยอมเพื่อส่งตนเองไปยังรัฐผู้ร้องขอตามมาตรา 5 นี้ได้ เว้นแต่

(a) บุคคลนั้นได้ไปแสดงตัวต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นในเวลาที่เขาได้ให้ความยินยอม

⁷⁷ <http://www.statewatch.org/new/2004/jan/06extradition.htm>

⁷⁸ Arvinder Sambei and John R.W.D. Jones. (2003). **Extradition Law Handbook**. p. 497.

(b) บุคคลนั้นเป็นบุคคลซึ่งอนุมาตรา(6) กำหนดไว้

(6) อนุมาตรานี้ใช้บังคับกับบุคคลซึ่งมีข้อกำหนดต่อไปนี้

(a) บุคคลนั้นได้รับการแจ้งสิทธิในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมาย และเขามีโอกาสยื่นคำขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายแต่เขาปฏิเสธหรือไม่ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือดังกล่าว

(b) บุคคลนั้นได้ยื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายแต่คำร้องขอของเขาถูกปฏิเสธ

(c) บุคคลนั้นได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายแล้ว แต่ต่อมาถูกถอนความช่วยเหลือ

(7) ในกรณีตามอนุมาตรา(6) “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย” หมายถึง

(a) ในสหราชอาณาจักรและเวลส์ หมายถึง สิทธิการมีตัวแทนต่อสู้คดีในศาลซึ่งได้รับเงินช่วยเหลือจากคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งเป็นบริการหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการต่อสู้คดีอาญา

(b) ในสกอตแลนด์การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจกระทำได้ตามบทบัญญัติของมาตรา183(a) แห่งกฎหมายฉบับนี้

(c) ในไอร์แลนด์เหนือการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายฟรีตามมาตรา 184 และมาตรา 185 แห่งกฎหมายฉบับนี้

(8) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุมาตรา (5) บุคคลจะถือว่าได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าศาลโดยชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความเป็นตัวแทนของเขาในกระบวนการพิจารณาคดีที่กระทำต่อหน้าศาลที่มีอำนาจ

มาตรา 46 คำสั่งอนุญาตให้มีการส่งตัวข้ามแดนภายหลังจากบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมแล้ว

(1) ภาตรานี้จะนำมาบังคับใช้ต่อเมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมส่งตัวข้ามแดนตามมาตรา 45

(2) ผู้พิพากษาจะต้องมีคำสั่งควบคุมหรือคุมขังบุคคลผู้ถูกร้องขอหรืออนุญาตให้ประกันตัว

(3) ถ้าผู้พิพากษามีคำสั่งให้คุมขังบุคคลผู้ถูกร้องแล้ว ผู้พิพากษาอาจมีคำสั่งอนุญาตให้บุคคลนั้นได้รับการประกันตัวในภายหลังได้

(4) ถ้าผู้พิพากษาไม่ได้กำหนดวันตามมาตรา 8 ซึ่งเป็นวันที่เริ่มทำการพิจารณาคำร้องขอส่งตัวข้ามแดน ผู้พิพากษาก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดวันอีกก็ได้

(5) ถ้าการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เริ่มขึ้นแล้ว ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั้นต่อไป หรือไม่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 ถึงมาตรา 25

(6) ภายในระยะเวลา 10 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน ผู้พิพากษาต้องพิจารณาคดีและทำคำสั่งเพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวไปยังประเทศที่ร้องตาม CATEGORY 1

(7) อนุมาตรา(6) จะมีผลบังคับใช้กับมาตรา 48 และมาตรา 51 ด้วย

(8) ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามภายในระยะตามอนุมาตรา(6) กำหนดไว้ และบุคคลผู้ให้ความยินยอมได้ทำคำร้องต่อศาลขอให้ศาลปล่อยตัวเขา ศาลจะต้องมีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลนั้นไป

มาตรา 47 การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยความยินยอมไปยังประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1

(1) ภาตรานี้จะใช้บังคับในกรณีที่ผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีทำคำสั่งภายใต้มาตรา 46(6) เพื่อส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนไปยังประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1

(2) บุคคลผู้ที่ได้ให้ความยินยอมจะต้องถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1 ก่อนสิ้นสุดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

(3) ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเพื่อส่งมอบตัวข้ามแดนคือ

(a) ระยะเวลา 10 วันนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน หรือ

(b) ถ้าผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกหมายตามที่กำหนดใน Part 1 ตกลงให้กำหนดเป็นวันอื่น ก็จะต้องส่งตัวข้ามแดนภายในระยะเวลา 10 วันนับจากวันที่ได้กำหนดขึ้นใหม่

(4) ถ้าไม่มีการส่งตัวข้ามแดนภายในเวลาที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา(2) และบุคคลที่ได้ให้ความยินยอมได้ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งปล่อยตัวเขา ศาลจะต้องมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเขาไป เว้นแต่จะแสดงได้ว่าการล่าช้านั้นเกิดจากเหตุอันสมควร

(5) ถ้าก่อนที่บุคคลจะถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 1 ผู้พิพากษาได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ว่าหมายตาม Part 1 ถูกเพิกถอนแล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(a) ไม่ให้นำอนุมาตรา(2) มาใช้บังคับ และ

(b) ผู้พิพากษาต้องมีคำสั่งปล่อยตัวบุคคลนั้นไป

PART 2 EXTRADITION TO CATEGORY 2 TERRITORIES

มาตรา 127 การให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดน : บททั่วไป

(1) บุคคลผู้ถูกจับภายใต้หมายจับที่ออกตามมาตรา 71 อาจให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนให้แก่ประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 2 ซึ่งมีคำร้องขอให้ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนได้

(2) บุคคลผู้ถูกจับตามหมายจับกุมตัวชั่วคราวอาจให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนให้แก่ประเทศที่กำหนดไว้ใน CATEGORY 2 ซึ่งบุคคลนั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือได้มีคำพิพากษาคัดสินว่าเขากระทำความผิด

- (3) การให้ความยินยอมตามมาตรา^๖นี้จะต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้
- (a) จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร
  - (b) ไม่อาจเพิกถอนได้
- (4) การให้ความยินยอมภายใต้มาตรา^๖นี้กระทำลงก่อนที่คดีของบุคคลผู้ให้ความยินยอมจะถูกส่งไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย(The Secretary of State) พิจารณาว่าจะทำการส่งตัวบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ จะต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาผู้มีอำนาจ
- (5) การให้ความยินยอมตามมาตรา^๖นี้ในกรณีอื่น ๆ จะต้องกระทำต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย
- (6) บุคคลนั้นไม่อาจถือว่าได้ให้ความยินยอมเพื่อส่งตนเองไปยังรัฐผู้ร้องขอตามมาตรา^๖นี้ได้เว้นแต่
- (a) บุคคลนั้นได้ไปแสดงตัวต่อหน้าผู้พิพากษาผู้มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นในเวลาที่เขาได้ให้ความยินยอม หรือ
  - (b) บุคคลนั้นเป็นบุคคลตามที่อนุมาตรา(7) กำหนดไว้
- (7) อนุมาตรา^๖นี้จะบังคับใช้กับบุคคลดังต่อไปนี้
- (a) บุคคลนั้นได้รับการแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายและเขามีโอกาสยื่นคำขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายแต่เขาปฏิเสธหรือไม่ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือดังกล่าว
  - (b) บุคคลนั้นได้ยื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายแต่คำร้องขอของเขาถูกปฏิเสธ
  - (c) บุคคลนั้นได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายแล้ว แต่ต่อมาถูกถอนความช่วยเหลือ

(8) ในกรณีตามอนุมาตรา(7) “การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย” หมายถึง

(a) ในสหราชอาณาจักรและเวลส์ หมายถึง สิทธิการมีตัวแทนต่อสู้คดีในศาลซึ่งได้รับเงินช่วยเหลือจากคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งเป็นบริการหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการต่อสู้คดีอาญา

(b) ในสก๊อตแลนด์การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจกระทำได้ตามมาตรา 183(a) แห่งกฎหมายฉบับนี้

(c) ในไอร์แลนด์เหนือการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายฟรี โดยอาจกระทำได้ตามบทบัญญัติของมาตรา 184 และมาตรา 185 แห่งกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 128 การให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนก่อนที่จะส่งคดีไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(1) มาตรานี้จะบังคับใช้กับบุคคลที่ให้ความยินยอมตามมาตรา 127 ต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจ

(2) ถ้าผู้พิพากษาไม่ได้กำหนดวันเพื่อการพิจารณาคดีตามมาตรา 75 และ 76 ซึ่งเป็นวันที่เริ่มทำการพิจารณาคดีคำร้องขอส่งตัวข้ามแดน ผู้พิพากษาก็ไม่มีความจำเป็นจะต้องกำหนดวันอีกก็ได้

(3) ถ้าการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้เริ่มขึ้นแล้ว ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีนั้นอีกต่อไป หรือไม่ต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 ถึงมาตรา 91

(4) ผู้พิพากษาจะต้องส่งเรื่องไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวสมควรถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังรัฐที่ร้องขอหรือไม่

(5) บุคคลจะต้องทำการสละสิทธิต่างๆที่เขาไม่ควรจะต้องถูกดำเนินคดีในดินแดนประเภทที่ 2 (ต่างหากจากความยินยอม) สำหรับความผิดที่กระทำลงก่อนที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในของประเทศไทย ซึ่งการนำมาบังคับใช้ก็จะมี การแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ CATEGORY 1 ใช้กับการออกหมายจับและการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในระหว่างสมาชิกของสหภาพยุโรป(European Arrest Warrant) และใน CATEGORY 2 ใช้บังคับกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ระหว่างประเทศต่างๆ ได้ที่ กำหนดไว้ใน CATEGORY 2 โดยมี Article 69(1) ของ Extradition Act 2003 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย(Home Secretary) กำหนดกฎข้อบังคับใน CATEGORY 2⁷⁹ โดยทั้งสอง CATEGORY ได้มีการกำหนดเรื่องความยินยอมในกรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ในลักษณะที่เหมือนกัน พอสรุปหลักเกณฑ์ได้ดังต่อไปนี้ บุคคลผู้ถูกร้องขอต้องแสดงความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาตัดสิน ซึ่งความยินยอมนี้ไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ว่าบุคคลผู้ถูกร้องขออาจไม่ให้ความยินยอมได้หากไม่ได้รับ ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ในกรณีของประเทศไทยถือว่า การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเป็นบทบังคับที่รัฐจะต้องจัดหาแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอ

ใน CATEGORY 1 ซึ่งใช้บังคับระหว่างสหภาพยุโรปได้กำหนดระยะเวลาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ โดยกำหนดให้ภายใน 10 วันนับแต่วันที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม ผู้พิพากษาต้องพิจารณาคดีและทำคำสั่งเพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวไปยังรัฐผู้รับคำร้องขอ และเมื่อศาลมีคำสั่งประการใดแล้วก็ไม่ต้องส่งเรื่องไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้มีคำสั่งว่าจะส่งตัวข้ามแดนหรือไม่อีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้ขั้นตอนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรปกระทำไ้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจะแตกต่างจากใน CATEGORY 2 ที่มีได้กำหนดระยะเวลาในการส่งตัวข้ามแดนไว้ภายหลังจากบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม แม้บุคคลผู้ถูกร้องขอจะได้ให้ความยินยอมแล้วรัฐผู้รับคำร้องขออาจจะส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอเมื่อไรก็ได้โดยมิได้ระยะเวลาที่กำหนดไว้ เมื่อผู้พิพากษามีคำสั่งอย่างไรแล้วก็ต้องส่งเรื่องไปให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้พิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวสมควรจะถูกส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ ซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนการส่งตัวข้ามแดน อาจกล่าวได้ขั้นตอนในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อที่บังคับใช้ใน CATEGORY 1 มีความรวดเร็วกว่า

⁷⁹ <http://www.statewatch.org/new/2004/jan/06extradition.htm>

ใน CATEGORY 2 ในบทบัญญัติทั้งสอง CATEGORY มิได้กำหนดข้อยกเว้นในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้อย่างชัดเจนเหมือนเช่นประเทศแคนาดา ดังนั้น จึงควรนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติมาปรับใช้กับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้

กรณีศึกษาในเรื่องการให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนของประเทศอังกฤษ

ความยินยอมของบุคคลในการสละสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีคดีเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษระหว่าง R v Governor of Brixton Prison, *ex parte* Syed Akbar, CO/3690/96 Divisional Court (Rose LJ and Kay J), 29 October 1996[1997] CLY 2438 ข้อเท็จจริงในคดี Akbar⁸⁰ เป็นกรณีที่จำเลยได้สมัครใจยินยอมมอบตัว คือ จำเลยเป็นลูกจ้างของธนาคารถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนครั้งแรกจากประเทศฝรั่งเศสไปประเทศอังกฤษในปี 1991 ในความผิดฐานทำบัญชีเท็จ (false accounting) และถูกส่งตัวข้ามแดนครั้งที่ 2 ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาในความผิดฐานฟอกเงินซึ่งเป็นความผิดที่มีความสัมพันธ์กับความผิดที่ถูกส่งตัวข้ามแดนไปยังประเทศอังกฤษ

Akbar ถูกตัดสินว่ามีความผิดและถูกพิพากษาจำคุก 6 ปี และจำเลยได้รับการปล่อยตัวในเดือนกันยายน ปี 1995 ต่อมารัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ขอให้ประเทศอังกฤษจับกุมตัวจำเลยชั่วคราวในข้อหาบุกรุกโรงซึ่งไม่ใช่ความผิดที่ได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในประเทศฝรั่งเศส และไม่มีการร้องขออย่างเป็นทางการให้ส่งตัวจำเลยข้ามแดนจากเจ้าหน้าที่ของประเทศสหรัฐอเมริกาให้กับประเทศอังกฤษในความผิดฐานฟอกเงินเนื่องจากถือว่าเป็นความผิดที่มีความสัมพันธ์กับความผิดที่ประเทศอังกฤษร้องขอ

The Secretary of State ได้ออกคำสั่งให้ทำการจับกุมตัวจำเลยในข้อหาบุกรุกโรงในเดือนตุลาคมปี 1995 โดยจำเลยถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาของศาล ต่อมา The Secretary of State ได้สอบถามความยินยอมจากรัฐบาลฝรั่งเศสเพื่อให้มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนอีกครั้ง (re extradition) ภายใต้ Article 15 ของ European convention on extradition, 1957⁸¹

⁸⁰ Alun Jones, Q.C. Op.cit. pp. 385-389.

⁸¹ European Convention on Extradition 1957, Article 15 “Except as provided for in Article 14, paragraph 1.b, the requesting Party shall not, without the consent of the requested Party, surrender to another Party or

การพิจารณาของจำเลยถูกเลื่อนออกไปเรื่อยๆ ทำให้จำเลยได้ตัดสินใจที่จะสละสิทธิของตนยอมให้มีการควบคุมตัวเขาไว้ โดยจำเลยได้ลงนามในการสละสิทธิภายใต้ข้อกำหนดของ The Magistrates Courts(Extradition) Rule 1989 จำเลยเข้าใจว่าถ้ารัฐบาลฝรั่งเศสไม่ให้ความยินยอมภายในกำหนด 1 เดือน ซึ่งจำเลยสามารถร้องขอให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวได้ตาม Schedule 1 paragraph 9(4) รัฐบาลไม่ส่งมอบตัวเขาให้ประเทศสหรัฐอเมริกาภายในกำหนด 1 เดือน โดยแบบฟอร์มที่ Akbar ลงชื่อมีลักษณะเหมือนแบบฟอร์มที่ 2 แต่มีการเพิ่มข้อความว่า

“โดยได้รับคำแนะนำอย่างถูกต้อง ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน extradition Act 1989 จัดไว้ให้”

ต่อมาทนายความของ Akbar ได้ทำหนังสือไปยัง Treasury Solicitor โดยกล่าวว่า การให้ความยินยอมของ Akbar เป็นเพียงเรื่องการควบคุมตัวเท่านั้น

The Secretary of State กล่าวว่า Akbar ได้สละสิทธิต่างๆที่เขาพึงได้รับทุกกรณีและไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาให้จำเลยขอความยินยอมจากรัฐบาลฝรั่งเศสก่อน

ศาล (The Divisional Court) ได้ชี้แจงว่า การให้ความสมัครใจในการส่งตัวกลับเมื่อตอนร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้และไม่มีการบัญญัติเรื่องการส่งตัวข้ามแดนอีกครั้ง(re-extradition) ไว้จึงก่อให้เกิดความยุ่งยากในการให้เหตุผลในคำพิพากษารวมถึงจำเลยลงนามไม่ถูกต้องตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ โดย Akbar มีเจตนาที่จะสละสิทธิเฉพาะในเรื่องการถูกควบคุมตัวเท่านั้น

ต่อมา Akbar ได้ขอเพิกถอนการสละสิทธินั้นต่อหน้าผู้พิพากษาและถูกควบคุมตัวตามหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ กรณีดังกล่าวนี้ตาม paragraph 10 of schedule 1 ถ้าจำเลยไม่ถูกส่งมอบตัวภายในกำหนด 2 เดือน ศาลสูงจะต้องมีคำสั่งปล่อยตัวบุคคลนั้นไป เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานเพียงพอว่ามีเหตุสมควรอย่างไรที่ทำให้ไม่สามารถส่งมอบตัวจำเลยข้ามแดนได้

---

to a third State a person surrendered to the requesting Party and sought by the said other Party or third State in respect offences committed before his surrender. The requested Party may request the production of the documents mentioned in Article 12 , paragraph 2.

มีฉะนั้น ศาลต้องปล่อยตัวจำเลยไป คดีนี้รัฐบาลฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความยินยอมในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกครั้ง (re-extradition) และไม่ปรากฏเหตุแห่งความล่าช้า ดังนั้น ศาลสูงจึงได้มีคำสั่งปล่อยตัว Akbar ซึ่ง Akbar ได้ถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลาจนถึง 14 เดือน

จากคดีของ Akbar แสดงให้เห็นได้ว่าหากต้องการที่จะให้ความยินยอมในการสละสิทธิของตนในการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนรัฐผู้รับคำร้องควรที่จะมีกฎหมายบัญญัติออกมารองรับเนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเป็นรูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เป็นการกระทบต่อสิทธิบางประการของบุคคลผู้ถูกร้องขอ ดังนั้น หากนำมาปฏิบัติควรจะต้องมีกฎหมายบัญญัติออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดขั้นตอนต่างๆของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ให้มีความชัดเจนและต้องมีการแจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วยเพื่อให้บุคคลผู้ถูกร้องขอสามารถเข้าใจถึงสิทธิที่ตนเองจะได้รับ สถานิติบัญญัติควรที่จะกำหนดบทควบคุมออกมาให้มีความชัดเจนภายหลังจากที่จำเลยสละสิทธิแล้ว ว่าเมื่อจำเลยได้ให้ความยินยอมแล้วรัฐผู้รับคำร้องจะต้องปฏิบัติอย่างไร และต้องมีการส่งตัวบุคคลข้ามแดนภายในระยะเวลาเท่าไรมีฉะนั้น จะเป็นอย่างกรณีของ Akbar ที่ถูกควบคุมตัวนานถึง 14 เดือน

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อของประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดา ผู้เขียนเห็นว่าทั้งสองประเทศมีการกำหนดหลักการเรื่องความยินยอมที่มีความชัดเจนแม้จะเน้นที่ความรวดเร็วของขั้นตอนการส่งตัวข้ามแดนเป็นสำคัญแต่ก็ยังมีหลักการที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขออยู่ด้วย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอหรือ ต้องมีการแจ้งสิทธิในบุคคลผู้ถูกร้องขอทราบก่อนที่จะตัดสินใจให้ความยินยอมเป็นต้น แต่หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อของประเทศแคนาดาจะบัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอมีความชัดเจนมากกว่าในประเทศอังกฤษ เพราะว่าประเทศแคนาดาจะบัญญัติไว้ในกรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อโดยเฉพาะ เช่น แม้ว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนแต่หากได้ความว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องถูกลงโทษประหารชีวิต หรือหากได้ความว่าการถูกส่งตัวข้ามแดนจะทำให้บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเพราะคำร้องขอส่งตัวข้ามแดนมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลนั้นด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพ

ทางร่างกาย หรือสถานะของบุคคล อาจจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากสาเหตุดังกล่าว ประเทศแคนาดาอาจจะปฏิเสธไม่ส่งตัวบุคคลนั้นข้ามแดนได้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อของประเทศแคนาดาจะคำนึงถึงสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอมากกว่าจะมีเจตนาที่จะส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเดียว

กระบวนการพิจารณาในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อเป็นเรื่องการที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ละสิทธิที่ตนเองจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน และโดยหลักการแล้วกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติจะมีมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอเช่น การคุ้มครองที่จะไม่ให้มีการส่งผู้ตัวข้ามแดนหากความผิดที่ถูกร้องขอมีโทษประหารชีวิต หรือ ห้ามมิให้มีการส่งตัวข้ามแดนหากได้ความว่าบุคคลจะถูกกระทำทารุณ ทารุณโหดร้าย เป็นต้น แต่หลักการคุ้มครองดังกล่าวนี้ไม่มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในตัวกฎหมายหรือสนธิสัญญาต่างๆ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะต้องมีการนำหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติมาปรับใช้กับหลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อด้วย รวมถึงมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลที่ถูกร้องขออย่างเพียงพอในขั้นตอนของการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ เช่น การให้สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย เป็นต้น และต้องมีการกำหนดเรื่องระยะเวลาในการส่งมอบตัวภายหลังจากความยินยอมแล้วด้วยโดยต้องคำนึงถึงความรวดเร็วเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นว่าแม้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะมีขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการแก้ไขความบกพร่องในเรื่องความล่าช้าของกระบวนการส่งตัวข้ามแดนแบบปกติ แต่ก็ควรที่จะมีมาตรการที่ช่วยคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนควบคู่กันไปด้วย

หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ สิทธิในการมีทนายความ หรือ สิทธิในการได้รับการแจ้งสิทธิอย่างเพียงพอ หรือ ระยะเวลาในการถูกส่งตัวข้ามแดนภายหลังจากที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม เป็นต้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยถือว่าเป็นประเด็นความสำคัญที่ประเทศไทยต้องนำมา

บัญญัติไว้ร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ... เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอ
ที่ยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน

D
P
U

บทที่ 4

วิเคราะห์กระบวนการคุ้มครองสิทธิ

ของบุคคลผู้ถูกร้องขอในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา หรือสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี โดยได้มีการนำรูปแบบวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบใหม่อันจะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้นมาบัญญัติไว้ในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยได้กระทำกับประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันหลายฉบับรวมถึงในร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. .... ด้วย คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ แต่เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อยังเป็นวิธีการใหม่่มากสำหรับประเทศไทย ขั้นตอนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ยังไม่มีการกำหนดออกมาให้มีความชัดเจน ดังนั้น จึงอาจทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคบางประการในการปฏิบัติ

4.1 ปัญหาและอุปสรรคของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

4.1.1 การขาดหลักเกณฑ์ของกฎหมายภายใน

(1) พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472

การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะเริ่มต้น เมื่อมีคำร้องขอจากรัฐบาลต่างประเทศโดยวิธีทางการทูต(Diplomatic channel) มายังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อให้พิจารณาคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยในกรณีที่ประเทศไทยไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับรัฐผู้ร้องขอ ถ้ารัฐบาลไทยเห็นสมควรก็อาจจะส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอข้ามแดนได้โดยอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ และหลักตอบแทนระหว่างกัน ทั้งนี้ เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2538

ที่ทำให้กระทรวงการต่างประเทศใช้ดุลยพินิจแทนรัฐบาลไทย ในกรณีที่เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่กระทบต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรและความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศอย่างยิ่ง ในทางปฏิบัติ กระทรวงการต่างประเทศจะพิจารณาด้วยว่าในคำร้องขอดังกล่าวจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทยเมื่อประเทศไทยร้องขอตามหลักกติกายกเว้นปฏิบัติหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นสมควรกระทรวงการต่างประเทศก็จะส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อสั่งจับกุมบุคคลผู้ต้องการตัวหรือขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลดังกล่าวพร้อมทั้งแจ้งสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อให้พิจารณาดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป โดยในกรณีที่จับกุมตัวบุคคลผู้ต้องการตัวได้แล้ว กระทรวงมหาดไทยจะขอให้พนักงานอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีต่อไป แต่ถ้าในกรณีที่เป็นการเร่งด่วนรัฐบาลต่างประเทศจะขอให้จับกุมตัวชั่วคราวและคุมขังจำเลยไว้พลางก่อนก็ได้

สำหรับประเด็นเรื่องการจับกุมตามหมายจับนั้นกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ให้อำนาจกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งจับจำเลยได้เนื่องจากในขณะนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารมีอำนาจออกหมายจับจำเลยได้ แต่หลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แล้วในมาตรา 237 ได้กำหนดให้การจับและการคุมขังบุคคลใดในคดีอาญาจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ ดังนั้น ในทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ กระทรวงมหาดไทยจะให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาดำเนินการร้องขอต่อศาลอาญาให้ออกหมายจับแทนที่จะมีคำสั่งจับด้วยตนเอง

มีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลสูงสุดในคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนคดีหมายเลขแดงที่ 9297/2543 ตัดสินว่าการจับตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน มาตรา 10 ไม่จำเป็นต้องมีหมายจับของศาลหรือของเจ้าพนักงานตำรวจก็จับได้เป็นการจับตามที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นให้กระทำได้เป็นการเฉพาะ หากเป็นการจับกุมที่มีขอบด้วยกฎหมายไม่ ด้วยความเคารพคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า แม้การดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีความแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการถูกจับกุมไม่ว่าจะเป็นการจับกุมตามกฎหมายฉบับใดควรจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

และรัฐธรรมนูญฯ กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับกุมควรจะต้องถือว่าหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกจับกุมเทียบเท่ากับหลักการการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่เพื่อให้มีความชัดเจนแน่นอนในการจับกุมตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอควรมีการบัญญัติอำนาจของเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจนเพื่อจะได้มิเกิดข้อโต้แย้งใดๆขึ้น รวมถึงในชั้นจับกุมเมื่อเจ้าหน้าที่ได้ทำการจับกุมตัวผู้ถูกร้องขอแล้วจะต้องให้สิทธิแก่บุคคลนั้นในการได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือทางด้านล่ามด้วย

เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไรแล้ว กระทรวงยุติธรรมและ/หรือสำนักงานอัยการสูงสุด จะแจ้งผลการพิจารณาของศาลให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ ซึ่งในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ส่งตัวบุคคลที่ถูกร้องขอข้ามแดนได้ กระทรวงการต่างประเทศก็จะแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบเพื่อนัดหมายรับมอบตัวกันต่อไป เห็นได้ว่าขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในแต่ละครั้งใช้ระยะเวลาานมากแม้บุคคลผู้ถูกร้องขอจะยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยสละสิทธิต่าง ๆ ที่ตนควรจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการก็ไม่สามารถส่งตัวข้ามแดนแบบรวบรัดได้ในทันที เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ไว้ ดังนั้น จึงได้มีการพัฒนารูปแบบของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อขึ้น เพื่อความรวดเร็วของกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การปฏิบัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีแบบย่อได้จะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายออกมารองรับการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีแบบย่อมาบังคับใช้ ก่อนจึงจะสามารถนำการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบังคับใช้ได้ แต่ประเทศไทยพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มิได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ ดังนั้น หากรัฐผู้ร้องขอใดมิได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยที่มีกำหนดการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ ก็จะนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมาบังคับใช้มิได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาเหมือนเช่นกรณีคดีของ Akbar ที่ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยจึงทำให้เกิดปัญหาในขั้นตอนของการขอความยินยอมฉะนั้น การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจจะเกิดปัญหาเช่นเดียวกับที่ประเทศอังกฤษเคยประสบมาได้แต่อย่างไรก็ตามยังมีสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศโดยมีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ด้วย เช่น สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐ

อเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลีเป็นต้น แต่ในสนธิสัญญาดังกล่าวนั้น ก็ได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ว่าจะต้องทำอะไร

โดยที่พระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ได้มีการใช้บังคับมาเป็นเวลานานมาแล้ว ทำให้หลักเกณฑ์บางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีรูปแบบของการก่ออาชญากรรมอันมีลักษณะข้ามชาติและรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกิดขึ้นได้ อาทิเช่น ปัญหาความล่าช้าในของกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนเนื่องจากการไม่มีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 แต่ปรากฏว่ากระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้มีการกำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่างๆตามแนวทางของสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศกัมพูชา และประเทศเกาหลีเป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาบทบัญญัติในสนธิสัญญาทวิภาคีดังกล่าวมิได้มีการบัญญัติกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อให้มีความชัดเจนว่ามีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร อันส่งผลให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพขาดความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าพนักงาน อาจจะทำให้เกิดความล่าช้าในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่บุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน

ในปัจจุบันหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของนานาอารยประเทศได้พัฒนารูปแบบการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความสะดวกรวดเร็วและคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็นอันมาก ดังนั้น เพื่อให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น จึงได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นใหม่ ซึ่งร่างฉบับนี้ปัจจุบันได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว โดยเนื้อความในร่างฉบับนี้ได้มีการกำหนดการแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้ คือ มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ในข้อ 27 และ ข้อ 28 โดยรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติผู้เขียนจะอธิบายในหัวข้อ 4.2 ต่อไป

(2) สนธิสัญญาทวิภาคีที่ไทยทำกับต่างประเทศ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2547 ประกอบกับสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยทำกับนานาประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาศาลอุทธรณ์จะพบว่าแนวทางปฏิบัติของประเทศไทยได้ยอมรับหลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทั้งในกรณีที่ประเทศไทยมีสนธิสัญญากับรัฐผู้ร้องขอ โดยกรณีที่รัฐผู้ร้องขอมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันก็จะจะเป็นไปตามที่สนธิสัญญานั้นกำหนดไว้ ส่วนกรณีที่ประเทศไทยมิได้มีสนธิสัญญาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับรัฐผู้ร้องขอ กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2547 บทบัญญัติไว้และตามหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติและหลักต่างตอบแทน

ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศต่างๆหลายฉบับ โดยมีสนธิสัญญาบางฉบับเท่านั้นที่ได้กำหนดการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ ทำให้ประเทศใดที่ไม่มีกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ในสนธิสัญญา ก็จะไม่สามารถร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อได้ หรือ สนธิสัญญาที่ต่างประเทศทำกับประเทศไทยจะมีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้แต่ยังขาดความชัดเจนของขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรื่องการขอความยินยอม ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการก็ยังคงใช้วิธีการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเต็มรูปแบบอยู่¹ ทำให้กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกิดความล่าช้า จึงมีการใช้ช่องทางในการนำตัวผู้กระทำความผิดไปดำเนินคดีหรือ ไปลงโทษตามคำพิพากษาด้วยวิธีการอื่น เช่นการเนรเทศ การขับไล่ เป็นต้น ซึ่งการส่งตัวในวิธีการดังกล่าวนี้จะไม่ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาจจะทำให้สิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน หรือตามหลักเกณฑ์ของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

¹ อุทัย อาทิวา และ ศศิน สุขจรต์. (2547). ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 2 “มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล.” หน้า 31.

สรุปสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศที่มีการบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อไว้ มีดังต่อไปนี้

- สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ข้อ 15 กำหนดว่า “หากบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวยินยอมอย่างถอนไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ส่งตนเป็นผู้ร้ายข้ามแดนภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แจ้งให้ทราบโดยเฉพาะตัวถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และความคุ้มครองที่จะมีจากกระบวนการดังกล่าว รัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

- สนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี

ข้อ 12 กำหนดว่า “เมื่อบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวแจ้งต่อศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่นๆ ของภาคีที่ได้รับการร้องขอว่าตนยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรให้ส่งตัวข้ามแดน ภาคีที่ได้รับการร้องขอจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นทั้งปวงที่จะเร่งรัดการส่งตัวข้ามแดนภายในขอบเขตที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

- สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ข้อ 14 กำหนดว่า “หากบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวยินยอมอย่างถอนไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ส่งตนเป็นผู้ร้ายข้ามแดนภายหลังที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แจ้งให้ตัวบุคคลนั้นทราบถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และความคุ้มครองที่จะได้รับจากกระบวนการดังกล่าว รัฐที่ได้รับการร้องขออาจจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

- สนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ข้อ 10 กำหนดว่า “หากบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างถอนไม่ได้ให้ส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน หลังจากที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้แจ้งให้ทราบเป็นการเฉพาะตัวถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการพิจารณาตามกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการและความคุ้มครองที่จะได้รับจากกระบวนการดังกล่าว ภาคิที่ได้รับคำร้องขออาจอนุมัติให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ และให้นำทบัญญัติข้อ 12 มาใช้บังคับ

ข้อ 12 การส่งมอบตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัว กำหนดว่า

“1. ภาคิที่ได้รับการร้องขอจะแจ้งโดยไม่ชักช้าผ่านช่องทางการทูตให้ภาคิที่ร้องขอทราบถึงการวินิจฉัยของคนเกี่ยวกับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและจะแจ้งให้ภาคิที่ร้องขอทราบถึงระยะเวลาซึ่งบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวถูกกักขังก่อนการส่งมอบตัว

2. หากอนุมัติให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ภาคิที่ได้รับการร้องขอและภาคิที่ร้องขอจะวินิจฉัยโดยการปรึกษาหารือถึงเรื่องการดำเนินการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

3. ให้ถือว่าภาคิที่ร้องขอได้ถอนคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากภาคิที่ร้องขอไม่รับตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวภายในสิบห้าวันหลังจากวันที่ได้ตกลงกันเรื่องการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เว้นแต่จะได้ออกหมายไว้เป็นอย่างอื่นตามวรรค 4 ของข้อนี้ ภาคิที่ได้รับการร้องขอจะปล่อยตัวบุคคลนั้นเป็นอิสระทันทีและอาจปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับความผิดเดียวกันได้

4. หากภาคิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ส่งมอบหรือไม่รับตัวบุคคลที่ถูกขอให้ส่งตัวภายในเวลาที่ตกลงกันด้วยเหตุที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของภาคิคู่สัญญาฝ่ายนั้น ให้แจ้งภาคิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบ ภาคิคู่สัญญาทั้งสองจะวินิจฉัยโดยการปรึกษาหารือถึงเรื่องการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกครั้งหนึ่ง และให้นำข้อบทของวรรค 3 ของข้อนี้มาใช้บังคับ”

จากสนธิสัญญาทั้ง 4 ฉบับที่กล่าวมาข้างต้นเห็นว่าประเทศไทยได้ยอมรับหลักการตามสนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่นำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบังคับใช้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้แสดงความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ในระยะหลังนี้จะมีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ด้วย เพราะจะช่วยให้การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นอันเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม เนื่องจากวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเป็นวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบใหม่ที่เพิ่งจะนำมาใช้ในประเทศไทยขาดยังไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ เช่น ถ้าหากผู้ถูกร้องขอยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยสละสิทธิของตนแล้ว ฝ่ายบริหารจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างไร หรือ ขั้นตอนในการให้ความยินยอมจะต้องทำอย่างไร เป็นต้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีระเบียบขั้นตอนการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อให้ชัดเจน รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศต่อไปในอนาคตว่าด้วยเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนพ.ศ. ... ได้มีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้อันจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย้อมีขั้นตอนในทางปฏิบัติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนแบบย่อตามสนธิสัญญาทั้ง 4 ฉบับนี้มีหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ให้ความยินยอมเหมือนกับประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดาหลายประการ กล่าวคือ การให้ความยินยอมต้องมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งความยินยอมไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยก่อนที่บุคคลนั้นจะให้ความยินยอมจะต้องมีการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการก่อน เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถตัดสินใจด้วยความสมัครใจ แต่มีหลักเกณฑ์บางประการที่ถือว่ามีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนด้วย คือ เรื่องระยะเวลาในการส่งมอบตัวภายหลังจากบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมว่าควรมีระยะเวลาเป็นเท่าไร หรือการให้ความยินยอมจำเป็นต้องกระทำต่อหน้าศาลหรือไม่ และควรมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายคอยให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายหรือไม่ โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นมิได้มีการกำหนดไว้ในสนธิสัญญาทั้ง 4 ฉบับ ซึ่งถือว่าเป็นหลัก

การที่สำคัญอันควรกำหนดให้มีความชัดเจนไว้ในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยจะต้องกระทำในอนาคตและสมควรมีการบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. .... ด้วย เพื่อเป็นหลักทั่วไปในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อทั้งในกรณีที่มีสนธิสัญญาและไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็ตาม

4.1.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจ

เนื่องจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อเป็นวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนรูปแบบใหม่ที่ยังมีได้มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หรือ เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร

ในทางปฏิบัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อในประเทศไทยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการยังคงใช้วิธีการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเต็มรูปแบบอยู่ ไม่ว่าจะบุคคลที่รัฐบาลต่างประเทศต้องการตัวจะให้ความยินยอมในการดำเนินคดีที่ประเทศผู้ร้องขอหรือไม่ก็ตาม² กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวบุคคลดังกล่าวได้แล้ว พนักงานสอบสวนนำตัวส่งพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการก็จะร้องขอต่อศาลอาญาให้ทำการไต่สวนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยศาลจะเป็นผู้สอบคำให้การของบุคคลที่ถูกร้องขอว่าจะปฏิเสธคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่จึงไม่มีการใช้วิธีการแบบย่อตามที่สนธิสัญญาได้กำหนดไว้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าอาจจะ เป็นเพราะว่าประเทศไทยไม่มีการกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงทำให้ไม่หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการที่เจ้าหน้าที่จะนำไปปฏิบัติ

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็มีอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน คือ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม และศาลยุติธรรม แต่ไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายกำหนดให้

² แหล่งเดิม.

หน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักหรือรัฐมนตรีใดเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2472 ดังนั้น ในขณะนี้จึงไม่มีหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักที่จะเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ ดังนั้น แนวทางแก้ไขที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อ เพื่อให้ไม่เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน โดยในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ... ได้มองเห็นของสำคัญของปัญหานี้จึงกำหนด “ให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาเอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 27 หากเห็นว่าบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแสดงความยินยอมให้ส่งตัวข้ามแดนถูกต้องแล้ว ให้ผู้ประสานงานกลางออกคำสั่งให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการขออนุญาตส่งผู้ร้ายข้ามแดนครบทุกขั้นตอนและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป” โดยผู้ประสานงานกลางตามร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ...คือ อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานกลางตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือข้อบังคับเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

4.2 ร่างพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ...

คณะกรรมการร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ได้นำหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับใหม่ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาต้นแบบของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (UN Model Treaty on Extradition) มีหลักเกณฑ์ดังนี้

4.2.1 หลักเกณฑ์การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

ร่างพระราชบัญญัติการส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. .... ได้ร่างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน

ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันและมีความเป็นหลักสากลมากขึ้น โดยได้กำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 28 ดังต่อไปนี้

มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อจับกุมบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมตามคำร้องขอให้จับกุมชั่วคราวหรือจับภายหลังมีคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ผู้ประสานงานกลางอาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อดำเนินการสอบถามบุคคลนั้นว่าจะยินยอมให้ส่งข้ามแดนหรือไม่ ในการสอบถามความยินยอมดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งให้บุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนทราบถึงสิทธิและความคุ้มครองซึ่งบุคคลดังกล่าวจะได้รับจากการดำเนินกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนครบทุกขั้นตอน และแจ้งให้ทราบด้วยว่าเมื่อให้ความยินยอมให้ส่งข้ามแดนแล้วความยินยอมนั้นไม่อาจเพิกถอนได้ในภายหลัง

หากบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแสดงความยินยอม ซึ่งไม่อาจเพิกถอนได้อย่างชัดแจ้งให้ส่งตนข้ามแดนจะส่งบุคคลดังกล่าวข้ามแดนโดยไม่ต้องผ่านการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบครบทุกขั้นตอนก็ได้ ความยินยอมเช่นนั้นจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบและวิธีการซึ่งผู้ประสานงานกลางกำหนดต่อหน้าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและพยานสองคน แล้วให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรวบรวมความยินยอมและเอกสารที่เกี่ยวข้องส่งผู้ประสานงานกลาง

มาตรา 28 บัญญัติว่า “ให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาเอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 27 หากเห็นว่าบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแสดงความยินยอมให้ส่งตัวข้ามแดนถูกต้องแล้ว ให้ผู้ประสานงานกลางออกคำสั่งให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนโดยไม่ต้องดำเนินกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนครบทุกขั้นตอนและแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป

เมื่อผู้ประสานงานกลางมีคำสั่งให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามวรรคหนึ่ง ให้การดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งกำลังดำเนินการอยู่หรือซึ่งจะดำเนินการต่อไปสิ้นสุดลงทันที เว้นแต่การดำเนินการในส่วนที่จำเป็นเพื่อการส่งมอบตัวบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแก่ประเทศผู้ร้องขอและให้นำความในมาตรา 21 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่คดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่ในระหว่างการไต่สวนของศาล หากจำเลยแถลงต่อศาลว่ายินยอมให้ส่งตัวข้ามแดนให้ศาลจดยางานไว้เป็นหลักฐาน และให้พนักงานอัยการรายงาน

ผู้ประสานงานกลางพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อผู้ประสานงานมีคำสั่งให้ส่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอถอนคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนและให้ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ทั้งนี้ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ในร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมีความชัดเจนมากกว่าที่มีการบัญญัติไว้ในแต่ละสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อบุคคลผู้ถูกร้องขอถูกจับผู้ประสานงานกลางอาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการสอบถามว่าจะยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนหรือไม่ และให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งสิทธิและความคุ้มครองที่บุคคลนั้นจะได้รับจากการดำเนินการกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นทางการ โดยความยินยอมจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ และพยานอีกสองคนความยินยอมเมื่อให้แล้วไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง

4.2.2 วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ

สำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นมาตรการที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน เพราะจะทำให้บุคคลนั้นสามารถต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองในประเทศผู้ร้องขอได้อย่างรวดเร็ว และไม่ต้องถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานานเกินไปในระหว่างการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนในประเทศผู้รับคำร้องขอ แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น บุคคลผู้ถูกร้องให้ส่งตัวข้ามแดนควรต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยนำหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาปรับใช้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน กล่าวคือ

(1) หลักความยินยอม

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมีหลักการที่สำคัญ คือ การให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดนถือเป็นการสละสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ โดยการยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนหรือการสละสิทธิของบุคคลดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิที่บุคคลนั้นที่จะได้รับความคุ้มครองในกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ดังนั้น หากบุคคลใดจะให้ความยินยอมหรือสละสิทธิที่ตนควรจะได้รับ

ความยินยอมหรือการสละสิทธิจะต้องเกิดจากความสมัครใจ มิได้เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง คุกคาม ใช้อำนาจบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใดๆ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขออันจะทำให้ถ้อยคำนั้นสามารถรับฟังได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าการให้ความยินยอมหรือการสละสิทธิจะต้องกระทำอย่างไร ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในเรื่องการให้ความยินยอมหรือการสละสิทธิควรจะตีความตามหลักการเรื่อง สอบปากคำผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 243 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง คุกคาม ใช้อำนาจบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” และในเรื่อง การสละสิทธิของผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1164/2546 ได้วางหลักเรื่องการที่ผู้ทรงสิทธิยอมสละสิทธิในกรณีการค้นที่รโหฐานซึ่งต้องมีหมายค้นได้ โดยศาลฎีกาได้วางเงื่อนไขไว้ด้วยว่าการสละสิทธิจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ กล่าวคือเจ้าพนักงานจะต้องไม่กระทำการ “ขู่เข็ญ หรือหลอกลวง” แก่ผู้ทรงสิทธิ มิฉะนั้น จะถือว่าสมัครใจมิได้ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 แก้ไขเพิ่มเติม (The Fourth Amendment) การค้นเคหสถานต้องมีหมายค้นที่ออกโดยศาล แต่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา ก็ได้วางบรรทัดฐานไว้ในคดี *Schneekloth v. Bustamonte*, 412 U.S. 218 (1973) ว่าหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่รโหฐานนั้นให้ความยินยอม “อย่างสมัครใจและอย่างเข้าใจ” การค้นโดยไม่มีหมายค้นก็กระทำได้แม้ไม่มีเหตุฉุกเฉินให้ค้นได้โดยไม่มีหมายค้นก็ตาม ในคดีนี้ ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า การค้นโดยความยินยอม คือ การสละ (waive) สิทธิต่างๆ ของบุคคลภายใต้รัฐธรรมนูญ การที่ผู้ครอบครองที่รโหฐานยินยอมให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการค้น เท่ากับว่าเขา “สละ” สิทธิต่างๆ ที่เขามีในอันที่จะห้ามเจ้าพนักงานตำรวจทำการค้น และจะถือว่ามี การสละสิทธิได้ทางฝ่ายพนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์จะต้องแสดงให้เห็นถึง “การจงใจยกเลิกเพิกถอน ที่ผู้ทรงสิทธิทราบคืออยู่แล้วว่าคุณมีสิทธินั้นอยู่ (an intentional relinquishment of a “known” right)³ การสละสิทธินี้อาจจะนำมาปรับใช้ในเรื่องการให้ความยินยอมหรือการสละสิทธิที่จะได้รับการ พิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ แสดงว่าความสมัครใจจะต้องเกิดขึ้นจากเจตนาอันบริสุทธิ์ของ

³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547, มีนาคม). “การสละสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” วารสาร นิติศาสตร์, 34. หน้า 226.

บุคคลที่ถูกส่งตัวข้ามแดนอย่างแท้จริง โดยก่อนที่บุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอมต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอมีหน้าที่แจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่บุคคลผู้ถูกร้องขอจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการเพื่อให้บุคคลนั้นได้ทราบถึงสิทธิที่ตนเองจะได้รับจากการพิจารณาคดี แล้วจึงจะให้ความยินยอมได้

หากกรณีใดได้ความว่าความยินยอมหรือการสละสิทธิดังกล่าวของบุคคลผู้ถูกร้องขอเกิดจากการถูกข่มขู่หรือถูกล่อลวงเพื่อให้ความยินยอมหรือหรือการถูกกดดันในเชิงจิตวิทยาควรจะต้องถือว่าความยินยอมนั้นเกิดจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่อาจนำมาบังคับใช้กับบุคคลผู้ถูกร้องขอได้โดยเทียบเคียงกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในคดี *Brown v. Mississippi*, 297 U.S. 143 (1936) ได้วินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจบอกว่าจะหากผู้ต้องหาไม่รับสภาพจะถูกรีดเอาน้ำอสุจิออกมาตรวจซึ่งผู้ต้องหาทราบวิธีการดังกล่าวว่าจะต้องเจ็บปวดจึงยอมรับสารภาพ ถือว่าคำรับสารภาพมิได้เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ดังนั้น ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอมิได้เกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริงแล้ว ก็ไม่อาจรับฟังเพื่อส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้

ก่อนที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะให้ความยินยอม ต้องให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐผู้รับคำร้องขอต้องแจ้งถึงสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับทราบถึงขั้นตอนหรือกระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการก่อน ซึ่งการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะเป็นการส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอให้แก่รัฐผู้ร้องขอเพื่อไปดำเนินคดีหรือลงโทษตามคำพิพากษา ดังนั้น ผลลัพธ์ภายหลังจากบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมหรือสละสิทธิแล้วจึงถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอมีหน้าที่ต้องแจ้งให้บุคคลที่ให้ความยินยอมได้ทราบถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายหลังจากการถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ อันเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะได้รับทราบข้อมูลอย่างเหมาะสมและเพียงพอซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริง

(2) สิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือ

สิทธิในการมีทนายความถือว่าเป็นสิทธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมาย ไม่ใช่สิทธิขั้นพื้นฐาน อันเกิดขึ้นตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ แต่กฎหมายจำเป็นต้องก่อตั้งสิทธินี้ขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานอีกชั้นหนึ่ง(รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6)⁴ ทนายความถือเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นผู้รู้กฎหมายที่จะเข้ามาช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยมิให้ถูกเจ้าพนักงานใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 241 วรรคสองบัญญัติว่า “ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ หรือในคดี *Brewer v. Williams*, 430 U.S. 387(1977)ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาวินิจฉัยว่า ผู้ต้องหา ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิระหว่างการสอบปากคำตามรัฐธรรมนูญ คือ สิทธิที่จะมีทนายความอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำนั่นเอง

ในร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ...มาตรา 28 ได้กำหนดว่า “...ความยินยอม เช่นว่านั้นจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบและวิธีการซึ่งผู้ประสานงานกลางกำหนดต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและพยานสองคน...” แสดงว่าร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนต้องการให้ความยินยอมจะต้องกระทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและพยานสองคน ซึ่งพยานสองคนตามร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนยังไม่มีกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นบุคคลใดหรือหน่วยงานใดที่จะต้องเข้าร่วมในขณะบุคคลผู้ถูกร้องได้ให้ความยินยอม ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่าหากนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิในการมีทนายความขณะสอบปากคำผู้ต้องหา มาปรับใช้เทียบเคียงกับการให้ความยินยอมในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ ควรกำหนดให้พยานอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นทนายความเนื่องจากว่าการให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนถือว่าเป็นการสละสิทธิอย่างหนึ่งจึงควรที่จะให้มีบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายมาให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคคลผู้ให้ความยินยอมและให้มีทนายความอยู่ด้วยในขณะสอบถามความยินยอม และลงลายมือชื่อ ดังเช่นที่ประเทศอังกฤษได้กำหนดให้บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับความช่วยเหลือทาง

⁴ จรินทร์ หวานนท์. (2544). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 79.

ด้านกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันว่าความยินยอมนี้มิได้เกิดจากการถูกงูใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกหลวง ถูกทรมาณ ใช้กำลังบังคับ และเพื่อให้การให้ความยินยอมเป็นไปโดยบริสุทธิ์ใจ

เนื่องจากกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนถือว่าเป็นร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน ในเรื่องการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ร่างพระราชบัญญัติได้กำหนดว่า หากพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม อันน่าจะรวมถึงประเด็นในเรื่องการจัดหา ทนายความในการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบปกติด้วย คือ รัฐผู้รับคำร้องจะต้องจัดหาทนายความให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอในระหว่างการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วย ส่วนขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบยอมมีลักษณะที่รวบรัดอันจะเป็นการกระทบต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอยิ่งกว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอจึงควรมีกำหนดสิทธิในการมี ทนายความไว้ในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ... ในส่วนที่ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน แบบยอมมาตรา 27 และมาตรา 28 ว่าในกรณีที่บุคคลใดได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดย สละสิทธิการดำเนินการอย่างเป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องจะต้องแจ้งให้บุคคลนั้น ทราบสิทธิในการมีทนายความและมีหน้าที่ต้องจัดหาทนายความให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอด้วยเพื่อให้ ทนายความทำหน้าที่ในการให้แนะนำและช่วยเหลือทางด้านข้อกฎหมายต่างๆ แต่หากกรณีใดที่รัฐ ผู้รับคำร้องขอมิได้จัดหาทนายความให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอที่ได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน ควรจะถือว่าความยินยอมนั้นได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายไม่น่าจะส่งตัวข้ามแดนแบบยอมให้แก่รัฐผู้ ร้องขอได้

สิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านทนายความ ในกฎหมาย ส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยและสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนแต่ละฉบับของไทยมิได้มีการ บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธินี้ไว้อย่างชัดเจนทั้งในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการและการ ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอม แต่ได้มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา 11 กำหนดว่า“เมื่อจับจำเลยได้แล้ว ต้องนำตัวขึ้นสู่ศาลโดยมิชักช้าเกินจำเป็นและ ต้องดำเนินการไต่สวนตามวิธีพิจารณาความอาญาในกฎหมายสยามเท่าที่สุด...” ผู้เขียนจึงมีความ เห็นว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอควรมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านทนายความทั้งในชั้นของการจับกุมตัว

และในชั้นของการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามหลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาฯ มาตรา 7/1 และมาตรา 8(3) และมาตรา 173 โดยหลักนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้กำหนดสิทธิในการมีทนายความของจำเลยไว้ใน ข้อ 14 วรรค 3(b) กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีอาญาได้อย่างเสมอภาค

- (1) มีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี
- (2) สามารถติดต่อกับทนายความได้ตามประสงค์
- (3) **เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ**

ในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ... ได้กำหนดเรื่องการให้ความยินยอมในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อว่าจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบและวิธีการซึ่งผู้ประสานงานกลางกำหนดต่อหน้าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและพยานสองคน การให้ความยินยอมในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้กระทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งหมายถึงพนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในส่วนของตนตามที่ได้รับแจ้งจากผู้ประสานงานกลางโดยระเบียบวิธีปฏิบัติในเรื่องการให้ความยินยอมต่างๆ อาจจะให้ผู้ประสานงานกลางหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือประธานฎีกาเป็นผู้กำหนดอีกครั้งหนึ่ง เห็นได้ว่าบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดเรื่องเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่บุคคลผู้ถูกร้องจะให้ความยินยอมยังไม่ชัดเจนว่าจะต้องกระทำต่อหน้าบุคคลใด บทบัญญัตินี้แตกต่างจากกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดาและประเทศอังกฤษที่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่าการให้ความยินยอมจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าศาล จึงทำให้เกิดปัญหาว่าควรกำหนดให้หน่วยงานใดเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจที่บุคคลผู้ถูกร้องจะให้ความยินยอม

หลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไปให้จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากองค์กรศาล และปัจจุบันยังได้กำหนดให้ศาลทำหน้าที่ในการออกหมายจับบุคคลด้วย แสดงให้เห็นว่าศาลถือเป็นองค์กรอิสระที่ปราศจากการแทรกแซงของหน่วยงานใดและดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม โดยมีหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

เมื่อ ค.ศ. 1966 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่ถูกดำเนินคดีอาญาอย่างละเอียดในข้อ 14 โดยให้การรับรองหลักความเสมอภาคในการพิจารณาของศาล โดยผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีความเป็นอิสระ (Independence) และความเป็นกลาง (Impartiality) แต่ลักษณะการดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีความแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ จะให้ศาลทำหน้าที่ในการตัดสินว่าจำเลยเป็นบุคคลที่ต้องการตัวหรือไม่ แล้วจะมีคำสั่งให้ขังเพื่อส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป ส่วนอำนาจในการตัดสินว่าจะให้ส่งตัวเป็นบุคคลข้ามแดนหรือไม่ นั้นเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ฉะนั้น ในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อที่มีขั้นตอนกระทบต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขออีกทางหนึ่ง ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหลักการเรื่องความยินยอมถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งอันควรให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเที่ยงธรรมปราศจากการแทรกแซงขององค์กรใดๆ เป็นผู้สอบถามความยินยอมเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริง โดยให้ศาลทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิต่างๆ ที่บุคคลนั้นจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ รวมถึงต้องจัดหาทนายความให้แก่บุคคลผู้ถูกร้องขอด้วย ในขณะที่สอบถามเรื่องความยินยอม ส่วนการตัดสินใจว่าจะส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ ยังคงให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารเช่นเดียวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

(4) การเพิกถอนความยินยอม

ในกรณีของประเทศไทยยังไม่มีกำหนดวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้เป็นกฎหมายภายใน ส่วนสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมิได้มีการกำหนดในหลักเรื่องการให้ความยินยอมไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น หากต้องการให้ความยินยอมก็ให้กระทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหาร หากเมื่อเทียบกับการให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษาอันเป็นหน่วยงานที่มีความยุติธรรม เป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของบุคคลภายนอก การยอมรับความถูกต้องจะเทียบไม่ได้กับการแสดง

⁵ พรชัย ด่านวิวัฒน์. (2540, ธันวาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.” *บทบัญญัติ*, 53, 4. หน้า 226.

ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา ดังนั้น ปัจจุบันประเทศไทยมีแก้ไขกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนใหม่ จึงควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าการแสดงความยินยอมต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา

ร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. ...การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมีหลักการที่สำคัญ คือ เรื่องการยินยอมจะต้องเกิดจากความสมัครใจโดยต้องมีความถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อให้ความยินยอมแล้วบุคคลนั้นไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง กรณีเรื่องความยินยอมไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลังมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษ หรือ ในอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 โดยมีได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นว่ากรณีใดบ้างที่สามารถเพิกถอนความยินยอมได้ อาจจะเนื่องมาจากว่ากฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้กำหนดว่าจะต้องให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา ดังนั้น จึงไม่น่าจะมีเหตุใดเกิดขึ้นเพื่อขอให้เพิกถอนความยินยอมได้เพราะว่าผู้พิพากษาถือเป็นบุคคลที่มีความเป็นกลางและยุติธรรม แต่ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าความยินยอมจะต้องกระทำต่อหน้าของบุคคลใดทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามคำสั่งของผู้ประสานงานกลาง

หากกรณีใดที่กำหนดว่าต้องให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษา ความยินยอมไม่อาจเพิกถอนได้ในภายหลังและหากจะเทียบความเด็ดขาดระหว่างการให้ความยินยอมกับคำพิพากษาของศาลที่ถือว่าเป็นคำสั่งของรัฐที่ไม่สามารถเพิกถอนและแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้เว้นแต่จะมีคำพิพากษาของศาลสูงพิพากษาเป็นอย่างอื่น ดังนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบการแสดงความยินยอมที่กระทำต่อหน้าศาลกับคำพิพากษาของศาลแล้วจะต้องถือว่าการแสดงความยินยอมมีสภาพเด็ดขาดทำให้ผู้ที่ให้ความยินยอมแล้วนั้นไม่สามารถที่จะเพิกถอนความยินยอมในภายหลังได้ เพราะการพิจารณาคดีของศาลนั้นน่าจะเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ศาลจะต้องทำหน้าที่ในการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของตนและในขณะลงลายมือในการให้ความยินยอมพร้อมทั้งมีพยานสองคนนอกจากนี้ผู้พิพากษายังเป็นตัวแทนของความยุติธรรมที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไป ฉะนั้นเมื่อให้ความยินยอมต่อหน้าผู้พิพากษาอันจะเป็นหลักประกันว่าความยินยอมเกิดจากความชอบด้วยกฎหมายจึงไม่สามารถที่จะขอยกเลิกหรือเพิกถอนได้ในภายหลัง แต่ในกรณีการดำเนินคดีทั่วไปถ้าบุคคลใดไม่พอใจคำพิพากษา กฎหมายก็ให้สิทธิแก่บุคคลนั้นที่จะอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ แสดงให้เห็นว่าแม้คำพิพากษาของศาลก็อาจเกิดความผิดพลาดได้ กฎหมายจึงได้ให้สิทธิ

แก่ผู้เสียหายที่จะได้รับการสอบสวนหรือกักขังอีกครั้งจากศาลสูง เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการให้ความยินยอมในกรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอาจจะนำหลักการอุทธรณ์ ฎีกามาปรับใช้ได้โดย ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอเกิดจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ผู้พิพากษาไม่ได้แจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอทราบถึงสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ ผลลัพธ์ภายหลังจากที่ตนได้ให้ความยินยอมแล้ว หรือขณะลงลายมือในการให้ความยินยอมไม่มีทนายความหรือพยานร่วมอยู่ด้วยเป็นต้น กฎหมายจึงควรให้สิทธิแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอที่จะยื่นคำร้องขอเพิกถอนการให้ความยินยอมดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อประโยชน์ในด้านการปราบปรามอาชญากรรมและคุ้มครองรัฐผู้รับคำร้องขอและรัฐผู้ร้องขอ ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอเพิกถอนความยินยอมด้วย กล่าวคือ ไม่อาจจะยื่นคำร้องขอเพิกถอนความยินยอมได้ภายหลังจากระยะเวลา 3 วันนับแต่วันที่ได้ให้ความยินยอมได้ผ่านพ้นไป

บทบัญญัติที่ห้ามมิให้เพิกถอนความยินยอมไม่ควรที่จะเป็นบทบังคับอย่างเคร่งครัด แต่ควรที่จะมีการกำหนดข้อยกเว้นด้วยว่าหากความยินยอมนั้นเกิดจากความเข้าใจที่ผิดพลาดการขู่เชิญ หลอกหลวง หรือถูกบังคับ หรือได้รับความยินยอมมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ควรจะให้สิทธิแก่บุคคลผู้ถูกร้องขอที่จะสามารถเพิกถอนความยินยอมในภายหลังได้ ในประเด็นเรื่องความยินยอมเพิกถอนได้หรือไม่ โดยหลักแล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าความยินยอมไม่อาจเพิกถอนได้ภายหลังถ้ากระทำขึ้นด้วยความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกร้องขอ โดยกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาของรัฐผู้รับคำร้องขอ และในขณะที่สอบถามความยินยอมบุคคลผู้ถูกร้องขอมีทนายความหรือที่ปรึกษา กฎหมายเข้าร่วมการพิจารณาด้วยเว้นแต่ถ้ามีสถานการณ์ที่พิเศษเกิดขึ้นอาจจะอนุญาตให้มีการเพิกถอนความความยินยอมได้เป็นกรณีพิเศษ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ในรัฐผู้ร้องขอ หรือมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อว่าบุคคลที่ถูกร้องขอจะไม่ได้รับการพิจารณาคดีในรัฐที่ร้องขออย่างยุติธรรม⁶ หรือคำร้องขอส่งตัวข้ามแดนมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลนั้นด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสถานะของบุคคล อาจจะได้รับการกระทบกระเทือนจากสาเหตุดังกล่าว

⁶ พงศ์ธร บุญอารีย์. (2542). การศึกษากฎหมายและขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา (A Study of the Legal and Process of Extradition Between Thailand and United States of America). หน้า 70.

ถ้าในกรณีที่รัฐใดกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้สอบถามความยินยอมเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนอกจากศาลควรมีการกำหนดข้อยกเว้นให้ชัดเจนว่าหากความยินยอมนี้มีได้เกิดจากความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกร้องก็สามารถร้องขอให้เพิกถอนความยินยอมได้ หรือในขณะที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้รับการแจ้งสิทธิเรื่องความยินยอมให้ทราบไม่มีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเข้าร่วมฟังด้วยด้วย หากเป็นกรณีดังกล่าวนี้ รัฐผู้รับคำร้องขอควรให้สิทธิแก่บุคคลผู้ถูกร้องสามารถที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอเพิกถอนการให้ความยินยอมได้ และหากพิสูจน์ได้ว่าความยินยอมมิได้เกิดจากความสมัครใจของผู้ถูกร้องขออย่างแท้จริง ศาลก็ต้องมีคำสั่งเพิกถอนความยินยอมดังกล่าว

(5) ระยะเวลาในการส่งมอบตัว

ในเรื่องระยะเวลาในการควบคุมตัวภายหลังจากบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม การควบคุมตัวเกี่ยวข้องกับหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการเคลื่อนไหวร่างกาย ดังที่กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 9 กล่าวว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือกักขังหรือลิดรอนเสรีภาพโดยมิชอบไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย...” ดังนั้น หากจะควบคุมตัวบุคคลใดควรที่จะมีการกำหนดไว้ให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรในบทบัญญัติของกฎหมายหรือสนธิสัญญา

สิทธิของบุคคลในการเคลื่อนไหวร่างกายถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญมาก โดยการกระทำใดอันจะเป็นการกระทบต่อสิทธิในเสรีภาพของบุคคลโดยการจับกุม ควบคุมตัว หรือกักขัง จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดเท่านั้น หากเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการจับกุมตัวบุคคลที่รัฐร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนแล้ว ก็จะต้องมีการควบคุมตัวไว้ในรัฐผู้รับคำร้องขอก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีและดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป ซึ่งรัฐผู้รับคำร้องขออาจจะไม่อนุญาตให้มีการประกันตัวในระหว่างพิจารณาคดีได้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนี หากกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อกระทำด้วยความรวดเร็วก็จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาถูกปล่อยตัวหรือถูกส่งตัวข้ามแดนไปพิสูจน์ความคิดได้เร็ว ยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน ดังเช่น ในกรณีของ Akbar ที่ถูกควบคุมตัวนานถึง 14 เดือน เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องระยะเวลาในการส่งมอบตัวไว้ให้มีความชัดเจนดังนั้น จึงควรมีการกำหนด

ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถควบคุมตัวจำเลยได้ภายหลังจากที่จำเลยได้แสดง ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน แต่จากการที่ผู้เขียนศึกษาสนธิสัญญาว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ ประเทศไทยทำกับประเทศต่างและในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิได้มีการ บัญญัติให้ชัดเจนว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องส่งตัวจำเลยเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ รัฐผู้ร้องขอเมื่อใด หากปรากฏว่าบุคคลที่ถูกร้องขอยินยอมที่จะสละสิทธิการพิจารณาคดีส่งผู้ร้าย ข้ามแดนอย่างเป็นทางการ

ในประเทศอังกฤษได้กำหนดให้ต้องทำการส่งมอบตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอข้ามแดนภายใน กำหนดเวลา 10 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน ผู้พิพากษาต้อง พิจารณาคดีและทำคำสั่งเพื่อส่งตัวบุคคลดังกล่าวไปยังประเทศที่ร้องขอ หากไม่มีการส่งมอบตัว ข้ามแดนภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไว้ และบุคคลผู้ให้ความยินยอมได้ทำคำร้องต่อศาลขอให้ ศาลปล่อยตัวเขา ศาลจะต้องมีคำสั่งให้ปล่อยตัวบุคคลนั้นไป ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อ บุคคลที่ถูกร้องขอให้ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อแล้ว รัฐผู้รับ คำร้องขอก็ต้องแจ้งให้รัฐผู้ร้องขอทราบทันที โดยรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องดำเนินการส่งตัวจำเลย ข้ามแดนภายใน 15 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมเว้นแต่มีกรณีอื่นจำเป็นอาจกำหนด ระยะเวลาในการส่งตัวข้ามแดนใหม่ได้แต่ต้องส่งตัวภายในกำหนดระยะเวลา 15 วันนับแต่วันที่ ได้ กำหนดขึ้นใหม่ หากไม่สามารถส่งตัวข้ามแดนได้ก็ต้องปล่อยตัวทันที

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อนั้นเป็นหลักการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การ พิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และจะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในบางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ หรือ ประเทศแคนาดา การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะเน้นที่การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดน โดยมีเหตุยกเว้นที่รัฐผู้รับคำร้องไม่สามารถส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนให้หลายประการ เช่น ห้ามมิให้ มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีที่มีโทษถึงประหารชีวิต หรือ หากมิได้ส่งมอบบุคคลผู้ถูกร้องขอภายใน ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดก็ต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นทันที เป็นต้น

ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอที่นำมาบังคับใช้กับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน อย่างเป็นทางการ เช่น ความผิดที่ร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนมีโทษประหารชีวิต หรือคำร้องขอส่งตัวข้ามแดนมีเจตนาที่จะฟ้องร้อง ดำเนินคดี หรือลงโทษบุคคลนั้นด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ กำเนิดเผ่าพันธุ์ ภาษา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสถานของบุคคล อาจจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากสาเหตุดังกล่าว หรือหลักความผิดอาญาของทั้งสองประเทศ เป็นต้น แม้บุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดน รัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องพิจารณาว่าสมควรจะส่งตัวบุคคลดังกล่าวข้ามแดนได้หรือไม่ ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนในบทบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อด้วย

ในร่างพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับนี้มีได้มีการกำหนดระยะเวลาในการส่งมอบตัวภายหลังจากที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอมว่าจะต้องส่งมอบตัวภายในระยะเวลาเท่าไร ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการเคลื่อนไหวร่างกายในการถูกควบคุมหรือคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้เขียนเห็นควรเสนอว่าต้องมีการกำหนดระยะเวลาในส่งมอบตัวข้ามแดนไว้ภายหลังจากบุคคลได้ให้ความยินยอม กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดได้ให้ความยินยอมสละสิทธิในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบครบทุกขั้นตอนแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องดำเนินการส่งมอบตัวข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอภายใน 15 วันนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและพยานสองคน เนื่องจากจุดประสงค์หลักของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมีขึ้นเพื่อจะช่วยให้บุคคลผู้ถูกร้องสามารถกลับไปต่อสู้อุคติในรัฐผู้รับคำร้องขอด้วยความรวดเร็ว ดังนั้น ระยะเวลาในการส่งมอบตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างมากและหากควบคุมตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอในระยะเวลาสั้นมากเท่าไรก็จะไม่กระทบต่อสิทธิในการเคลื่อนไหวร่างกายของบุคคลนั้นด้วยตามหลักสิทธิมนุษยชน

ความยินยอมในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอถือว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอได้แสดงความยินยอมสละสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ เพื่อลดขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยการให้ความยินยอมดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้หลักการพิจารณาคดีความผิดเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ บุคคลผู้ให้ความยินยอมจะไม่ถูกพิจารณาคดีหรือลงโทษในความผิดอื่นนอกเหนือจากความผิดที่ได้ระบุในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน เว้นแต่ได้แสดงความยินยอมเป็นกรณีพิเศษต่างหากจากความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน

ซึ่งหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องเป็นหลักสำคัญต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้อง ดังนั้น หากจะยกเว้นหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ ก็จะต้องมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายให้ชัดเจน

เมื่อมีการนำการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อมาใช้ในประเทศไทยอาจจะมีผลกระทบหลายประการทั้งข้อดีและข้อเสีย การพิจารณาถึงผลกระทบสามารถมองได้หลายมุม โดยเฉพาะถ้าพิจารณาในมุมของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมก็ถือว่าวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลบหนีการกระทำความผิดได้แม้ว่าจะหลบหนีไปอยู่ประเทศอื่น และข้อดีอีกประการหนึ่งของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อจะช่วยให้การพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นส่งผลผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดสามารถไปต่อสู้อคดีในประเทศที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน อันเป็นการสมประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

ข้อเสียของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ เนื่องจากว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมีขั้นตอนที่รวบรัดอันอาจจะกระทบต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอได้ อาจส่งผลให้ความยินยอมในการถูกส่งตัวข้ามแดนได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ก่อนที่ผู้พิพากษาจะสอบถามความยินยอมควรต้องให้ผู้พิพากษาแจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอทราบถึงสิทธิที่ตนควรจะได้รับจากกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและผลลัพธ์จากภายหลังจากที่ตนได้ให้ความยินยอมแล้ว แต่ถ้าผู้พิพากษาได้สอบถามความยินยอมโดยมิได้แจ้งให้บุคคลนั้นทราบก็ถือว่าความยินยอมได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยสามารถยื่นคำร้องขอเพิกถอนความยินยอมได้

เนื่องจากว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อต้องอาศัยความยินยอมจากบุคคลที่ถูกต้องการตัวดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 เป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากจะนำวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาใช้ในประเทศไทยจะต้องให้เจ้าหน้าที่ที่มีความยุติธรรมมาเป็นผู้ดำเนินการในการสอบถามความยินยอม ผู้เขียนเห็นว่าควรเป็น “ผู้พิพากษา” รวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องเน้นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็น

ลำดับแรกและเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นลำดับรอง มิฉะนั้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยวิธีการแบบย่อก็จะไม่ต่างอะไรกับการเนรเทศ หรือการจับไปออกนอกประเทศ

แม้การความร่วมมือระหว่างในการปราบปรามอาชญากรรมจะถือว่ามีความสำคัญมาก แต่การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่บุคคลเหล่านั้นก็ควรที่จะคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดควบคู่กันไปด้วยพร้อมๆกัน เพราะเราควรที่จะถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด

D
P
U

บทที่ 5

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อเป็นรูปแบบของความร่วมมืออย่างหนึ่งที่นานาประเทศเห็นร่วมกันว่าจะช่วยให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นเพราะเป็นการลดขั้นตอนบางประการที่ไม่จำเป็นในการพิจารณาคดีในกรณีที่บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนได้สิทธิในการพิจารณาคดีอันจะเป็นการช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีการบัญญัติวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน กล่าวคือทำให้กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกิดความล่าช้าหากบุคคลผู้ถูกร้องขอยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนโดยสิทธิต่างๆ ที่บุคคลนั้นจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความล่าช้าในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ประเทศไทยจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยนำกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ชัดเจน โดยนำอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995(Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union , 1995) และสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. 1990 (UN Model Treaty on extradition , 1990) มาเป็นต้นแบบในการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ของกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ

หลักเกณฑ์สำคัญในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อ คือ “ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนให้รัฐที่ร้องขอหรือการสละสิทธิหรือความคุ้มครองต่างๆ ที่จะได้รับการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน” ฉะนั้น ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องขอจึงควรจะได้รับ ความคุ้มครองว่าจะต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย มิได้เกิดจากการถูกจู่ใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเกียรติ หลอกลวง ถูกทรมาน หรือกระทำโดยมิชอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อที่บัญญัติไว้กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา และอนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 ได้มีการกำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้องในการให้ความยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนโดยสวัสดิภาพที่จะได้รับการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังต่อไปนี้

1. การให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกร้องจะต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีความอิสระและเที่ยงธรรม อันเป็นหลักประกันว่าความยินยอมได้เกิดจากความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกร้องขออย่างแท้จริง
2. ก่อนบุคคลผู้ถูกร้องขอจะให้ความยินยอม บุคคลผู้ถูกร้องขอจะต้องมาอยู่ต่อหน้าผู้พิพากษา และให้ผู้พิพากษาแจ้งให้บุคคลผู้ถูกร้องขอทราบสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมถึงผลลัพธ์ภายหลังจากที่บุคคลนั้นถูกส่งตัวข้ามแดน
3. มีการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่บุคคลที่ถูกร้องขออย่างเพียงพอในขั้นตอนของการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ เช่น การให้สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย เป็นต้น
4. ความยินยอมจะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าผู้พิพากษาและความยินยอมไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบยอมีหลักการที่สำคัญ คือ การให้ความยินยอมของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดน หรือ การสวัสดิภาพที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนผู้เขียนมีความเห็นว่าการยินยอมถูกส่งตัวข้ามแดนหรือการสวัสดิภาพของบุคคลดังกล่าวถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิที่บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้นหากบุคคลใดจะให้ความยินยอมหรือสวัสดิภาพที่ตนควรจะได้รับ ความยินยอมหรือการสวัสดิภาพจะต้องเกิดจากความสมัครใจ มิได้เกิดจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือถูกบังคับ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอ แสดงให้เห็นว่าความสมัครใจจะต้องเกิดขึ้นจากเจตนาอันบริสุทธิ์ของบุคคลผู้ถูกส่งตัวข้ามแดน โดยก่อนที่บุคคลผู้ถูกต้องการตัวจะให้ความยินยอมนี้ จะต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอมีหน้าที่ในการแจ้งถึงสิทธิที่บุคคลผู้ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนจะได้รับจากการ

พิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมถึงแจ้งถึงผลลัพธ์หลังจากที่ตน ได้ให้ความยินยอมหรือสละสิทธิแล้วด้วย และแจ้งให้ทราบว่าบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำทางด้านกฎหมายจากทนายความหรือที่ปรึกษาทางกฎหมายหากบุคคลนั้นต้องการ และเพื่อเป็นการยืนยันว่าได้ให้ความยินยอมหรือสละสิทธิแล้วจะต้องมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับคำร้องขอ โดยขณะสอบถามความยินยอมนี้ควรที่จะให้มีพยานหรือบุคคลที่ผู้ถูกต้องการตัวไว้ใจ หรือทนายความ เข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นการยืนยันว่าความยินยอมเกิดจากความสมัครใจจริงๆ

ความยินยอมในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อถือว่าบุคคลผู้ถูกร้องขอได้แสดงความยินยอมสละสิทธิที่ตนจะได้รับจากการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ เพื่อลดขั้นตอนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยการให้ความยินยอมดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้หลักการพิจารณาคดีความผิดเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ บุคคลผู้ให้ความยินยอมจะไม่ถูกพิจารณาคดีหรือลงโทษในความผิดอื่นนอกเหนือจากความผิดที่ได้ระบุในคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน เว้นแต่ได้แสดงความยินยอมเป็นกรณีพิเศษต่างหากจากความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน ซึ่งหลักการพิจารณาคดีความผิดเฉพาะเรื่องเป็นหลักสำคัญต่อสิทธิของบุคคลผู้ถูกร้อง ดังนั้นหากจะยกเว้นหลักการพิจารณาความผิดเฉพาะเรื่องในกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะต้องมีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายให้ชัดเจน

สำหรับประเด็นเรื่อง “เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ” ที่เป็นผู้สอบถามความยินยอม ผู้เขียนมีความเห็นว่าจะต้องเป็นการกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา เช่นประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา กำหนดว่า “บุคคลผู้ถูกร้องขออยู่ต่อหน้าผู้พิพากษาขณะให้ความยินยอม” เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือว่าศาลเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระจากหน่วยงานฝ่ายบริหาร และเมื่อบุคคลใดได้ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้พิพากษาสันนิษฐานได้ว่าจะต้องชอบด้วยกฎหมาย และเกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริง รวมถึงมีทนายความและพยานอยู่ด้วยในขณะสอบถามความยินยอม ดังนั้น เมื่อเกิดจากความสมัครใจอย่างแท้จริงแล้วจึงไม่สามารถเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยถ้ากรณีที่มีความยินยอมนั้นมิได้เกิดจากความสมัครใจของบุคคลผู้ถูกร้องขอแล้ว บุคคลผู้ถูกร้องขอมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนความยินยอมดังกล่าว

ประเด็นเรื่องระยะเวลาในการควบคุมเพื่อส่งตัวข้ามแดนภายหลังจากที่ได้ให้ความยินยอม ถือว่าเป็นประเด็นที่ต้องบัญญัติไว้ในหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อด้วย เนื่องจากว่าสิทธิของบุคคลในการเคลื่อนไหวร่างกายถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญมาก โดยการจะลิดรอนสิทธิในเสรีภาพของบุคคลโดยการจับกุม ควบคุมตัว หรือกักขัง จะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดเท่านั้น ตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยหลักจะอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการประกันตัวในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี หากเมื่อนำมาเทียบกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วจะเห็นได้ว่าการมีจับกุมตัวบุคคลที่รัฐร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนแล้ว ก็จะต้องมีการควบคุมตัวไว้ในรัฐผู้รับคำร้องขอก่อนที่จะมีการพิจารณาคดี และดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนต่อไป ซึ่งรัฐผู้รับคำร้องขออาจจะไม่อนุญาตให้มีการประกันตัวในระหว่างพิจารณาคดีได้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีเพราะว่าถ้าจำเลยหลบหนีรัฐผู้รับคำร้องขอก็ไม่สามารถส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอให้แก่รัฐผู้ร้องขอซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น หากกระทำด้วยความรวดเร็วก็จะทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาถูกปล่อยตัวหรือถูกส่งตัวข้ามแดนไปพิสูจน์ความผิดได้เร็วยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถควบคุมตัวจำเลยได้ภายหลังจากที่จำเลยได้แสดงความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดน คือ ต้องมีข้อกำหนดว่ารัฐผู้รับคำร้องจะต้องส่งมอบตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอภายในระยะเวลาเท่าใดภายหลังจากที่บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอม แต่จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาสนธิสัญญาว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่างๆ และในร่างกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิได้มีการบัญญัติให้ชัดเจนว่ารัฐผู้รับคำร้องจะต้องส่งตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอเป็นผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่รัฐผู้ร้องขอเมื่อใด หากปรากฏว่าบุคคลที่ถูกร้องขอยินยอมที่จะสละสิทธิการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเป็นทางการ ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อบุคคลที่ถูกร้องขอให้ให้ความยินยอมที่จะถูกส่งตัวข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อแล้วรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบทันที และดำเนินการส่งมอบตัวบุคคลผู้ถูกร้องขอข้ามแดนภายใน 15 วันนับแต่วันที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม แต่ถ้ากรณีไม่มีการส่งมอบตัวภายในกำหนดเวลาดังกล่าวรัฐผู้รับคำร้องขอต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นทันที ดังเช่นที่ประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดาได้กำหนดระยะเวลาในการส่งมอบตัวภายหลังจากที่บุคคลผู้ถูกร้องขอได้ให้ความยินยอม เห็นว่าแม้วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อจะมีขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการแก้ไข

ความบกพร่องในเรื่องความล่าช้าของกระบวนการส่งตัวข้ามแดน แต่ก็ควรมีมาตรการในการช่วย
คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกร้องขอให้ส่งตัวข้ามแดนด้วยควบคู่กันไปด้วย

แม้การความร่วมมือระหว่างในการปราบปรามอาชญากรรมจะถือว่ามีความสำคัญมาก
แต่การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่บุคคลเหล่านั้นก็ควรที่จะคำนึงถึงการคุ้มครอง
สิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดควบคู่กันไปด้วยพร้อมๆกัน เพราะเราควรที่จะ
ถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฅ นคร. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย. (2516). *กฎหมายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายทวี มนูญปิฎ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิ้นทวี.*
- คู่มือการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (ครั้งที่ 4). (2545).
กรุงเทพฯ: สำนักงานอัยการสูงสุด
- จิรนิติ หะวานนท์. (2544). *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ��ชวาลัย สุขสมจิตร. (2542). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- โชติช่วง ทัพวงศ์. (บรรณาธิการ). (2548). *การส่งผู้ร้ายข้ามแดน : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, ตามโครงการจัดทำหนังสือและการสัมมนาว่าด้วยกฎหมายการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของศาลอุทธรณ์*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2538). *รวมกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- พงศ์ธร บุญอารีย์. (2542). *การศึกษากฎหมายและขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา (A Study of the Legal and Process of Extradition Between Thailand and United States of America)*. ม.ป.ท.

รายงานการเสวนาทางวิชาการ คดีเซอร์แอน กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ
ผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. (2539).

กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ. (2521). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญาแผนก
คดีอาญา (ตอนที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพานิต มั่นสุข. (2523). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ อัดถากร และสฤณีผล ชมไพศาล. (2516). คู่มือศึกษากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดี
บุคคลและคดีอาญา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อุทัย อาทิวา และ ศศิณ สุขจรัส. (2547). ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและ
ปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล, การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่า
ด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 2 “มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและ
ผู้มีอิทธิพล. ม.ป.ท.

บทความ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547, มีนาคม). “การละเมิดสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.”
วารสารนิติศาสตร์, 34. หน้า 226.

คมกริช คุลยพิทักษ์. (2546, เมษายน). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 15, 165.
หน้า 7-9.

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2542, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.”
บทบัญญัติ, 55, 4. หน้า 167.

ชัยเกษม นิตสิริ. (2539, ธันวาคม). “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.”

บทบัญญัติ, 52, 4. หน้า 177-222.

พรชัย ดำนวิวัฒน์. (2538, ตุลาคม-ธันวาคม). “การส่งคนชาติข้ามแดนตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน.”

อุลพาห, 42, 4. หน้า 52-66.

_____. (2540, ธันวาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยวิธีการแบบย่อ.” **บทบัญญัติ,**

53, 4. หน้า 222-229.

ประพันธ์ นัยโกวิท และสมใจ เกษศิริเจริญ. (2537, พฤษภาคม). “สนธิสัญญาแม่แบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” **วารสารอัยการ, 17-18.** หน้า 59-64.

ประสพสุข บุญเดช., (2538, ธันวาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน(Extradition).” **บทบัญญัติ, 48, 4.**

หน้า 117-139.

มนตรี จิตมหาวงศ์. (2547, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). “มาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดน : กลไกความร่วมมือระหว่างรัฐในการปราบปรามยาเสพติด.” **วารสารยุติธรรม, 4, 3.** หน้า 36.

วิเชียร เจนสวัสดิชัย. (2519, พฤษภาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” **วารสารกฎหมาย**

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2, 2. หน้า 44.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2544, 23 สิงหาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดนมิใช่วิถีทางเดียวในการ

ดำเนินคดีกับปิ่น จักกะพาก.” **ประชาชาติธุรกิจ.** หน้า 33.

สุวิทย์ แสงทอง. (2532, พฤษภาคม). “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน.” **วารสารอัยการ, 12, 135.** หน้า 23.

เอกสารอื่น ๆ

จิรณี อินทजार และประธาน จุฬาโรจนมนตรี และศิริชัย มงคลเกียรติศรี. (2548). “การส่งผู้ร้าย

ข้ามแดน : บทสรุปแนวคิดและแนวพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ตอนที่ 2 ศาลอุทธรณ์

และพัฒนาการของการยอมรับหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งผู้ร้าย

ข้ามแดน.” **เอกสารประกอบการเสวนาโครงการเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทาง**

วิชาการ ครั้งที่ 1 : สถานการณ์ด้านองค์ความรู้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: ภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลอุทธรณ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
และสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศ.

วิทยานิพนธ์

จรงค์ จุฑานนท์. (2525). การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉลิม นพเก้า. (2529). การส่งผู้ร้ายข้ามแดนกรณีความผิดเกี่ยวกับอากาศยาน. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ภัทร ชีวนกุล. (2546). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลกรณีการจับโดยไม่มีหมายจับ
ของตำรวจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รัชนีกร โชติชัยสถิต. (2537). กลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งกานต์ วัชรปรีดา.(2547). อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ
ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตะวัน พึ่งพุทธार्คย์. (2546). ปัญหาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในคดีอาชญากรรมคอมพิวเตอร์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชญา ลีม่วงส์. (2537). ความผิดทางการเมืองในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน. วิทยานิพนธ์ปริญญา

โท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สฤทธิพร พรพาณิชย์พันธุ์. (2545). สิทธิของปัจเจกบุคคลในการฟ้องคดีโดยตรงต่อศาล

รัฐธรรมนูญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อัญชิสา เต็มพงศ์พัฒนา. (2543). ผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับในการเข้าเป็นภาคีธรรมนูญ

ศาลอาญาระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งผู้ร้าย

ข้ามแดน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฎหมาย

กติการะหว่างประเทศว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อนุสัญญาว่าด้วยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบย่อระหว่างรัฐภาคีแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995

(Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union , 1995)

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Jones, Alun Q.C. (2001). **Jones on Extradition and Mutual Assistance.**

London: Sweet & Maxwell.

Sambei, Arvinder. and Jones, John R.W.D. (2003). **Extradition Law Handbook.**

Oxford, England: Oxford University.

Cherif, Bassiouni M. (1974). **International Extradition and World Public order.**

New York: Oceana Publication Inc.

Nicholls, Clive Q.C. and Montgomery, Clare Q.C. and Knowles, Julian B. (2004).

The Law of Extradition and Mutual Assistance in International Criminal law Practice and Procedure. London: Cameron May Ltd.

Shearer, I.A. (2003). **Extradition in International law.** Manchester, England: Oceana

Publication.

Bantekas, Ilias. and Nash, Susan. (2003). **International Criminal Law.** United Kingdom:

Cavendish Publishing.

ARTICLE

Some, John T. and Muther, Thom F. and Brissette, Jr. and Brissette, Heidi M.L. (n.d.).

“Transnational extradition for computer crime : Are new treaties and laws need ?.”

Harvard Journal on Legislation, 34. pp. 324 – 325.

Other Material

Morishita, Tadashi. (1995, 15-17 November). **Some Proposals for the Improvement of Extradition Among the ASEAN Countries, paper presented at the 4th ACPF Meeting , Held in Bangkok , Thailand.** (n.p.).

LAW

Canada Extradition Act 1999

European convention on extradition 1957

UK Extradition Act 2003

UN Model Treaty on Extradition 1990

ELECTRONIC SOURCES

Canada Extradition Act 1999 สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2548, จาก

<http://www.budmgt.com/budman/bm01/whyorgneedlo.html>

Convention on Simplified Extradition Procedure between Member States of The European Union , 1995 สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2548, จาก

<http://www.statewatch.org/new/2004/jan/06extradition.htm>

Extradition Treaty between the Government of the Swiss Confederation and the Government of the United States of America, 1998 สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2548, จาก **http://www.internationalextradition.com/switzerland_stat.htm**

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

นางสาวบุญทิวา ลีศิริลักษณ์

ประวัติการศึกษา

ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2545

เนติบัณฑิตไทย สมัย 57 (ปีการศึกษา 2547)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ทนายความ สำนักงานกฎหมายและทนายความ ลีศิริลักษณ์

3272/67 ถ.ลาดพร้าว ซ.ลาดพร้าว 130 แขวงคลองจั่น

เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240